Poštarina plaćena u gotovom.

GOD. XVI. RUJAN, LISTOPAD 1922. SV. 5.

Sadržaj:

Strana

ČLANCI:

P. Hugolin Sattner: Glazbeni razgovori. VI. Povijest opere 129
Frane Bulić: Dodatak k članku: „Zvona u Dalmaciji i njihovi lijevaoci" 131
Dr. Josip Mantuani: O povijesti slovenske popijevke 133
O. Petar Vlašić: Glazbala kod starih Hebrejaca 134
Predrag V. Milošević: Klavirski koncerti u Beogradu 137
Dr. Milovan Gavazzi: Prikaz glazbe u Bosni u „Neue Musik-Zeitung" 138
Janko Barlè: Božidar Širola: Pregled povijesti hrvatske muzike 139
Milan Pavelić: Sveti himni 141

IZ HRVATSKE GLAZBENE PROŠLOSTI:

Dr. Božidar Širola: Glazba i glazbenici kod Hrvata, Srba i Slovenaca 141
Vladoje Dukat: Stara hrvatska plesna pjesma 144

NAŠI DOPISI:

Petrovaradin, Novi Sad, Lipice, Bistra, Danzig, Prozor, Samobor . . . . 144 – 147

GLAZBENA LITERATURA . . . . 147—150

RAZNE VIJESTI:

Hrvatska, Srbija, Slovenija, Češka, Rusija, Austrija, Njemačka, Italija, Francuska, Engleska, Španija, Amerika . . . . 150 – 160

NEK JE SVAŠTA . . . . na omotu

VIJESTI CECILIJINA DRUŠTVA . . . . na omotu

GLAZBENI PRILOG:

Rudolf Taclik: Pojte usne — Pange lingua! 17
Josip Klemenčić: O najsvetija – O Sanctissima 18
Stanislav Preprek: Zdravo budi Kraljice! 20

Inhalt.

P. Hugolin Sattner: Musikalische Gespräche. VI. Geschichte der Oper. S. 129. — *Frane Bulić:* Nachtrag zum Artikel: Die Glocken in Dalmatien und ihre Giesser. S. 131. — *Dr. Josip Mantuani:* Zur Geschichte des slovenischen Volksliedes. S. 133. — *O. Petar Vlašić:* Die musikalischen Instrumente der alten Hebraeer. S. 134. — *Predrag V. Milošević:* Klavierkonzerte in Beograd. S. 137. — *Dr. Milovan Gavazzi:* „Neue Musik-Zeitung" über die Musik in Bosnien. S. 138. — *Janko Barlè:* Božidar Širola: Geschichte der kroatischen Musik. S. 139. — *Milan Pavelić:* Kirchliche Hymmen. S. 141. — *Dr. Božidar Širola:* Musik und Musiker bei den Kroaten, Serben und Slovenen. S. 141. — *Vladoje Dukat:* Ein altes kroatisches Tanzlied. S. 144. — Berichte. S. 144 – 147. — Musikliteratur. S. 147 – 150. Verschiedene Nachrichten. S. 150 – 160. — Kleinere Beiträge. (Auf dem Umschlage). — Chronik des Cäcilien-Vereines (Auf dem Umschlage). — Musikbeilagen von: *Rudolf Taclik, Josip Klemenčić* und *Stanislav Preprek.*

16. Pojte usne — Pange lingua!

Preveo Milan Pavelić.

Rudolf Taclik.

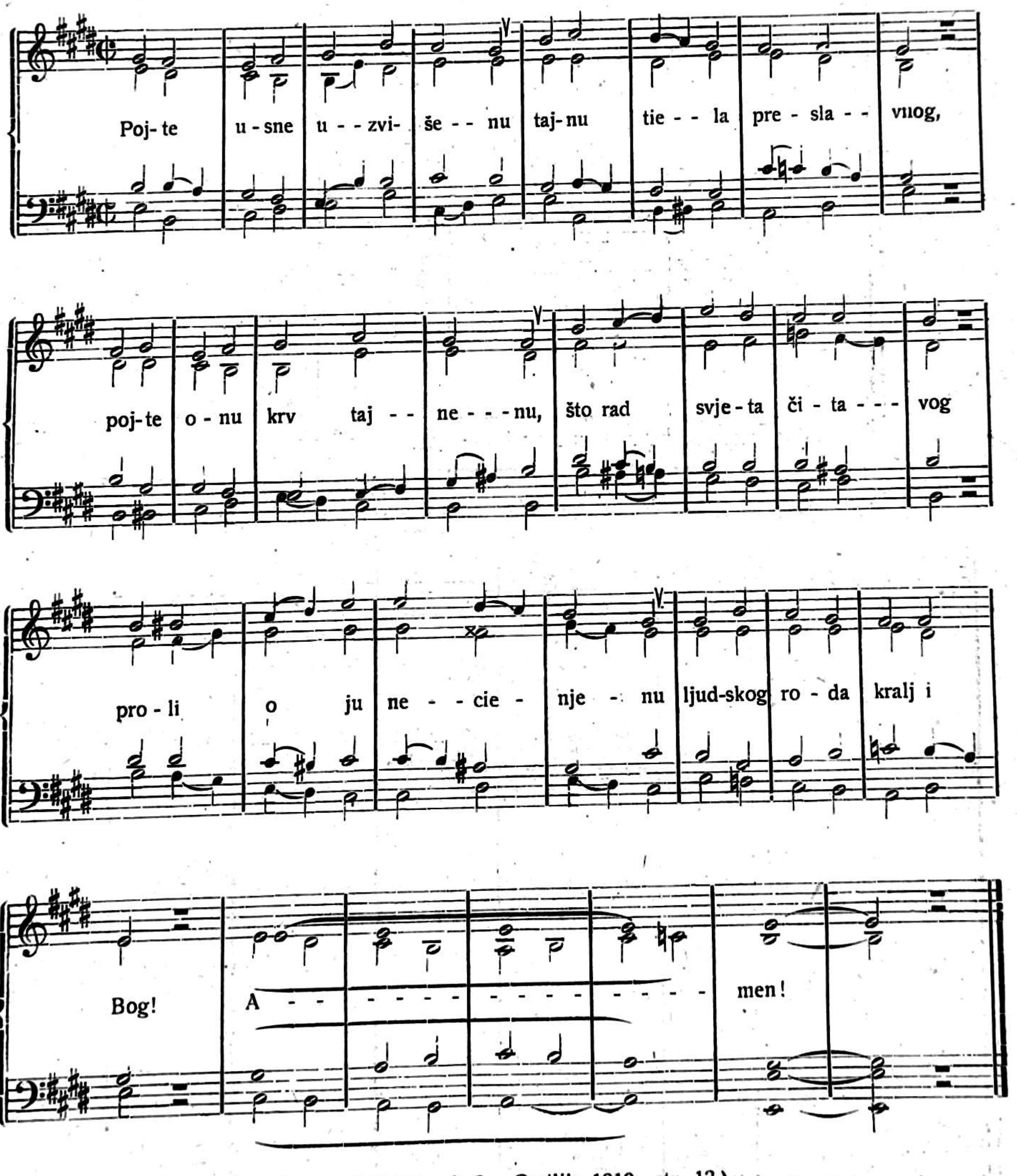

(Nastavak teksta gl. Sv. Cecilija 1919., str. 13.).

17. O najsvetija — O sanctissima.

Preveo Milan Pavelić.

Josip Klemenčič.

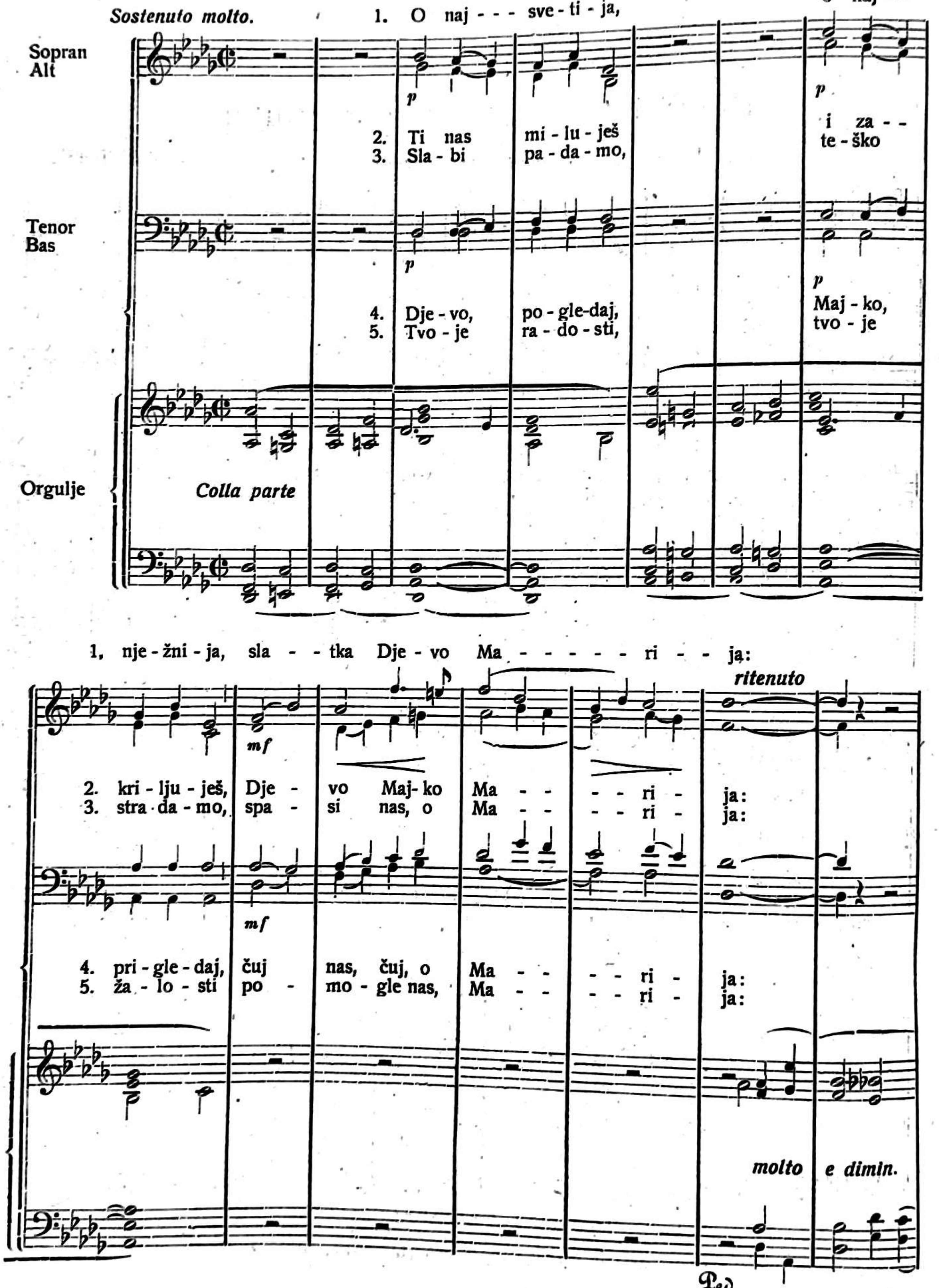

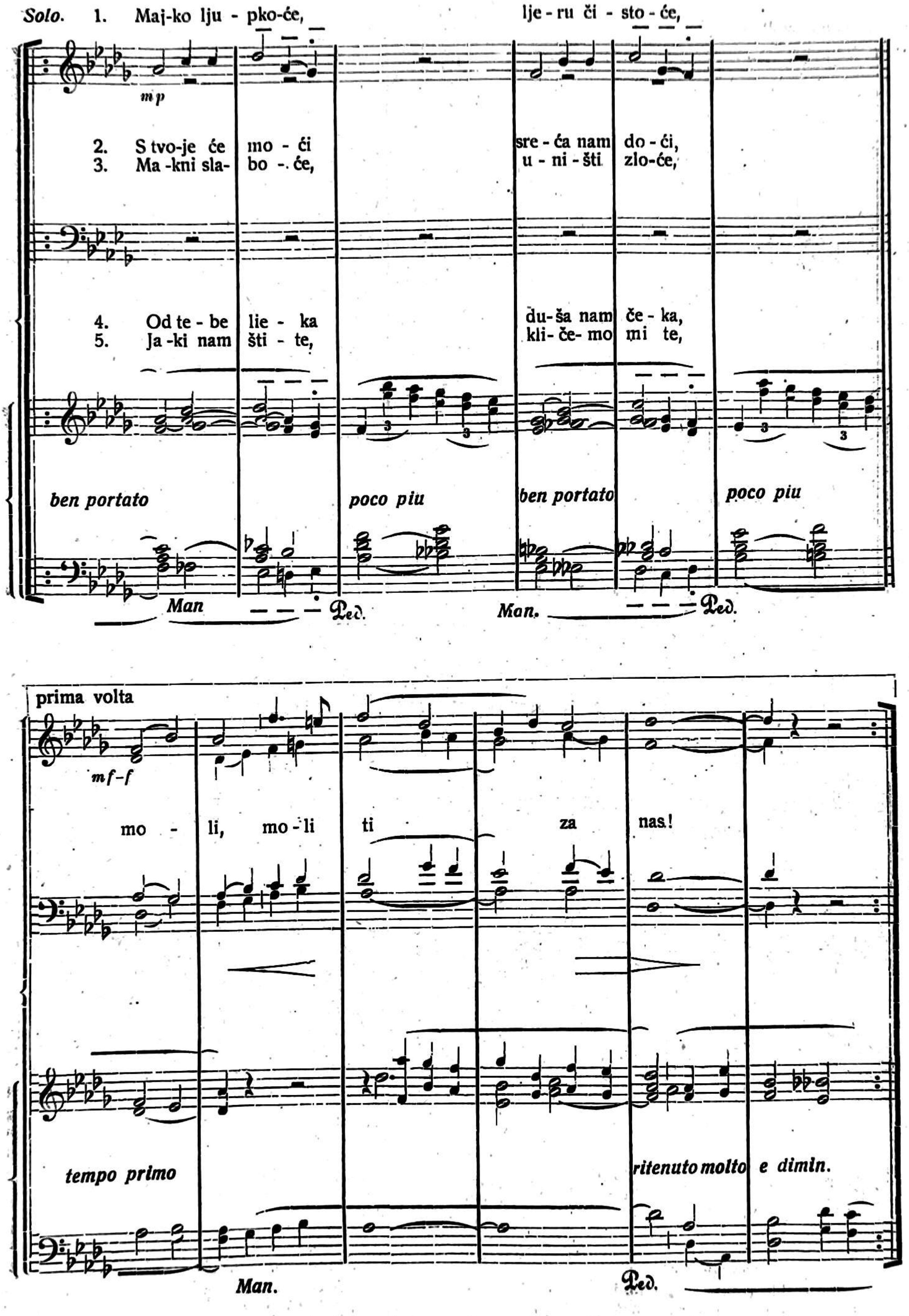

Solo. 1. Maj-ko lju - pko-će, lje - ru či - sto - će,
mp
2. S tvo-je će mo - ći sre - ća nam do - ći,
3. Ma -kni sla- bo - će, u - ni - šti zlo-će,
4. Od te - be lie - ka du- ša nam če - ka,
5. Ja -ki nam šti - te, kli- če- mo mi te,
ben portato
poco piu
ben portato
poco piu
Man
Ped.
Man.
Ped.
prima volta
mf-f
mo - li, mo - li ti za nas!
tempo primo
ritenuto molto e dimin.
Man.
Ped.

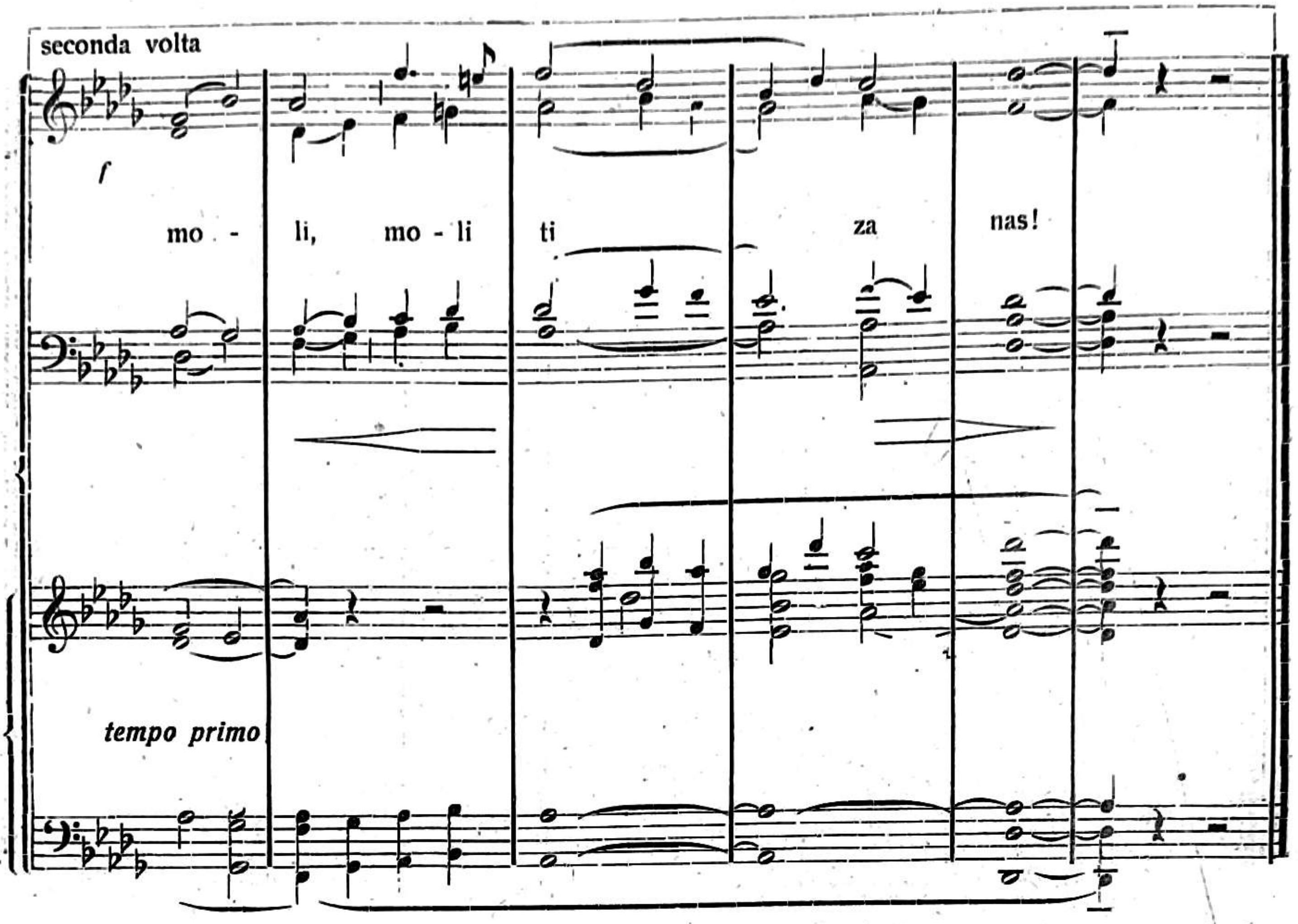

18. Zdravo budi Kraljice!

Polagano.

Stanislav Preprek.

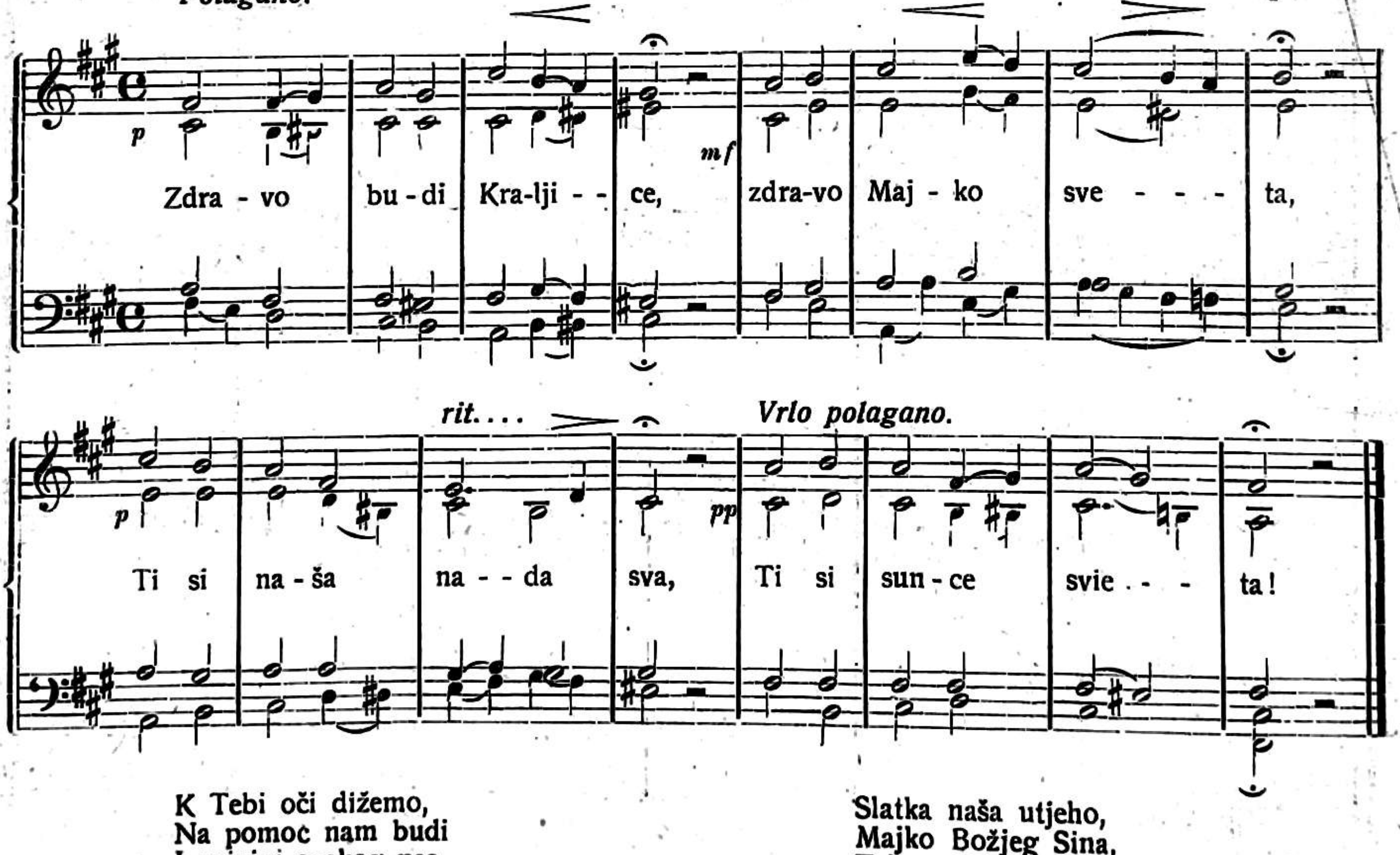

K Tebi oči dižemo,
Na pomoć nam budi
I privini svakog nas
Na majčinske grudi!

Slatka naša utjeho,
Majko Božjeg Sina,
Tek po Tebi čeka nas
Rajska domovina.

SVETA-CECILIJA

SMOTRA ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM

GLASILO CECILIJINA DRUŠTVA U ZAGREBU

SV. 5. RUJAN, LISTOPAD 1922. GOD. XVI.

Glazbeni razgovori.

P. Hugolin Sattner–Ljubljana.

VI. Povijest opere.

(Nastavlja se.)

Srbija.

Posve je razumljivo, da se medju Srbima tek u najnovije vrijeme javljaju operni kompozitori. Narod, koji je jednako stajao spreman sa puškom u ruci, da si izvojuje ili da brani svoju slobodu, nije mogao da u isto vrijeme stvara i umjetnička djela. Ima i drugi razlog, što ga spominje Petar Konjović u svojem prikazu: „Muzika u Srba".[1] U pravoslavnim crkvama, znamo muzika je samo vokalna; otuda, i kod Srba se ponajpre razvilo višeglasno crkveno pevanje . . . To što u srpskim pravoslavnim crkvama nema instrumenta, uticalo je razume se, i negativno: instrumentalna polifona muzika počela se razvijati vrlo kasno, tek u posljednja dva—tri decenija, po dolasku modernih kompozitora, koji svoje stvaranje i svoju umetnost nisu dovodili u vezu s crkvom i njezinim muzičkim kultom". Po gradovima, naročito medju Srbima u Ugarskoj stvaraju se pjevački zborovi. „Prvi dirigenti bili su, skoro po pravilu i prvi kompozitori. Da zagledamo u te partiture —ma da su one skoro sve pogubljene—danas, našli bismo onda vrlo malo originalnosti. To su bile slabašne kompilacije tudjeg, preimućstveno talijanskog i nemačkog muzičkog vokalnog stila, koji je onda bio u modi. Narodnu, pučku pesmu ni popevku srpsku nisu poznavali, i ukoliko su je, možda, i znali, nisu joj obraćali pažnju . . . Pored crkve, negovala se muzika, naročito, u pozorištu. Jer, pozorište je izazivalo sve življi interes. Najomiljeniji komadi behu oni u kojima se pevalo, zato se skoro u sve komade, u komedije i u tragedije, u „pozorišne" i u slične „žalosne igre" umetalo po nekoliko pesama, većinom s tudjim melodijama i prevedenim ili podmetnutim tekstovima".

Zaslugom Kornelija Stankovića, koji je žalibože vrlo kratko živio (1831. do 1865.) te sakupljao i narodne popijevke, krenula je srpska muzika nacionalnim pravcem. Baš u godini Stankovićeve smrti dolazi u Beograd za pozorišnog kapelnika Davorin Jenko, koji razvija ondje svestranu glazbenu djelatnost. Iako Slovenac, ubrzo upoznaje pravac srpske nacionalne glazbe i piše muziku za mnoge pozorišne komade. P. Konjović kaže u već napomenutom prikazu: „Muzika iz „Vračare", iz „Pribislava i Božane", iz „Seobe Srba" je, u najvećem delu, prava i poštena muzika, i ja se ne mogu oteti misli, da bi izbor njegovih kompozicija, priredjen pažnjom i obučen u današnje glazbeno ruho, prikazao Davorina Jenka, u istini, kao jednog od najvećih kompozitora slovenskog juga, u starijoj našoj generaciji".

[1] Gl. „Ličnosti". Zagreb, 1920. str. 119—150.

Srpsko narodno pozorište u Novom Sadu uprizorivalo je i mnoge komade s pjevanjem. Tamošnji kapelnik Čeh Hugo Doubek napisao je vodvilj „Jabuka" i muziku za Šapčaninovu: „Zadužbinu". Ozbiljan muzičar je svakako Josip Marinković, koji je postao g. 1882. zborovodjom „beogradskog pjev. društva", najodličnijeg srpskog pjevačkog udruženja, utemeljenog još g. 185?. Marinkovićevo najbolje djelo je melodramska glazba za Lj. Petrovića: „Sudjaje". U tom djelu, kako kaže Milan Sachs,[2] zazvuče katkad ideje, koje bi bile dostojne kakova srpskog Dvořaka. Pripominjem, da je on svršio glazbene nauke u Pragu. Slabija je Marinkovićeva strana instrumentacija. No on je skroz i skroz muzikalna natura, pa Konjović dobro o njem kaže, da jake, dramatski osvajajuće akcente patriotskih pjesama u srpskoj muzici, nije umio nitko da pogodi bolje od njega.

Za muzički razvitak kod Srba bilo je vrlo važno, što je g. 1899. osnovao najznatniji srpski muzičar Stevan S. Mokranjac u Beogradu muzičku školu te okupio oko te škole lijep broj uglednih glazbenika. Sad se mogao muzički život redovito razvijati, a od tada vidimo, da se pojavljaju i operni kompozitori.

Stanislav Binički, direktor beogradske opere, koji je komponovao simfonički intermezzo za Vojnovićev Ekvinokcij i muziku za Nušićevu bajku Ljiljan i Omorika, napisao je na riječi Br. Nušića operu u jednom činu iz narodnog života: „Na uranku". Iako je Binički vrlo okretan instrumentator i ako je u toj operi vrlo zgodno upotrebio narodne motive, ipak se ta opera nije uzdržala na repertoaru beogradske opere.

Izidor Bajić (1879.—1915.) profesor muzike u Novom Sadu, napisao je operu u jednom činu prema Nušićevoj drami: „Knez Ivo od Semberije" po narodnim motivima. Ta se opera izvodila prije rata često puta u Novom Sadu s uspjehom. U posljednim danima svoga života Bajić je promijenio završetak te opere. O njem kaže P. Konjović u napomenutom članku, „da je vrlo plodan kompozitor, ali se krajnji polovi njegova kompozitorskog rada veoma razilaze. On daje sasvim popularna, da ne rečem banalna podražavanja pučkih napjeva, ... ali je neuravnoteženost umetničkih težnja tipično svojstvo svakog njegova rada. Invenciozan je donekle bio, ali mu je tehnika kompozitorska sasvim nedovoljna".

Aleksander Savine-Džimić (r. 26. IV. 1881. u Beogradu), sproveo je gotovo čitav svoj vijek u stranom svijetu, gdje si je stekao lijepo ime kao nastavnik, dirigenta i kompozitor. Prvi učitelj bio mu je Stevan Mokranjac, a kasnije se usavršio u Beču. Djelovao je kao profesor glazbe u Kanadi te se istaknuo kao uvaženi dirigenta slavenskih opera i simfoničkih djela u svim većim kanadskim gradovima. Osim većih simfoničkih djela (Na Liparu, U prognanstvu, Golgota) napisao je operu u tri čina iz srpskog narodnog života: „Ksenija". U toj operi ide Savine srednjim putom, a zgodno je upleo u svoju muziku stare srpske crkvene pjesme, popijevke i plesove. Instrumentacija mu je bujna i interesantna. Opera izvodila se prviput za vrijeme rata u Zürichu, gdje se kompozitor dulje zadržavao kao dirigenta. Klavirski izvadak te opere izdala je nedavno knjižara Stj. Kuglia u Zagrebu.

Stevan K. Hristić, koji je sa svojim skladbama, a naročito sa svojim „Opelom" i kod nas dobro poznat, napisao je prvi srpski oratorij: „Uskrsnuće Lazarevo" te muziku za M. Petrovićev komad „Čučuk Stana". U vrijeme rata dovršio je dvije opere: „Suton" (za tekst uzeo je II. dio Vojnovićeve dubrovačke trilogije) i „Ekvinokcij". Hristić je odličan muzičar, pa bi bilo u redu, da se te dvije opere, koje su po sudu kritičara uspjele, izvode što prije u našim kazalištima.

U vrijeme rata predstavio se zagrebačkom općinstvu svojom kompozicionom večeri (3. III. 1917.) kao gotov umjetnik Petar Konjović, koji je svršio praški konservatorij. Program te večeri bio je vrlo raznolik, sastojao je od vokalnih i instrumentalnih kompozicija i donio je kompozitoru zasluženo priznanje. Već mjesec dana kasnije (25. IV.) čuli su Zagrepčani Konjovićev operni prvijenac: „Vilin veo", romantičnu operu u tri čina, što ju je napisao na riječi Drag. I. Ilića: Ženidba Miloša Obilića. S tom svojom operom Konjović je lijepo uspio, opera se pjevala u Zagrebu u svemu petnaest puta, pa sa zanimanjem očekujemo daljni razvitak Konjovića, koji je sada ravnatelj zagrebačke opere.

Nabrojio sam evo nekoliko imena, jer se u potanje razglabanje djela, koja mi nisu

[2] Gl. „O savremenoj srpskoj glazbi i njezinim skladateljima". — Hrv. pozornica. Br. 26. -1913.

poznata, nisam mogao upustiti.[1] Iako su se Srbi kasno počeli baviti opernom glazbom, nema dvojbe, da će i na tom polju sada u povoljnijim prilikama svestrano napredovati. Medju njima ima lijep broj mladih, vrsnih muzičara, koji su se izobrazili u stranom svijetu, pa mogu iz bogatog vrela svojih pučkih melodija crpsti motive za svoju nacionalnu operu. Da će do te doskora doći i da će si ona prokrčiti put i u strani svijet, o tom sam uvjeren.

Dodatak k članku:
„Zvona u Dalmaciji i njihovi lijevaoci."

Frane Bulić — Split.

U „Sv. Ceciliji" bio sam napisao god. 1920.[2] članak pod gornjim naslovom, namjerom da se otisne kao II. Dodatak za ovdješnji „Bulettino di arch. e stor. dalm." 1917—19, te je on u ovom bio javljen na drugoj stranici uvojka i u sadržaju istoga na str. 160. Ovomu članku tiskanu god. 1920. bio sam pridodao za „Bullettino" i neke opaske.

Nego pomutnjom slog za otiske bio je porušen u Štampariji, a sastavak novoga skupo bi stao. Ovaj trošak nemoglo nositi ni Uredništvo „Sv. Cecilije" ni ono „Bullettina".

Nebudući to moguće, dajem ovdje samo opaske napisane kasnije za otiske „Bullettina", pozivljući se u ovim na dotične brojeve i stranice članaka „Sv. Cecilije".

Na str. 31. sv. II. i III. i str. 71. sv. IV. g. 1920. bio je dan tekst natpisa na jednom zvonu u župskoj crkvi u Rabu iz god. 1588—1621. a isti tekst nešto malo drugovačiji na jednom zvonu u crkvici svete Barbare u Šibeniku iz god. 1383. Ovaj natpis glasi: *„mentem sanctam spontaneam honorem Deo et patriae liberacionem"*. Bilo je tada rečeno, da je nejasan ovaj tekst, da se nezna što znači i u kojemu odnošaju stoji ovaj konfuzni natpis sa zvonima. Dapače se je bilo pokušalo za zvono sv. Barbare u Šibeniku, obzirom na one riječi u natpisu *„et patriae liberacionem,"* metnuti ga u odnošaj sa jednim povjesničkim dogadjajem onoga grada.

Nego u životu sv. Agate u Acta Sanctorum, dies V februarii na str. 623, čita se, da kada je tijelo ove svetice, iza mučenja, bilo položeno u grob, da je bila od nevidljive ruke nad glavom mučenice postavljena mramorna tablica ovim natpisom: *„mentem sanctam spontaneam, honorem Deo et patriae liberacionem"*. Jedan komentarista života sv. Agate opazio je dapače, da je ovaj natpis bio napisan samo početnim slovima, naime: M. S. S. H. D. E. P. L. i da se ova tablica čuva u gradu Cremoni u Italiji.

Pročitavši lani u Atti e Memorie della R. Accademia Virgiliana — Mantova 1921 Anni 1918—1920, Nuova Serie, vol. XI—XIII, da je na jednom zvonu iz god. 1286. na dobniku (Torre dell' Orologio) u Mantovi gori navedeni natpis i da za tumačenje ovoga natpisa treba pogledati u djelo G. Gerola: Il secreto die due campane. Ravenna 1908, a neimajući ovo djelo pri ruci, obratio sam se za ovo Uredništvu Felix Ravenna u Ravenni.[3] Kr. Muzej u Ravenni, izdavač ovoga časopisa, blagoizvolio je prepisati i poslati mi iz ovoga djela Gerole opasku 7, koju dajem ovdje u cjelini:

„Ad origliere del cadavere di Santa Agata in Catania era stata adibita una lapidetta marmorea, che la leggenda narra collocata nel sarcofago per opera di un angelo (Acta Sanctorum: februarii, vol. I. Venetiis, 1735.) — Quanto alla leggenda di S. Agata in genere, si veda E. Giaceri, La festa di S. Agata e l' antico culto di Iside in Catania, 1905; R. Eisler, Weltenmantel und Himmelszelt, München 1910; ma anche Analecta Bollandiana vol. XXX, Bruxelles 1911, pag. 472 segg.). Il piccolo marmo trovasi ora nella chiesa di S. Agata a Cremona, ove dicesi sia stato transportato verso il 568 (P. Merula, Santuario di Cremona, Cremona 1627, pag. 24); ma è racchiuso dentro una cassetta inchiodata per ogni lato, che oggigiorno non si può esplorare. Su quella lapidetta

---

[1] Zahvaljujem i prof. dr. V. Janiću, koji mi je dobrostivo dao neke podatke za taj članak.
[2] Gl. str. 5, 30, 70, 97.
[3] Sr. spis br. 166 medju Aktim arheološkoga Muzeja iz god. 1921.

sarebbe scolpita per l' appunto la famosa iscrizione. Ma se dovesse aver ragione Giulio Mazarino (A. Inveges, Annali della felice città di Palermo, vol. II., Palermo, 1650, pag. 265), il quale assevera che l' epigrafe vi si trova ridotta alle semplici iniziali

M. S. S. H. D. E. P. L.

spontanea si affacerebbe l' ipotesi che il marmo altro non fosse in origine che un frammento di un di quei cippi sepolcrali pagani ove sigle di cotal genere sono bastantemente frequenti. E la spiegazione potrebbe essere ad esempio quella che il prof. Ettore De Ruggero, da me interpellato mi proponeva: *M(onumentum) s(ive) s(epulcrum) h(eres) d(evotus) e(rexit)* o meglio *f. cit*, se invece di una E si avesse una F) *p(atrono) l(ibertus)*, e quella qualunque altra che una più sicura e corretta lezione della originale potesse suggerire. I buoni Catanesi però desiderosi di mettere quelle lettere in qualche rapporto colla loro Santa, avrebbero escogitata quell' altra interpretazione che non dà alcun senso logico coordinato.

Gli atti latini della Santa (di cui ci restano delle relazioni del secolo I. almeno) ed il cosi detto inno di S. Isidoro, ed i menologi greci (compresi quelli attribuiti a Simone Metafraste) e la pretesa orazione di S. Metodio riferiscono l' epigrafe della lapide senza specificare se essa vi fosse segnata per intero o solo per via di sigle. Siccome però l' autore di quel più vecchio racconto, alludendo alla lapide, la chiama „tabulum brevem ex marmore" e S. Metodio, riferendosi alla encomiastica dicitura, la dice „breviter exarata" può anche darsi che il padre Mazarino abbia dedotta la sua notizia soltanto da una arbitraria esegesi di quei due passi. Ad ogni modo però anche a voler sostenere l' originalità della lezione bisognerebbe por lo meno ammettere che in causa della frammentarietà del marmo, l' epigrafe sia da considerarsi incompleta, si da non rendere alcun senso soddisfacente. Il problema potrà risolversi solamente col riaprire la misteriosa custodia di Cremona.

Comunque la formola potè godere della massima diffusione.

E mentre a quella invocazione si inspirarono un prefazio che va sotto il nome di S. Ambrogio e vari inni in onore della Santa (I. Carini, Aneddoti siciliani, in „Archivio Storico Siciliano", nuova serie anno 22, Palermo 1897, pag. 448 segg.), ad essa il cardinale Odone vescovo di Tusculo († 1273) potè dedicare tutto intero un suo sermone (G. B. Pitra, Analecta novissima, Parisiis, 1888, vol. II. pag. 316 segg.). La dicitura ritorna pure in diverse benedizioni destinate a vario uso (A. Franz, Die kirchlichen Benediktionen im Mittelalter, Freiburg, 1909, vol. I. pag. 272, segg. e vol. II. pag. 10-94-101 e 199) e perfino in una preghiera a S. Giuliano, di cui avrò forse occassione di occuparmi un' altra volta. Il suo impiego sulle campane si spiega col fatto che, come S. Agata era invocata contro il fuoco delle eruzioni dell' Etna, cosi i sacri bronzi dovevana scongiurare il fuoco delle folgori celesti".

Iz Žića i mučenstva sv. Agate znamo, da je proti vatri iz Etne bila upotrebljena koprena sa njezina groba, koja je gasila požar. (Sr. Acta SS. mens. februar. dies V Tom. I. p. 600 sl. Brev. Rom. s. d. 5 febr. Ad Bened.).

Po ovomu je jasno, da pošto je sv. Agata bila zazivana u pomoć proti erupcijam vulkana Etne, tako je ona ovim natpisom na zvonima imala odalečivati vatru nebeskih gromova.

K str. 30 sv. II. i III. god. 1920.: Zvonolijevac Lucas de Veneciis iz XIV v. poznat je i inače. Njegovo je jedno zvono iz god. 1318 na zvoniku crkve sv. Mihovila, sada sv. Katarine, u Mlecima (Sr. Gregorio Gattinoni (Rosolino) — *Il Campanile di San Marco, Venezia* 1910 p. 140); a po Gnirs-u (u djelu Alte und neue Glocken, Kunstverlag Anton Schroll, Wien, 1917 str. 218.) na natpisima na drugim zvonima iz početka XIV v.

K str. 31. sv. II. i III. g. 1920.: Zvonolijevac Jacobus de Calderariis poznat je inače (Sr. Gnirs nav. dj. str. 212.); ali svugdje bez onoga nadimka de Vurmi.

K str. 31. sv. II. i III. g. 1920.: Zvono pod sl. *e)* u crkvi Sv. Andrije Samostana Benediktinaka u Rabu bilo je opisano na str. 18. i 60. od Gnirs-a nav. dj. Natpis M Marcus filius Vendramus me fecit ima se tumačiti ovako: M(agister) Marcus filius Vendramus me fecit.

K str. 32. sv. II. i III. g. 1920.: Zvonolijevac Bela et Vivencius nisu skupa inače poznati; ali sam Vivencius dolazi na jednom zvonu, nepoznate godine, u gori

navedenom djelu Gnirs-a, str. 223. Cijeli natpis glasi: Vivencius (quondam Nichola) me fecit. Belo pako njegov sin dolazi na više zvona (Sr. Gnirs, nav. dj. str. 212). Po ovim natpisim on se zove Belo a ne Bela, kako je pogrešno bilo priopćeno.

Na str. 32. sv. II. i III. g. 1920,: Zvonolijevac Steinmetz iz Celja (Cilli) bez krsnog imena, na jednom zvonu u crkvi Sv. Mihovila u Zadru iz god. 1550, dolazi god. 1799. pod imenom Steinmatz Johann. Sigurno je ovaj zvonolijevac iz iste obitelji. (Sr. Gnirs nav. dj. str. 222).

Na str. 72 sv. IV, g. 1920. pod br. 6. rečeno je, da se u Arheološkom Muzeju u Splitu čuvaju četiri stara zvona. God. 1920. ova su zvona bila dana na privremenu porabu da budu postavljena, jedan na zvonik crkvice Sv. Jere na Marjanu, a dva na zvonik sv. Nikole u Velikom Varošu Splita.[3]

K str. 73. sv. IV. g. 1920.: Zvonolijevac Isepo Plati poznat je na jednom zvonu iz god. 1657. u kapeli sv. Barbare u Čresu (Sr. Gnirs nav. dj. str. 220.).

O povijesti slovenske popijevke.

Dr. Josip Mantuani — Ljubljana.

(Nastavlja se.)

Medjutim se svjetovna pučka popijevka dalje razvijala. Na jugu, kod Hrvata i Srba ostala je u staroj kolotečini, samo se i glede napjeva i glede ritma sve više usavršivala. Glede sadržaja pako pojavio se doskora nekakov sinkretizam poganskih i kršćanskih elemenata, koje ta popijevka još i danas nije posvema igubila. Kod Slovenaca bio je taj razvoj drugojačiji.

Prema svom geografskom položaju bili su Slovenci na zapadu izloženi romanskoj (talijanskoj), a na sjevero-zapadu germanskoj (njemačkoj) kulturi. Srbi, Bugari, Rusi, a djelomice i Poljaci manje su osjećali njemački utjecaj, nego li Slovenci i Hrvati, ali zato i nisu došli u užu vezu sa velikom zapadno-europskom umjetnošću. Česi i Slovaci bili su u sličnom položaju kao i mi, no Česi postali su brže samostalni, dok su Slovaci došli pod magjarsku hegemoniju.

Prilike za stvaranje novih pjesama nisu nikako bile povoljne. Posve drugojačije bilo je sa pučkom popijevkom, ova nije bila ovisna od političkog položaja, već od tradicije, koja se prenašala od roda do roda. Slovenci su među sobom pjevali svoje stare pjesme, prekrojene u kršćanskom duhu, a i one, koje nisu bile tako preudešene. Oni su naime i pod njemačkom vlašću i pod raznim talijanskim gospodarima sačuvali priličnı dio svoje samostalnosti, kako u gospodarskom i socijalnom, tako i u vjerskom i umjetničkom životu. Još u XII. i XIII. stoljeću imali su oni svoje posjede, kojih zemlje su mjerili na slovenski način (slavicus mansus) te ih svojim načinom obradjivali, kako to svjedoče mnoge listine. Sačuvali su svoja slovenska imena i u doba, kad je bilo njemačko gospodstvo na visini (od IX. – XIV. vijeka). Bilo je medju njima i plemića (n. pr. grof Trdogoj prije g. 1023.) i slobodnjaka (Bodigoj g. 1080.). Imali su svoje pravo (sclavenica institutio g. 1002.), vršili su kao i Nijemci javne službe (n. pr. Preslav, odvjetnik koruške grofice Heme g. 1043.) te su bili uopće jednakopravni Nijemcima. Slovence nalazimo i među redovnicima i samostanskom braćom (conversi). U takovim prilikama sigurno su živjeli oni i svojim duševno-kulturnim životom. I ako su oni mnogo toga preuzeli od svojih susjeda, ipak su i oni dali svojim susjedima svoje narodno kulturne osebine, koje su oni usvojili i zabilježili ih kao svoje blago. Navesti ću nekoliko konkretnih slučajeva kao dokaz. Nema sumnje, da ima u njemačkim pjesmama mnogo slavenskih elemenata i da su Nijemci upotrebili mnogo slavenskih napjeva, koji vrijede danas kao njemačko duševno vlastničtvo.

Stanje slovenske pučke pjesme početkom XIII. vijeka moglo bi se ovako označiti: Svjetovna pjesma prednjači, u bivstvu su to ostaci starih, poganskih popijevaka, kojima su pripisivali čarobnu moć. Nekoje od tih popijevaka dobile su već kršćansku

[3] Sr. spise Pokrajinskog Konservatorskoga Ureda u Splitu br. 33 i br. 102. iz g. 1920. medju Aktim Arheol. Muzeja.

formu. Vjerske pjesme iz poganskog doba žive još uvijek potajnim životom, a javljaju se kod svadbi, pogreba i svetkovina, koje su u savezu s prirodnim pojavama, kao: Uskrs, Ivanje, Božić. Uz ove javljaju se već dogmatično korektne kršćanske pjesme, priređene ili prevedene iz latinskih originala. Originalne napjeve te su pjesme s veće strane izgubile ili su se napjevi preudesili po grčkom uzoru u gregorijanskom koralu.

Od svih tih pjesama sačuvali su nam se samo neznatni fragmenti, koje će izlučiti savjesna i temeljita kritika iz starih napjeva. Taj posao čeka još sistematskog rješenja, koje će biti moguće tek onda, kad će biti sve narodne pjesme sakupljene.

Nekako sa XIII. stoljećem javlja se i medju Slovencima nova struja, koja ima svoj izvor kod Francuza i Nijemaca. Šteta, što smo izgubili sve ostanke plesa, koji je morao biti najkarakterističniji, te je imao najviše narodnih osebina. „Slaven u plesu" bio je od vajkada tipična pojava i medju Nijemcima. To dokazuje redovnik Ermenrich u svom listu, pisanom u IX. stoljeću. On kaže: „Uzmi psalterij; a kakovog hoćeš? Mislim, da ne od kakovog glumca, koji stoji pred vratima, ili plesajućega Slavena...." (već umjetno glazbalo). Iz tog svjedočanstva saznajemo, da su glumci pjevali pučke popijevke a Slaveni plesali narodne plesove uz pratnju narodnih glazbala. Psalterij za crkvu bio je pak umjetno uglašeno glazbalo, kojim se sprovadjale umjetne pjesme.

U X. stoljeću napominje nepoznat latinski pjesnik, bez dvojbe redovnik u basni: „Kokot i lisica" (u 5. kitici) slavenski — ako ne slovenski vrtuljak (turben vandalicum). Još u XIII. stoljeću poznaju njemački pjesnici (Neithart) taj ples, a zovu ga iskvareno „wânadlei" (mjesto „wandalei").

Kakova je bila tadanja plesna glazba? Ponajviše je ravnala plesom pjesma, što su ju pjevali plesači i plesačice te se micali prema njezinom ritmu, kako to još i danas biva kod kola ili raznih dječinjih pjesama. Ovdje ondje, osobito kad se pjevači umorili, zamijenila ih glazbala. Nijedan slavenski izvor nam ne pripovijeda o tom, no pjesnik Nîthart nam opisuje tadanje odnošaje, koji su bili kod Slovenaca isti kao kod Nijemaca i prikazuje želju za plesom u živim bojama. O staroj seljakinji kaže, da se je borila sa smrću dan i noć, a ipak se oporavila i od tada skače kao ovanj i ruši na zemlju iste djevojke. Vodili su pjesmu plesači sami, a kad su ti prestali, nastupili su svirači. Orkestar bio je vrlo skroman: ili dvoje gusala ili tri gusle i jedna frula ili lira ili frula ili dvije frule i bubanj.

Posve je razumljivo, da su imali Slovenci svoje plesne pjesme, jer je to zahtijevao ritam njihova jezika; po njemačkom taktu oni nisu umjeli plesati, jer im je bio njemački ritam tako stran, kao i Nijemcima slovenski. Iz toga ne slijedi, da nisu jedni i drugi poprimili glazbenih misli od svog susjeda druge narodnosti i tih motiva onda po svoje prekrojili. Od slovenskih pjesama iz te dobe, sva je prilika, nije se sačuvalo ništa, izuzevši malene ostatke u kojoj narodnoj pjesmi, koji se mogu vrlo teško ustanoviti. Taj posao čeka još na vještu ruku naših glazbenika i slavista.

Glazbala kod starih Hebrejaca.

Po Bibliji i istočnim otkrićima.

O. Petar Vlašić — Dubrovnik.

(Nastavlja se.)

2. Udaraljke.

Prema mijenju glazbenih stručnjaka, prvobitna glazbala, kojim su se služili najstariji narodi, bile su udaraljke. Iz početka samo pljeskanje rukom pratilo je pjevanje i ples, kako to još danas biva kod djece, a i kod mnogih primitivnih naroda.[1] Isto je moralo biti i kod Semita, čiji su ogranak Židovi. No svakako davno su već izumljene razne vrsti

[1] Isp. B. Kothas: Abriss der allgemeinen Musikgeschichte, osmo izd. prerađeno od R. Prochatska. Leipzig 1909. str. 10. — H. Riemann: Katechismus der Musikgeschichte, I. Theil. Leipzig 1906, str. 9. — I u našem narodnom kolu, kako se igra oko Dubrovnika, pljeskanje ruku ima važnu ulogu, te zamjenjuje umjetna glazbala.

glazbala, kako nam to Biblija svjedoči u 4 poglavlja Geneze, gdje se veli, da se od Jubala narodiše kitarašl i svirači (diplaši). A i novije iskopine to potvrđuju. U grobovima starih Egipćana, našli su se ostaci ili otisci harfa i kitara, čija se starost cijeni do 4000 godina pr. Kr. Znak, da su već tada ta glazbala bila u porabi.[2]

Od udaraljka spominju se u Bibliji slijedeće:

a) Tof. Sedamdesetorica prevode τύμπανον, a Vulg. tympanum. Hrvatski možemo zgodno prevesti bubanj. Spominje se prvi put u Gen. 31 $_{27}$, kad Laban prekorava Jakova, što je od njega potajno pobjegao, te ga nije mogao ispratiti s veseljem i s pjesmama, s bubnjima i s kitarama. U Psalmima se spominje tri puta: u ps. 80 $_{3}$: Sumite psalmum et date tympanum; 149 $_{3}$: in tympano et psalterio psallant ei; 150 $_{4}$: laudate eum in tympano.

Bubanj je na otkritim slikama različit. Ima bubnjeva posvema sličnih onima, koji se rabe u modernoj glazbi: zavinuta kovina ili drvo u okrug, obložena s obje strane nategnutom kožom, po kojoj se udara i time dobiva zvuk. Ispod ruševine Tebe našla se slika, koja predstavlja egipatske plesačice s bubnjevima u ruci. Ti su bubnjevi oblika četverokutna, a jedan ovalnog. Plesačice ih drže jednom rukom u vis, a drugom po njima udaraju. Na većini slika udaraju po bubnju rukom, ali iz nekih slika razabiremo, da su upotrebljavali i malene drvene štapiće, kojima su udarali po bubnju, e da dade jači glas. Koli iz biblijskog kazivanja toli iz starodrevnih istočnih iskopina razabiremo, da su u bubanj udarale redovito ženske. Psalmista ih zove u ps. 68 $_{26}$ tofetot, što znači bubnjarice. Psalmista opisuje svečani prenos Korablje zavjeta na goru Sion, pa veli: Naprijed iđahu pjevači, za njima svirači sred djevojaka s bubnjima (bubnjaricama). Vulgata je to prevela: „Praevenerunt principes conjuncti psallentibus, in medio juvencularum tympaniatriarum."

b) Zelzelin = cymbalum = cimbal. U ps. 150. spominje se dva puta; u knjizi Dnevnika i u nekim drugim knjigama više puta. Asirski cimbal, kako ga na jednoj slici vidimo, sastojao se od dvije ugnute mjedene ploče sa drškom po srijedi. Onaj sačuvan u Louvrejskom Muzeju ima oko 15 cm promjera, mjesto drška ima metalnu žicu, kojom ga se hvatalo. Glazbar je držao jednu ploču u jednoj ruci, a drugu u drugoj, a kad je imao svirati, udarao je pločom o ploču i time bi proizveo jak i ugodan zvuk. Psalmista u ps. 150 pozivlje, da se Boga slavi „in cymbalis benesonantibus, in cymbalis jubilationis = Hvalite ga uz blagoglasne cimbale, hvalite ga uz cimbale zvučne." Cimbali i bubnjevi najviše su podržavali takt u glazbi.

c) Na nekim mjestima Svetog Pisma spominje se kao znak radosti pljeskanje ruku. U ps. 42 pozivlju se svi narodi, da pred Bogom plješću rukama: „Omnes gentes plaudite manibus = Svi narodi plješčite rukama". Ovo se može razumjeti i o pljeskanju golih ruku, ali je sva prilika, da je ovdje psalmista imao na umu tako zvane „castagnette" = daire,[3] neka vrst cimbala. To su bile male pločice od mjedi, kosti ili drva, koje bi se vezale uz prste i uz donji dio ruke. Kad bi se udaralo rukom o ruku, te bi pločice davale jaki zvučni glas, koji bi podržavao takt u pjevanju i glazbi. Sad će nam biti puno shvatljivije, zašto je psalmista pozivao narode, da u čast Bogu plješću rukama; hoće naime da kaže: slavite ga s pjesmom i glazbom.

d) Meneaneim, Vulg. sistrum, spominje se u II. Kralj 65 i drugdje. Daničić netočno prevodi: svirala. Da nema nađenih starodrevnih slika teško bismo mogli znati, kakova je bila ta muzička sprava; ali ovako sad po nađenim slikama možemo ju lasno poznati. Bila je jedna šipka od kovine u obliku dugoljaste potkove sa drškom; na njoj je poprijeko bilo više drugih šibica, a na ovima opet sitne pločice kovine. Kad bi se tu spravu uhvatilo za držak i stalo ju drmati, sve one šibe i pločice udarale bi jedna o drugu i time odavale raznoliki zvuk. U Psalmima se ova muzička sprava ne spominje.

e) Također nema u Psalmima spomena zvončića, koji su ipak bili poznati Hebrejcima, ako se i nisu upotrebljavali u glazbi. Zvali su se paamon = V. tintinabulum. Veliki svećenik morao je imati na svojoj svečanoj odori prišiveno nekoliko zvončića, da narod čuje, kad stupa k žrtveniku.

3. Sviraljke.

1. Među sviraljkama na prvom mjestu treba spomenuti Ugab; nju i Sveto Pismo prvu spominje u Gen. 4 $_{21}$. Izumitelj je njezin Jubal. Spominje se i u Ps. 150 $_{4}$. Na oba

---

[2] Riemann, naznač. dj., str. 3.

[3] Naš Kuhač castagnette prevodi sa daire. — U Ivekovićevom Riječniku pod riječju daire kaže se: kao mali bubanj s praporcima, u koji se uz pjevanje i igranje udara rukom. Daire starih Semita, po tom i Židova, bile su nešto drugačije, kako gore spominjem.

mjesta ju Vulgata prevodi općenitim imenom organum; a pravo je baš značenje svirala (diple). Egipatske svirale ili diple, prema jednoj slici sastoje se od dvije usko spojene cijevi, na kojima se nalaze po četiri male škulje, a usta, u koja se puše, jesu jedna. Druga opet slika predstavlja jednu žensku, koja svira u dvije šuplje cijevi, koje se samo pri vrhu, gdje se puše, drže zajedno, dočim se pak sve više jedna od druge rastaju i to u obliku trokuta. Ima pače i dipala sa više od dvije cijevi. I danas ih još pastiri na istoku upotrebljavaju.

— Izgleda, da ovoj vrsti sviraljke pripada symphonia, što je spomenuta u Danielu 3_5, kad je ono govor o klanjanju zlatnog kipa, što ga bijaše postavio kralj Nabuhodonozor. Isto tako pripada ovoj vrsti i *σύρριγξ* (sirinx), što Vulg. prevodi fistula (žid. mašrokit), a spomenuta je u istom retku trećeg poglavlja Danielovog proročanstva.

2. Keren = rog. Vulgata redovito prevodi buccina = trublja. Često se spominje u Bibliji, no u Psalmima ne dolazi nikada. Tu se doduše spominje „cornu altaris, cornu salutis“, ali tu nije govor o muzičkoj spravi, nego o strani oltara, dotično o jakosti spasenja. Inače je rog kao glazbalo igrao važnu ulogu u bogoslužju. Kao što se kod nas svetkovine navješćuju zvonima, tako se kod židova navještahu trubljenjem u rogove. Bijahu to pravi naravni rogovi volovski ili ovnujski, ili muzičke sprave od kovine, napose od srebra, učinjene u obliku roga.

3. Šofar = tuba = trublja. Muzička sprava u srodstvu s rogom, učinjena od roga ili bar u obliku sličnu volovskom ili ovnujskom rogu. U Svetom Pismu često se naizmjence upotrebljava šofar = trublja i keren = rog. Sv. Jeronim kaže, da je šofar pastirka trublja, koja se pravi od zavinutog roga,[4] a i stari židovski pisci govore o šofaru kao o sinonimu kerena. Uz zvuk šofara Gospod je proglasio sa Siona starozavjetni zakon, i na njegov zvuk padoše zidine Jeriha, nakon što ga Izraelci sedam puta obidjoše trubeći u trublje. U nj kao i u rog trubilo se u oči velikih svetkovina, svaki prvi dan mjeseca,[5] napose naduže u oči prvog dana mjeseca Tišri (prvog mjeseca u godini) svake sedme i pedesete godine.

Trubljenja roga i šofara pozivalo je Izraelce na službu Božju, ili im opet navještalo dolazak neprijatelja i pozivalo ih u boj, pa kasnije bilo znakom, da je rat svršio. Takodjer i druge važne zgode u životu izraelskog naroda (n. pr. proglašenje novoga kralja) oglašivale su se trubljenjem u rog ili šofar.

Znamenit je naziv Keren-Jobel = rog jubileja i šofar-jobel = trublja jubileja, što se čita u Joz. 6_5 i $_6$. Jobel znači jaki, svečani zvuk. Jubilejski rog dakle i jubilejska trublja znače: jako, otegnuto, svečano trubljenje. Tako se trubilo po svoj zemlji izraelskoj na početku svake pedesete godine. Odatle se ta godina prozvala godina jubileja = šenat hajobel.[6] Taj naziv ostao je i u katoličkoj Crkvi, pa prešao i u sve moderne jezike, te i mi zovemo stanoviti odsjek godina: jubilejom. Kaže se n. pr. za misnika, da slavi srebrni jubilej (25 godina misništva), zlatni jubilej (50 god.), dijamantni jubilej (60 god.). Stogodišnjicu kojeg glasovitog čovjeka nazivljemo također jubilejom. Napose prva godina svakog stoljeća, zove se u Crkvi godina jubileja. Ta riječ dakle u izvoru potječe od jedne židovske muzične sprave.

4. Hazozerah. Vulgata redovito prevodi tuba = trublja. Bila je dugoljasta muzička sprava od kovine, kadgod od srebra, duga pol metra, pri kraju nešto šira u obliku zvončića. Takav oblik židovske trublje vidimo na triumfalnom luku Titovu i na novcu Šimuna Barkoheba. Nije dakle židovska trublja bila, kao što su trublje u modernoj glazbi, nego što se tiče oblika slična klarinetu, samo što je bila od kovine, nešto šira i davala je samo jedan glas. Aleksandrinci prevode *σαλπιγξ*. U ps. 97_6 pozivlje psalmista: „Psallite Domino... in tubis ductilibus et voce tubae corneae.“ — „Tuba ductilis“ zove se u izvorniku hazozerah, a „tuba cornea“ šofar. Prva je dakle trublja ona, što se pravi iz raztegljive kovine (zato u Vulg.: ductilis), a druga je od pravog naravnog roga volovskog ili ovnujskog. - Hazozerah bila je skoro isključivo svećeničko i levitsko glazbalo, (dočim su se običnim rogom i šofarom služili i svjetovnjaci), naređeno od samog Boga, da se napravi za zazivanje puka na vjerske skupštine.[7]

[4] In Osee c. 5_9. Migné: Patr. lat. t. XXV. str. 861.

[5] Zato psalmista kaže u ps. 80. Buccinate in neomenia tuba = trubite u slavu Boga, kao što običajete trubiti svakog prvog dana u mjesecu.

[6] V. knjigu Levitsku Gl. 25.

[7] O tom čitamo u knjizi Brojeva 9_1 i d.: „I reče Gospod Mojsiju govoreći: Načini sebi dvije trublje od srebra kovane, da njima sazivaš zbor, kad treba da se tabor krene. Kad zatrubiš u trublje,

4. Halil = frula. U Vulgati: tibia. Dugoljasta drvena cijev sa više luknjica, obično u ravnoj crti. No u jednoj piramidi našlo se frula na kraju zavinutih. U Egiptu je frula od davnine bila poznata; našla se već u grobovima IV. dinastije. Neke slike predstavljaju svirače, kako pušu u frulu sa strane, kako n. pr. u modernoj glazbi u flautu.

Halil se spominje samo jednom u Psalmima, naime u natpisu ps. 5: al-nehilot = uz frulu. Taj psalam naime ima se pjevati uz pratnju frule. No može se to razumjeti i uopće o sviraljkama. Kako je nastao Aleks. i Vulg. prijevod (pro ea, quae haereditatem consequitur) tumačim u kritično filološkim opazkama ps. 5. inače se ovo glazbalo rijetko upotrebljavalo u službi Božjoj, dočim se u privatnom životu često upotrebljavalo. Ni u 15. ni u 25. poglavlju I. knjige Dnevnika, gdje se opisuju razna liturgična glazbala nema spomena halila = frule, dočim se spominju i trublje i rogovi i cimbali i psaltiri i kitare.

Klavirski koncerti u Beogradu.

Predrag V. Milošević — Beograd.

Kod nas u Beogradu prošle sezone nije bilo često koncerata na klaviru koji bi značili događaj muzički. Sve se svelo na pretakanje, na ceđenje onoga što se svakodnevno čuje, sa manje ili više interesantnosti, sa jačim ili slabijim odzivom publike. Karakteristično veoma za Beograd, koji ipak znači nešto u muzičkom pogledu, da ni jedan od evropskih klavirskih velikana nije sišao da nam, bar u pregrštima, baci ono što bi nam dalo viziju bučnog muzičkog života u Evropi. Pa ni „bečko dete" Weingarten koji je dao koncerat u Zagrebu. A gdje su Viñes, Blanche Selva, Cortot, Rosenthal? — I tako smo se morali zadovoljiti onim što smo dobili. To ne znači da to što smo dobili nije bilo ipak prvoklasno, dobro prostudirano, proživljeno i oduhovljeno.

Prvi nam je došao, već dobro poznat beogradskoj publici sa ranijih koncerata, Ćiril Ličar. Ovog puta doneo je program vrlo raznovrsan, ako možemo reći istorijski: Händel-Liszt, Beethoven, Chopin, Smetana, Debussy, V. Novak, Cyril Scott. Kao što se vidi program i suviše raznolik po pravcima, po školama i po epohama a da bi jedan umetnik mogao ući u sve tančine svakoga dela i svako od njih dostojno interpretirao. Nije to puka slučajnost da moderni uopšte bolje leže g. Ličaru; ta on je moderan čovek i oni su mu bliži srcu. Otuda je vrlo pojmljivo njegovo iskreno oduševljenje u Novakovim „Pesmama božićne i karnevalske noći": u prvoj sprovođenje jednog mistično-religioznog raspoloženja, izraženog u prostoj ali neobično expresivnoj temi a u drugoj zakovitlani ritmi ustreptalih lampiona na karnevalu i karnevalski život pun talasanja, oduševljenja i krikova. Debussy, divni majstor muzičkog paysage-a. U njegovoj strasnoj i razdraganoj „Soirée dans Grenade" provlači se jedan motiv koji u mnogome podseća na naše, jugoslovensko. „Crnački ples" Cyrila Scotta, kompozicija shvaćena izvrsno ritmički, učinila je neobični utisak na slušaoce; umetnik ju je morao ponoviti. Ono malo publike u sali „Stanković" (u „Manježu" proslava Molierova) pozdrav lo je g. Ličara veoma oduševljeno.

Gđa Ruža Vinaver, beogradska umetnica, priredila je dva dobro stilizovana koncerta: prvi posvećen Chopinu, drugi posvećen Griegu. Sa svojom bravuroznom tehnikom i izvesnim grubostima (setimo se samo njene leve ruke) interpretirala je gospođa onog Chopina borbenog i buntovnog, punog krikova i osvetničke mržnje. Na drugoj večeri prikazala je gospođa Griega u njegovim „Lirskim komadima", Sonati op. 7 e-moll i Koncertu a-moll (za drugim klavirom g. Ilija Slatin, dirigent beogradske opere). Svojom energijom i neumornim radom stekla si je gđa Vinaver svoju publiku koja ju rado sluša i koja joj je, oba puta, ukazala priznanje burnim aplauzima.

Vera Lotard, koja je priredila svoje veče 29. III., nije nas ni u koliko zadovoljila kao prošle godine. Setimo se samo onog finog nijansiranja uz briljantnu tehniku u Chopinovim preludijama, mladalačkog zanesenjaštva u Carnevalu Schumannovom. Ovaj put toga nije bilo. Neverovatan brio u Beethovenovoj Sonati op. 53. C-dur (u onoj iz d' Albertovog repertoira, „Waldstein") davao je utisak nečeg nerazgovetnog, zadihanog — možda zabrljanog. Na kraju je bila Lisztova „Rhapsodie hongroise". Karakteristično i simptomatično za velike umetnike, zar ne?

Najzad, na kraju sezone, došao je vitez-lutalica, pariski umetnik Mladen Jovanović. U prstima je svojim poneo prah pariskih sjajnih muzičkih soarea, u očima zasenjenost bulevara i skverova, a u duši — ipak naše slovensko nešto, bolećivo. I priredio nam je Mladen Jovanović jedan događaj — jedan koncerat. Na programu su bili: Rimski-Korsakov Koncert cis-moll (sa operskim orkestrom), Milošević Prélude („Au crepuscule te le lys rêvait"), Chopin Fantaisie-Polonaise, Saint-Saëns Koncert br. 4. c-moll (sa orkestrom). G. Jovanović nije briljantan u rđavom smislu evropskih virtuoza-tehničara, on nas neće zapanjiti žonglerijama koje može da pruži instrumenat kao što je klavir. Ne; g. Mladen Jovanović je daleko od toga. Drugo je nešto što nas oduševljava: to je njegova frapantna i neverovatna iskrenost i neposrednost. Videlo se da taj instrumenat, za koji je Sauer govorio, možda i iz koketerije, da pored flaute najviše mrzi, ili kako ga dosta duhovito Sattner naziva „Mädchen für alles", videlo se da taj instrumenat može da dâ nešto više od prosečnog deši-

neka se skuplja k tebi sav zbor na vrata šatora zavjetnoga ... A neka trube u trublje sinovi Aronovi, svećenici; i to neka bude uredba vječna od koljena do koljena."

friranja. „Ja nisam nikada", kaže sâm g. Jovanović, „vežbao šest do osam časova dnevno; meni je već bila urođena klavirska tehnika. Moja jedina nastavnica, osim moje matere, tražila je, dok sam bio kod nje u Rusiji (Moskvi), mnogo legato i ton da peva, da peva". I peva ton g. Jovanovića. Peva u fino izvajanoj, malo šopenovskoj, melodiji Rimskog-Korsakova, peva u kristalnim fiorituramа Milojevićevog Prélude-a, peva ton g. Jovanovića u snažnim arpeđima, oktavama, vanredno izrađenim staccatima, peva ton u markatima (setimo se samo one značajne melodije, svirane kažiprstom, u Koncertu Saint-Saëns-a!). Sam muzičar i kompomist. g. Jovanović nije, kao interpretator, upao u profesorsku pedantnost i suhoparnost; nije on kabinetski čovek. Izlazi pred nas i stvara pred nama i zajedno s nama, oseća pred nama i s nama i nikada neće reći: „Ja ovo znam, ja ovo osećam" — već kaže: „Mi ljudi, ovo znamo, ovo osećamo; to je naše ljudsko". I zato je njegov koncerat značio ne: slušanje jednog majstora koji muzicira, već: spajanje mase ljudi s muzikom. A na kraju, pored bezkrajnog oduševljenja i klicanja iskrenog, i na bezbrojna izazivanja došao je jedan zdravi i snažni „Hopak" Musorgskoga da dočara veče.

O idućoj sezoni ne može se reći kakva će biti. Ali svakako brojnija u dobrim koncertima no ova. Ovih je dana već objavio Sauer svoje klavirske večeri za 17. i 18. oktobar. Nadamo se da će biti više jugoslovenskih pianista, jer ih ima odličnih. Govori se o koncertu naše poznate beogradske umetnice gđice Rajne Dimitrijević. Gđa Geiger-Eichhorn koncertira u Beču („die beste südslavische Pianistin") a kod nas se i ne pojavljuje; g. Dragan Plamenac priređuje konferencije sa klavirskim ilustracijama a kod nas se i ne pojavljuje. U čemu leže razlozi? U težnji, valjada, za slavom evropskom.

Prikaz glazbe u Bosni u „Neue Musik-Zeitung.

Dr. Milovan Gavazzi — Zagreb.

U 6. svesku ovoga časopisa ima pregledan članak Huga Piffla „Gesang und Instrumentalmusik in Bosnien". Kako svakoga muzički obrazovanijega stranca može da zainteresira naša narodna glazba, bosanska napose — i svojim tonalitetom, načinom predavanja, temperamentom i ostalim osobinama, bilo je i prije pokušaja, gdje su stranci nastojali ocrtati te osobine. Ovaj najnoviji pokušaj svjedoči, da taj interes nije ni sada utrnuo. On ima, kao i veći dio njegovih prethodnika, u tom samom pogledu interesa i informacije svoju vrijednu stranu, a tako isto u svojoj sadržini neispravnosti, kojima stranac teško može da izmakne, pogotovu ako je prikazivanje zbijeno kao ovdje. Tako je zacijelo nesmotrenost auktorova prema još neobaviještenim čitaocima, što ne luči dovoljno jasno i gdje treba umjetnu i poluumjetnu glazbu od čiste pučke bosanske. Najprimitivnije pak pjevanje Bošnjaka (ojkanje, zerzavanje), karakterizira time, što kaže, da sjeća „an das Geheul wilder Tiere" — već gotovo po nekoj tradiciji u stranaca, koji se bave ovim našim pjevanjem. Inače mu ne navodi karakteristiku, dok su razlike i osobine drugih dvaju tipova pjevanja ispravnije prikazane, a ti su glazbenom uhu bliži. (Nahode se sva tri i u drugim nekim krajevima, na pr. u Dalmaciji). Sasvim je pogrješno auktorovo tvrđenje, da je jugoslavenskim (sic!) pjesmama (misle se bez sumnje lirske) glavno tekst, jer da se svi stihovi teksta pjevaju uz istu melodiju. To je obilježje narodnih pjesama gotovo čitavoga svijeta, pa ovo klasificiranje sa stajališta evropske umjetne glazbe nije ovdje na mjestu, niti je to obilježje osobina jugoslav. narodne pjesme. A tako je neispravno i kad sasvim općenito govori o tome, kako se ista melodija pjeva i uz posve različite tekstove — kao svadbena, junačka, ljubavna pjesma ili tužaljka, jer to vrijedi samo u ograničenu smislu (samo za neke melodije i dakako samo za lirske pjesme; jednu takovu melodiju zovu u Bosni „naravnom" ili „u ravan"). Dosta je subjektivan a i nejasan i sud, da „seoske i gradske melodije imadu značaj ritualnoga pjeva i čine se često bezčuvstvene". Kratkim i ispravnim prikazivanjem plesanja i glazbe uza nj (napose „Kola") prelazi na instrumentalnu glazbu.

Na prvom su mjestu narodne gusle, gdje se opet zbog prenagljene generalizacije piscu izmakla tvrdnja, da su one najrašireniji instrument južnih Slavena, jer to ne stoji (a tako ni to, da na jednoj njihovoj struni izvodi guslar tri tona, jer ih ima i sa dvije strune, i na jednoj od njih izvodi često i po 4 tona). Zatim prikazuje letimice bugariju, šargiju i zurnu navodeći tom zgodom i njihove ugođaje (Stimmung), koji mogu opet da vrijede samo pojedince a nikada općenito za naše narodne instrumente.

Napokon napominje, kako Bošnjaci nemaju za muziku u evropskom smislu ni za lijek interesa, a to zaključuje i po tome, što im priredbe ozbiljnih koncerata ne uspijevaju (?) i — što ih nema da slušaju izvedbe vojničkih glazba.

Naposljetku se još osvrće i na budućnost glazbe u Bosni naglasujući tom zgodom njemačku ulogu u nastojanjima i na glazbenom području u Bosni. Čast svaka njemačkom kulturnom djelovanju, ali da je glazbeni napredak bosanskoga življa za stoljeća spriječen zato, jer je nestalo nastojanja „austrijskoga orla", ne će ipak biti ispravno. A ne će biti pogotovu onda, ako se uzme na oko, da su se ta nastojanja sastojala među ostalim i u tom, da se među sam narod uvlačio ariston, harmonika, gramofon itd., što pisac Piffl također spominje, kao i to, da je „njemačka pjesma i njemačka glazba odjekivala u svim kutovima zemlje".

Članak bi, da je opširniji i pouzdaniji, mogao da bude informativan zbog lakoće i zanimljiva načina, kojim je pisan, a da ovakov informativni prikaz glazbe u Bosni, u prvom redu dakako pučke, nije ni široj njemačkoj glazbenoj publici naodmet, shvatili su očito i pisac i redakcija sasvim ispravno.

Božidar Širola: Pregled povijesti hrvatske muzike.[1]

Janko Barlè — Zagreb.

Valja priznati, da je bilo dosta smiono od dr. Božidara Širole, kad se je odvažio na pisanje Pregleda povijesti hrvatske muzike. Za takovo djelo hoće se mnogo predradnja, kojih kod nas nije bilo. Hoće se i mnogo pomagala, pomagača i vremena, a svega je toga piscu nedostajalo. Ako nam je unatoč tome dr. Širola napisao djelo, u kojem je sabrano sve, što se do sada kod nas na polju muzike uradilo, poduzimalo i htjelo, ako je vjerno zabilježen svaki muzikalni pothvat, ako su savjesno obradjeni i svi radnici na tom polju, onda moramo piscu da zahvalimo, što se je ne samo prihvatio teške zadaće, nego je uspješno i pohvalno i riješio.

Mi smo već od nekad naučeni, da sve svoje omalovažujemo. Širolino djelo dokazuje nam, da se kod nas već u starini mnogo radilo i na muzičkom polju. Ako se sada unatoč teškim vremenima muzika tako naglo i lijepo razvija, mnogo su tome doprinijela takodjer kulturna nastojanja naših predja na svim, pa i na muzičkom polju. Sa razvitkom naše muzike mora da smo zadovoljni, koračamo žurnim, sigurnim korakom, pa nije daleko vrijeme, kad će se djela naših muzičara izvoditi i u širokom svijetu. Onaj, koji to ne vjeruje, neka pročita Širolinu knjigu, pa će se uvjeriti, da kod naroda s takovom glazbenom tradicijom kod naroda, koji ima toliki broj odličnih muzičara, kao što ih ima hrvatski narod, mora do toga doći.

Pisac podijelio je svoje djelo na pet poglavlja.

I. Muzika u predilirsko doba (str. 11.—70). Posve dobro učinio je pisac, da je prije, nego počinje govoriti o muzici 19. stoljeća, kada zapravo počinje povijest muzike slavenskih naroda, pa i nas Hrvata, opisao razne spomenike i muzička nastojanja u ranijim stoljećima. Opisao nam je kratko Razmilovićeve korale iz franjev. samostana u Poljudu, Šibenski kodeks, neumatički kodeks u Dubrovniku, neume iz „Missale plenum" u zagreb. metropolitanskoj knjižnici, pavlinski autifonar i graduale, Krajačevićevu: „Molitvenu knyisiczu", Citharu octochordu, Pavlinsku pjesmaricu iz g. 1644., Georgicejeve Pisni. Ako su prva djela zanimljivi spomenici starine, potonje su tri pjesmarice važni izvori za razvitak hrvatske crkvene pjesme, a i za proučavanje hrvatske pjesme u opće. Tu je imao pisac dobru zgodu, da spomene i neke muzičare, poimence one, koji su djelovali u raznim redovima. Ne može se zatajiti, da je u ono vrijeme uz razne grane znanosti i umjetnosti, imala i glazba u samostanima gotovo jedino utočište. Ovo zanimljivo poglavlje, nadam se, ponukati će, ovoga ili onoga, da pomnije pretraži razne samostanske arkive i knjižnice. Uvjeren sam, da će se ondje naći još mnogo toga, što će još bolje objasniti muzički život naše domovine u prošlim vjekovima. Kod drugog izdanja „Pregleda" želio bih malko drugojačiji poredak navedenih spomenika i djela, tako da bi se poglavlje završilo sa „Citharom octochordom", koji je ne samo najznatniji spomenik, već sveukupni sadržaj čitavog našeg muzičkog rada u prošlim vjekovima, djelo, s kojim možemo, da se punim pravom ponosimo.

II. Pučka muzika. (str. 70. — 139.) Ovom pogljavlju, koje je vrlo važno, posvetio je pisac mnogo mara. Ako je i mnogo toga sakupljeno iz tog neiscrpivog izvora naših pučkih popijevki, ipak još nije učinjeno sve, već valja nastaviti započeto djelo i to brzo i sustavno. Nemojmo se varati, narodne popijevke izumiru, a i dugotrajni rat vrlo će štetno djelovati na našu pučku popijevku. Ne samo, da će naše pučke popijevke, možda i lošije kvalitete zavladati ondje, gdje ih još nije bilo i istisnuti stare, interesantne, već će se bez dvojbe opažati i utjecaj popijevaka stranih naroda. Zato se valja žuriti osobito s fonografskim snimkama. Pisac na prvom mjestu spominje zapise i zbornike pučkih popijevki. Tu su najstarije dvije bugaršćine, što ih je zapisao Petar Hektorović u svom „Ribarenju i ribarskom prigovaranju". (1568.) Najviše zasluga na tom polju stekli su si neumorni Franjo Kuhač, vrlo okretni Čeh Ludvik Kuba, zatim Matko Brajša za istarske i Vinko Žganec za medjumurske popijevke. Po Kuhaču opisao je pisac osebine naše pučke muzike, te onda progovorio o osebinama istarsko-dalmatinske, zatim bosansko-hercegovačke popijevke, o njezinom postanku te o stranim utjecajima na našu pučku popijevku. Čini se, da je upravo Ludvik Kuba, koji poznaje u tančine ne samo našu pučku popijevku, već je podjedno i najbolji poznavalac popijevki ostalih slavenskih naroda, najdublje prodro u proučavanje tog pitanja te nas time vrlo zadužio. Posve je opravdano, da nam je pisac u tom poglavlju dao i opis i povijest naših pučkih glazbala (gusle, vijalo, tambura, sviraljka, frule, dvojnice, diple, sopila, gajde i t. d.)

III. Muzika za ilirskog pokreta. (str. 140 — 193.) Ilirski pokret je, kako pravom kaže pisac, preporod cjelokupne dotadašnje kulture hrvatske, pa tako znači ne samo preporod literature, već i preporod muzike i cijelog naziranja na svijet. Plodovi tog pokreta mnogo su veći i vredniji, a da bi ih mogao stvoriti narod, koji tek započinje novi život. Naši preporoditelji, književnici i muzičari, imali su jaku kulturu, a ta iako je bila tudja, kad je protkala narodna ideja, postala je i ona kvascem stvaranja narodne kulture. U Zagrebu su početkom 19. stoljeća cvale sve grane umjetnosti. Kazalište, iako je bilo njemačko, izvodilo je savremene opere. Umni biskup M. Vrhovac podupirao je uz druge umjetnosti i muziku. G. 1827. osniva se glazbeni zavod, koji odgaja u svojoj školi ne samo diletante, već i stručnjake i izvodi vrsna muzička djela. Kad se g. 1835. razmahao ilirski pokret, okupljaju se oko Gaja ne samo književnici i rodoljubi, već i muzičari. Iako su bili to s veće strane diletanti, zadojeni tudjinskom kulturom, ipak su imali dobru volju, da stvore hrvatsku muziku. U tom doduše nisu uspjeli, ali su pripravljali put onima, koji će doći iza njih. U zagrebačkom sjemeništu osniva se g. 1839. prvo hrv. pjev. društvo — (Narodno ilirsko skladnoglasja društvo), koje djeluje i na djake kr. akademije. Štriga okuplja ih u zbor i otkriva medju njima Vatroslava Lisinskoga, najsvetliju pojavu u povijesti naše glazbe. U ono vrijeme, kad je bila hrvatska muzika u djetinjim povojima,

---

1 Edition Rirop, Zagreb, 1922. — Vel. 8. str. 351. — 21 slika. Cijena 75 din.

stvara od prve naše opere, koje su nastale tek deset godina iza prvih opera ruskih (Glinka), a prije nego je Smetana osnovao svojim uzor-djelima temelje češke opere. Tu su bili svi uvjeti, da se već onda razvijemo, da već onda krenemo putom, kojim su pošli veći slavenski narodi. No nadošla su teška vremena poslije 1848., a svijetla zvijezda Lisinski utrne prerano. Možda se pojavila dvadesetak godina prerano, pa je hrvatska muzika morala još dugo da čeka na nasljednika Lisinskomu. Vjerujem, da se taj već rodio, a možda da već i radi na našem muzičkom polju. Vrlo pomno opisao je Širola sve muzičare, koji su u ilirsko vrijeme s velikom ljubavi, no s manje spreme ili dara radili na našem muzičkom polju.

IV. M u z i k a u p o i l i r s k o d o b a (str. 194. — 291.) U to doba, koje zapravo počinje osnutkom hrvatske opere (1870.) ili bolje dolaskom Zajca u Zagreb, razvija se već svestran muzički život u našoj domovini. Osim Zajca, koji je glavni predstavnik ovog razdoblja nalazimo već lijep broj uvaženih muzičara. Pisac opisao ih je do pedeset, medju kojima se ističu Vilhar, Eisenhuth, Vilko Novak, Albini, Ružić i dr. Na polju operne glazbe dominira još uvijek Zajc, a javljaju se i drugi operni skladatelji. Muzička škola glazbenoga zavoda, kojom je ravnateljem Zajc, uzgaja već lijep broj domaćih muzičara. U tom razdoblju osnivaju se diljem Hrvatske mnogobrojna pjevačka društva, kojima je bila svrha patriotska i socijalna, a tek u najnovije se vrijeme pridružila tome i svrha umjetnička i uzgojna. Muzičari bili su ponukani, da pišu za ta društva (s veće strane samo muški zborovi) kompozicije, pa je tako nastala čitava zborna literatura. Narodnoj pjesmi posvećuje se još malo pažnje, izuzevši koncerat Glazbenoga zavoda (1890.), na kojem se izvodile narodne pjesme obradjene po uzoru Slavjanskoga, koji je u ono vrijeme sa svojom družinom dolazio u Zagreb. Trebalo je još dvadesetak godina, da naša muzička nastojanja krenu onim putom, o kojem su priredjivači toga koncerta snovali. U ovom razdoblju prestaje dilentatizam ilirskog doba te se ozbiljnim radom pripravlja put daljnem razvoju hrvatske muzičke umjetnosti.

V. S a v r e m e n a m u z i k a (str. 291. — 332.) Iza netom spomenute periode požrtvovnoga rada naših kompozitora u malenim formama, nastaje najednom grozničava užurbanost modernoga koncertnoga života, iskrsavaju imena novih pregalaca, čuju se sve sami novi radovi iz sviju struka muzičkih. Prvi poticaj jačeg muzičkog života bio je novo uskrsnuće stalne opere u hrv. kazalištu u jeseni 1909. Slavenskim se operama posvećuje više pažnje, izvode se i domaće opere, koje ipak po sudu pisca nisu iznijele onaj pravi izražaj naš, što ga već od vremena Lisinskoga željno očekujemo. Važnu umjetničku zadaću vrši „Zagrebačka filharmonija“, koja izvodi klasična i moderna djela, a osim toga podupire snažno i domaću produkciju. U pogledu sbore literature krenulo se od osnutka pjev. udruženja „Lisinski“ novim putom, nastojalo se, da se iz zborue literature bilo klasične, bilo savremene prikažu djela najvećih odlika i vrednota. Za Lisinskim pošla su i druga društva više ili manje uspješno. Oko preporoda hrv. crkvene glazbe radi ustrajno već petnaest godina Cecilijino društvo. Sa svojim glasilom „Sv. Cecilija“ vrši društvo po sudu pisca, ne samo propagandu svojih ideja, već i važnu misiju za našu muzičku kulturu, jer prati i pomaže u tom časopisu s mnogo ljubavi požrtvovnosti sva naša moderna muzička nastojanja. Muzičku školu glazbenoga zavoda preuzimlje vlada i pretvara u kr. konzervatorij. Osniva se i „Udruženje jugoslavenskih glazbenika“, koje hoće da dokaže vrednotu novih nastojanja i sposobnosti naših muzičara, hoće da stvori jugoslavensku muziku u općenitoj povjesnici svjetske muzike. „Sva sredstva moderne kompozitorske tehnike, prisvojiše mladi i najmladji kompozitori, pa proučavajući duh i bit — a ne „osebine“ pučke muzike traže forme, u kojima bi mogli izraziti taj duh narodne muzike, a pri tom teže još i zatim, da djela dotjeraju do tog stepena, kako bi i najvećim zahtjevima moderne estetike i kritike potpuno zadovoljila. — Sva nastojanja u tom smjeru pokazuju već danas jasno ovu smjernicu. Čitavim se koncertima sastavljaju programi iz samih pučkih popijevki, pišu se popijevke na narodne tekstove, obradjuju se pučke popijevke u najčudnovatijim zbornim stavcima, nastaju simfonijska, komorna i dramatska djela — nastaje narodna muzika — i općinstvo je pomalo shvaća, približuje joj se i zavoljet će je zacijelo, jer je izraz njegove duševnosti, kao i izraz individualne duševnosti kompozitorove“.

Za to razdoblje, kaže pisac, ne može još istaknuli izrazitu ličnost kako je to mogao u drugim razdobljima, pa zato je samo naveo glavne podatke o životu i djelima trideset i dvojice kompozitora, od kojih su se nekoji istakli već znatnim djelima, nekoji su u razvitku, nekoji tek u početku svog stvaranja. Možemo puni nade gledati u budućnost, naša se muzika svestrano i zdravo razvija.

Evo spomenuo sam pojedina poglavlja Širolina djela i značajna obilježja pojedinih razdoblja. Teško je to učiniti s par riječi o djelu, koje broji 350 stranica i koje mnogo sadržaje. Sam pisac kaže, da je to prvi pokušaj, da se u jednom djelu prikaže dogadjanje velikog razdoblja, pa nije htio, da nam dade stilsko i kritično razlaganje naših muzičkih nastojanja i da postavlja neoborive zasade, već samo što potpuniji pregled svega onoga, što se do sada u našem muzičkom životu učinilo, pa da bude to pomagalo, a možda i putokaz svemu daljnemu povjesnom istraživanju. Iako u ovaj mah doprinos našega naroda za općenitu povijest muzike još nije velik, razabrat će se ipak, da su i ovi maleni radovi radovi idealnog nastojanja, da se stvori posebni umjetnički izražaj naroda, koji zasada nema još svoga poglavlja u općoj muzičkoj povjesnici. A to valja poštivati.

Djelo obradovat će svakoga, koji se zanima za našu muzičku povijest, a tih ima danas već mnogo. Uvjeren sam, da će i kr. vlada propisati taj „Pregled“ kao učevnu knjigu za naše muzičke škole, jer je tu sabrano sve, što do sada znademo o povijesti i razvitku naše muzike. Kako je to prvi sustavni pokušaj na tom polju, to će pisac sigurno drugo izdanje, do kojega će nadam se naskoro doći, popuniti, pa ga moramo svi u tom poslu pomagati. Ja sa tvoje strane prikupljivao sam u „Sv. Ceciliji“ kroz mnogo godina gradju za povijest naše muzike, a da nisam znao, tko će tu povijest pisati i da će se tako brzo napisati. Rubrika: „Iz hrv. glazbene povijesti, pa onda razne resprave i članci svjedoče o tom i dobro su poslužili dr. Široli kod sastavljanja njegova djela. Držim, da je i sada „Sv. Cecilija“ najzgodnije mjesto, da se tu sabiru i priopćivaju razni nadopunjci pa i novi prinosi i gradja za povijest hrv. muzike. Svaki i najmanji podatak dobro će doći, da se upotpuni lijepo Širolino djelo, koje se samo preporučuje.

Sveti himni.

Milan Pavelić — Zagreb.

22. Rumeni zora — Aurora coelum.

(Ad Laudes Bijele Nedjelje).

Rumèni zora obzorje,
Od piesme vis odjekuje,
U slavlju sviet poklikuje,
Od groze biesni pakao.

To Kralj svemòguć izvodi
Oslobođene oceve
Iz tamnog smrtnog podzemlja
Na žarko sunce jutarnje.

Stražari grob mu čuvali
I pečatio kamen ga,
A sad on smrt zakopava
U grobu svom ko pobjednik.

I viče sjajan Anđeo:
»Već dosta bješe bolova,
Tugovat, plakat prestajte,
Jer usta, koji svlada smrt!«

Od smrti zle, o Isuse,
Prepòrođene izbavi
I budi u sve viekove
Veselje naše uskrsno.

Nek bude slavljen Otac Bog
Sa Sinom, koji uskrsnu
I Tješiteljem presvetim
U viekovječne viekove. Amen.

Iz hrvatske glazbene prošlosti.

Glazba i glazbenici kod Hrvata, Srba i Slovenaca.

Dr. Božidar Širola — Zagreb.

(Nastavlja se.)

Crkveno-narodno pjevanje srpske pravoslavne crkve vodi svoje porijeklo od grčkog crkvenog pjevanja, koje su Srbi zajedno s liturgijom primili od Grka. Od bizantinskih neuma, koje su u starim srpskim Irmologijama (do XV. stoljeća) analogne onima Grka i Jermena, malo ih se zadržalo u srpskoj crkvi. Zbog nepotpunosti notnog pisma glavno je sredstvo očuvanja starih napjeva bilo što rigoroznije učenje na izust. Srpsko crkveno pjevanje dijeli se na malo i veliko. U malom pjevanju otpada na svaki slog samo jedna nota, ono je silabijsko, a u velikom na svaki slog po dve i više nota, ono je melizmatičko. Napjevi u jednom i drugom načinu pjevanja mogli su biti sastavljeni na osnovi osam glasova (lat. tonus, grč. echos, način). Usprkos velikog opiranja grčkog visokog svećenstva, koje je dugo vremena imalo vrhovnu duhovnu vlast nad srpskom crkvom, Srbi su tokom vremena dali pevanju svoje crkve karakteristične odlike svoje nacijonalne muzičke tradicije, pa su zabacili svako zaigravanje grla i pjevanje nazalno, melizme ujednostaviše i stopiše ih s glavnom melodijskom linijom u jedinstvenu cjelinu. U glavnom se kod toga preobličivanja i oslobađanja od grčke tradicije razvile dvije varijante crkvenog pjevanja i to beogradsko i karlovačko pjevanje. Dok je beogradsko konciznije i zadržalo onaj bitni melodijski sklop, karlovačko je bliže staroj grčkoj tradiciji, u njemu ima svjetovnog elementa. U crkvama upotrebljavaju dvije knjige: „Osmoglasnik", koji sadrži sve nepromjenljive pjesme, što se pjevaju po nedjeljama i „Strano pjenije", gdje su sve ostale pjesme. Te je knjige sastavio Nikola Trifunović, pa su po njima sve do kraja 19. stoljeća obučavali u bogoslovijama. Tek na početku 20. stoljeća uvedeno je učenje crkvenog pjevanja po savremenim muzičkim znacima, kako ga je uredio St. St. Mokranjac.

Prvi je od Srba počeo prikupljati srpsku narodnu kako svjetovnu tako i crkvenu muziku Kornelije Stanković. On je zapisivao pjevanje po tradiciji, pa je sve popijevke harmonizirao četveroglasno i to za mješoviti zbor. Rukopise njegove čuva kr. srpska akademija. Dva sveska, što su štampana pod naslovom „Ortodoksno-istočno crkveno pojanje srpskoga naroda" 1862. i 1864. u Beču, sadrže Liturgiju sv. Ivana Zlatoustog i pjesme iz stranog pjenija. Sve su crkvene pjesme u osnovi svojoj dvodjelne mjere. No kako je ipak slobodan ritam osobito u malom pjevanju, dotjerao je St. St. Mokranjac zapise Stankovića odjeljujući tinjcem tek čitave melodijske misli i rečenice. U duhu Stankovićevih nastojanja radile su kasnije mnoge srpske crkvene pjevačke zadruge. Rad Stankovićev nastaviše mnogi; tako Mita Topalović harmonizira Stankovićevu „Liturgiju sv. Jovana Zl." za muški zbor, Davorin Jenko „Venčanicu" i „Blagodarenje" za muški zbor, Josip Marinković „Carju nebesni" po VI. glasu za mješoviti zbor, „Večeri tvojeja tajnija", pjesme o sv. Savi, Liturgiju i „Oče naš" za muški zbor, pa „Opelo" i pjesme iz „Slavoslovija" i „Samoglasna", Stevan Šram i Franjo Sinika harmoniziraju, a i komponiraju crkvene pjesme i cijele liturgije, Vladimir Nikolajević-Štirski komponira liturgiju za mješoviti zbor; Robert Tollinger liturgiju, koja je izrađena više u stilu kontrapunktskom i stilistički bliže katoličkoj crkvi, dok su ostali pisali većim dijelom homofono. Stankovićevo nastojanje dotjerao je do umjetničkije obradbe najviše St. St. Mokranjac. On je izradio čitav „Osmoglasnik" (u predgovoru tom djelu napisao kritičku studiju o glasovima (načinima i njihovim varijantama) i „Strano pjenije". On je svojim obradbama

dao bogatstvo novih harmonija, koje kompozitori, koji su ranije obrađivali crkvene narodne melodije, nisu dosizali. Programsku ideju teksta izrazio je muzikom, u kojoj je uza sve odlike pučkog crkvenog pjevanja bilo i novog obilježja, u njoj je psihološka oznaka naše duboke slavenske duše. Dionice imadu u njegovim obradbama toliko samostalnog pokreta, da se štil njegov već približava polifoniji i čini sredinu između nje i homofonije, a taj je stil značajka srpske crkvene muzike. Liturgiju na narodnoj osnovi napisao je i Petar Krstić (izdao je Jurgenson u Moskvi, a udešena je prema ruskoj liturgijskoj službi). St. Binički komponirao je potpunu liturgiju u Es-dur. Novija je liturgija u B Miloja Milojevića za muški zbor. Ima jedna liturgija i od Koste P. Manojlovića. „Opela" su pisali osim spomenutog već Marinkovića, St. Mokranjac u fis-molu, St. Binički u g-molu, St. Hristić jedno u E, a drugo u B-molu (ovo drugo velikim je uspjehom pjevalo društvo „Lisinski" u Zagrebu i Pragu). Noviji kompozitori zadržali su se samo kompozicijama liturgije i opela.

Osobito valja istaknuti prvo djelo duhovne muzike, dakle ne strogo liturgijske, prvi oratorij srpski ili kako ga autor sam naziva, biblijsku poemu „Vaskrsenje" Stevana K. Hristića.

Svjetovna muzika srpska počela se razvijati početkom 19. stoljeća. God. 1828. osnovano novosadsko pozorišno društvo (osnovao ga zborovođa Stevanović) pjevalo je u svojim prikazivanjima tuđinske napjeve prevedene na srpski jezik. To je društvo g. 1829. na poziv Štrige gostovalo u Zagrebu. U tom je društvu djelovao i Joakim Vujić, osnivač srpske dramske umjetnosti, koji je prešao u Srbiju, pa je davao prve predstave u Kragujevcu 1835. U svoja djela upletao pjesme, što ih je komponirao prvi kapelnik prve vojne muzike u Srbiji Josip Šlesinger. Najmilije su bile predstave, u kojima su pjevali makar i tuđinske napjeve s prevedenim ili podmetnutim tekstom. Najvažniji muzičar u to doba bio je Milan Milovuk (1826.—1883.), on se brinuo za vokalnu i instrumentalnu muziku. Podupire osnivanje Beogradskog Pevačkog Društva 1853. i škole njegove za violinu i violončelo. Tek je Kornelije Stanković muzičar u evropskom značenju te riječi. On je osnovao nacijonalnu srpsku muziku. On poput Vuka sakuplja, a onda obrađuje pučku popijevku, daje na svojim putovanjima nacijonalne koncerte, osniva pjevačka društva. Srpska muzika počinje se razvijati onim pravcem, koji joj je on odredio. Poslije Stankovića, koji je 1863. došao u Beograd i potisnuo ondje Milovuka i njegov kosmopolitski pravac, dolazi 1865. u Beograd kao zborovođa i pozorišni kapelnik Davorin Jenko. On je prvi nosilac ideje jugoslavenske glazbene umjetnosti. Porijeklom Slovenac, s izrađenim osjećanjem forme i simetrije, on se unosi i srođuje s elementima srpske muzike.

God. 1861. osniva se u Novom Sadu Srpsko Narodno Pozorište. I ono još vazda najviše uspijeva, kada prikazuje „komade s pjevanjem". No sada se već očituje nastojanje, da se tim „komadima s pjevanjem" unese u narod narodna popijevka obrađena po Jenku i drugima. Tako je radio Aksentije Maksimović, pa Čeh Hugo Doubek (koji je komponirao muziku za vodvilj „Jabuka" i Šapčaninovu „Zadužbinu"). U to doba ima među Srbima mnogo Čeha, najviše osrednje vrste, radi toga se rijetko koji od njih uživi u duh narodne muzike. no kao zborovođe i učitelji muzike stiču ugled i zasluge. Najpoznatiji među ovima jesu: D. Čižek, St. Šram, J. Cee, G. Havlasa, V. Horejšek, V. Hartl, a najznamenitiji među njima spomenuti već H. Doubek i R. Tollinger. Ovaj je najbliži modernom shvatanju muzike. Iza Stankovića zapravo se krenuše muzička nastojanja srpska tek dolaskom St St. Mokranjca u Srbiji i J. Marinkovića u Vojvodini. Mokranjac svijesno nastavlja Kornelijevo započeto djelo. On poučava unutarnje zakone pučkih napjeva i motiva, njihove harmonije, stvara snažne muzičke epose u svojim Rukovetima i otvara tim široko polje modernoj instrumentalnoj muzici, koju će dati generacija, što dolazi za njim. J. Marinković, fragmentarniji, neizjednačeniji u tehničkom i idejnom pogledu, razvija formu „sevdalije" (ljubavne popijevke s istočnjačkim šarama) u poseban tip popijevke. Dok je u prvoj polovini prošlog vijeka življe muzičko nastojanje u Vojvodini (posebno valja istaknuti organizatorski rad profesora Ostojića i Grčića u novosadskoj gimnaziji), to u drugoj poli preuzima Srbija, da vodi sva nova nastojanja. Osnovana je Srpska Muzička Škola u Beogradu. Orhestar kraljeve garde znači i jednu vrst filharmonije (na koncertima izvodi velika orhestralna djela, simfonije, oratorije, za vrijeme rata odlikovao se pod vrsnim dirigentom svojim Biničkim u inostranstvu). Počinju nastojanja za djelima većih koncepcija i širih protega. Boža Joksimović i R. Gjorgjević, koji se mnogo bavio folklorom, stvaraju omašne pozorišne partiture. Time smo došli do savremenih nastojanja, koja smjeraju u glavnom da na osnovama Kornelijevim izgrade najveće forme.

Spominjemo poimence ove srpske kompozitore:

Kornelije Stanković (r. 1831., umro 1865.). Već je istaknut njegov rad oko sabiranja pučkih napjeva, crkvenih i svjetovnih. Udešavao je mnoge popijevke za pjevanje uz klavir, a neke je s varijacijama aranžirao za sam klavir. Napisao je i nekoliko plesova za klavir (Sremsko Kolo, Srpska četvorka). Studirao je muziku na konzervatoriju u Beču.

Davorin Jenko (r. 1835. u Crkljama u Kranjskoj, umro 1914.) učio je škole u Ljubljani i Trstu. G. 1859. otišao je u Beč, da uči pravo, no tu se sasvim posvetio muzici. Najprije je bio zborovođa u Pančevu, 1865. otišao u Beograd, gdje je 1871. postao kapelnikom beograoskog pozorišta. Tu je službovao 32 godine. Kada je otišao u mir, nastanio se u Ljubljani, gdje je i umro. — G. 1860. komponirao je budnicu „Naprej zastava slave". Kao slovenski skladatelj ostao je djelatan do svoje smrti. No u Srbiji je stekao neprolaznih zasluga i kao kompozitor. „Srpska himna" njegova je kompozicija. Komponirao je do 200 pjesama, 5 uvertira za orhestar i nekoliko opereta i drama (Vračara, Dida, Pobjeda, Pribislav i Božana, Seoba Srba, Seoski lola). Kompozicije se odlikuju melodičnosti, poslužio se lijepo narodnim motivima.

Aksentije Maksimović (r. 1847. u Banatu, u. 1888. u Pragu). Gimnaziju je učio u Karlovcima. Već je g. 1865. kao mlad čovjek postao kapelnik kod novosadskog srpskog narodnog pozorišta. Komponirao je mnogo pjesama, pa i za mnoge glume je napisao muziku (Prkos, Krst i kruna, Maksim Crnojević).

Dr Jovan Paču (r. 1864., u. 1902.) učio je medicinu u Pešti i u Pragu, gdje je ujedno studirao i muziku u Smetane. Osobiti je bio vještak u sviranju u klavir. Koncertirao je mnogo i

s velikim uspjehom. Komponirao je mnogo pjesama i plesova. Kao liječnika zavolješe ga svagdje. Živio je u Somboru, Sarajevu i Zagrebu, gdje je i umro.

Mita Topalović (r. 1849. u Pančevu, u. 1912. u istom mjestu) učio je osnovne i srednje škole u rodnom gradu. Iza toga se upisao u visoku tehničku školu u Beču, no volja za muzikom odvede ga u Prag, gdje se posvetio izučavanju muzike. Tu je u prvom svom radu bio pod uplivom njemačkog romanticizma, kasnije upliva na njega talijansko-njemačka škola. Komponirao je popijevke za jedno grlo, muške i mješovite zborove; u velikoj su cijeni njegove crkvene kompozicije.

Josif Marinković (r. 1851.) učio je preparandiju u Somboru i onda otišao u Prag, gdje je polazio orguljašku školu G. 1881. dođe u Beograd za zborovođu Beogradskog pevačkog društva. Od g. 1886. obučava privatno muziku. Komponizirao za pjevačke i muzičke zborove Mnogo njegovih pjesama i sada se rado pjeva. Napisao je muziku za Lj. Petrovića „Suđaje".

Stevan Stojanović Mokranjac (r. se u Negotinu 1855., u. u Skoplju 1914.) jak je muzički talenat. Iza kako je svršio muzičke nauke u Leipzigu, Münchenu i Italiji, počeo je u domovini s uspješnim radom na svim područjima muzičke umjetnosti. Beogradsko pevačko društvo podigao je na veliku visinu. G. 1899. osnovao je muzičku školu. Pokazao je stranom svijetu bogato vrelo srpskih narodnih popijevki u uzornoj obradbi XV. rukoveti. Kao nastavnik muzike na bogosloviji proučavao je i obrađivao crkvenu muziku. Kao zborovođa Beogradskog pevačkog društva vodio je isto u Rusiju, Tursku, Njemačku, Grčku, Austro-Ugarsku i svagdje je stekao najveće priznanje i kao kompozitor i kao zborovođa. Bogata je njegova sprema muzikološka, potpuno izrađena tehnika vokalnoga stavka i stila.

Dragutin Čižek organizirao je vojne muzike u Srbiji. Mnogo je komponirao za vojne muzike, osobito koračnice. Njegove kompozicije izašle su priređene za klavir.

Alojzije Milčinski (r. 1847. u Novom Benateku u Češkoj, u. 1903. u Somboru). Mnogo je godina bio kapelnik kod novosadskog pozorišta, zborovođom vukovarskom srpskom pevačkom društvu „Javor" bio je punih osamnaest godina. Komponirao je mnogo za pjevačke zborove, muziku za „Ciganina" i „Kavgu".

Robert Tolinger mnogo je radio kao zborovođa kikindskog pjevačkog društva „Gusle" gdje je pokrenuo prvi srpski muzički list „Gusle". Pozvan u Crnu Goru organizira ondje vojne muzike i osnuje muzičku školu. Iz Crne Gore vratio se u Šabac, gdje je tamošnjem pjevačkom društvu bio vrsni zborovođa. On je bio virtuoz na čelu, pa je mnogo koncertirao. Napisao je veliku kantatu „Kosovo". Ima dosta njegovih kompozicija štampanih. Radio je na srpskoj muzičkoj nomenklaturi. Umro je u Šapcu.

Stanislav Binički, kao kapelnik muzike kraljeve garde podigao je taj orhestar na zamjernu visinu. Svršio je muzičku akademiju u Münchenu. Pisao je kompozicije za klavir, orhestar i pjevanje. Napisao je operu „Na uranku" uvertire, simfonijski intermezzo za Vojnovićev Ekvinocij, muziku za Nušićevu bajku „Ljiljan i Omorika". Sada je ravnatelj opere na beogradskom pozorištu.

Petar J. Krstić ima velikih zasluga kao kapelnik srpskog pozorišnog orhestra. Svršio je bečki konzervatorij. Napisao je „Mali muzički rečnik", razne kompozicije za klavir, muziku „Kosovskoj tragediji", orhestralne skerze, srpske narodne igre i drugo. Sada je ravnatelj muzičke škole u Beogradu Uređuje i „Muzički Glasnik", koji je s nekojim drugovima pokrenuo ove godine.

Stevan K. Hristić kao zborovođa beogradskog akademskog pevačkog društva „Obilić" dokazao svoje sposobnosti dirigentske. Dirigent je sada u operi beogradskog pozorišta. Napisao je osim već spomenutih djela (Opelo, „Vaskrsenije") kompozicija za klavir, „Čučuk Stanu", operu „Suton" (libreto je II. dio Vojnovićeve „Dubrovačke trilogije") i veliku operu „Ekvinocijo".

Dušan Šambek, ugledan je zborovođa i učitelj muzike. Komponirao je mnogo zborova, a pisao je i prikaze i rasprave u časopisima.

Petar Konjović (r. 1883. u Bačkoj) učio je učiteljsku školu u Somboru. 1904. pošao je na konzervatorij u Prag. Kada je svršio studije, došao je u Zemun, gdje je bio učiteljem muzike, a u isto doba i nastavnik muzičke škole u Beogradu. Za vrijeme rata živio u Somboru i u Zagrebu, gdje je nastupio s velikim uspjehom u kompozicijonoj večeri, a i svojom operom „Vilin veo". (1917.) Iza pevrata pošao je u političkoj misiji u Vojvodinu. 1919. postade nadzornikom u umjetničkom odjeljenju ministarstva prosvjete. U sezoni 1920.—21. bio je upravnik novosadskog pozorišta. Sezone 1921.—22. postade ravnateljem opere u zagrebačkom kazalištu. Konjović je svoj kompozitorski rad počeo zarana. Izdao je do sada 3 sveske popijevki „Legende" za klavir. Na proljeće 1920. pošao je na koncertnu turneju sa Zlatkom Balokovićem, pa je u Parizu izveo s orhestrom Pasdeloup svoje „Simfonijske varijacije". Pisao je kritike i različne članke sarađivajući u uglednim časopisima i revijama.

Kosta Manojlović, svršeni bogoslov, učio je muziku u Engleskoj. Napisao je „Veliku Liturgiju" i druge zborne kompozicije. Učiteljem je crkvenog pjevanja u Beogradu.

Izidor Bajić (r. 1878.) učitelj je muzike u Novom Sadu. Muzičke nauke svršio u Budapešti. Napisao je mnogo zborova, transkripcija i parafraza za klavir, veliku simfoniju za orhestar, muziku za „Menu", „Divljušu", „Sedam gladnih godina". Uglazbio je operu u jednom činu: „Knez Ivo od Semberije" (po Nušićevoj drami). Izdavao je više godina „Muzičku biblioteku". Pisao je i crkvene kompozicije („Liturgija").

Vladimir Đorđević, profesor u Jagodini, istakao se kao revan sakupljač pučkih popijevki; komponirao snažnu „Liturgiju" i više crkvenih pjesama.

Miloje Milojević, profesor gimnazije u Beogradu i učitelj u muzičkoj školi, komponirao je „Liturgiju" za vrijeme tragičnog odstupanja srpske vojske iz Srbije preko Albanije. Komponirao je i popijevke za jedno grlo i klavir, pisao klavirske kompozicije, simfonijske poeme. Uza to je i revan saradnik „Srpskog književnog glasnika", pisao je mnoge rasprave i kritike. Apsolvirao je münchenšku akademiju.

Aleksandar Savine-Džimić, uvaženi dirigent u Engleskoj i Americi. Pisao je orhestralne kompozicije („Golgota“, simfonijska pjesan), operu „Ksenija“ (izvedena u Zürichu).

Dušan Kotur svršio je konzervatorij u Pragu; profesor muzike i pjevanja na gimnaziji u Sremskim Karlovcima, bavio se mnogo crkvenom muzikom.

Petar Kranjčević, zborovođa u Mitrovici, komponirao je lijepe i zahvalne zborove.

Petar Stojanović, (r. 1877. u Budimpešti), kompozitor opera (Tiger, Floribela) i opereta na tuđem jeziku i s tuđom sadržinom, kompozicija komornog i koncertnog stila. Živi u Beču.

Stara hrvatska plesna pjesma.

Vladoje Dukat — Zagreb.

U kajkavskom kalendaru „Danicza Zagrebechka“ od godine 1835., što ga je izdavao tadašnji župnik u Kapeli, kasnije kanonik Ignjat Kristijanović (1796.—1884.), posljednji pobornik kajkavskog književnog jezika, štampana je (na str. 77. i 78.) „Muska na szvatbi popevka szlosena od Barona Chykuliny“ s ovom bilješkom: „Ova se na on način popeva, kak Horvatski muži od starine okol Zagreba, Samobora i Karlovca guslaju. Negdašnji Baron Čikulini moral je jako vesel biti; zato su vnogi muži način guslanja od njega poprijeli“.

Pjesma glasi ovako:

Čikulin Gospodin vrana konja jaše;
Glej ga, glej, ter poglej, kak ga lepo jaše.

On mi ima, on mi ima lepe žute čižme —
Glej ga, glej, ter poglej — tija do kolenca.

On mi ima, on mi ima lepe svilne hlače —
Glej ga, glej, ter poglej — gore do kučanka.

Ter mi ima, ter mi ima lepi svilni pojas —
Glej ga, glej, ter poglej — po sredi trbuha.

Pri njem je, pri njem je lepo pripasana —
Glej ga, glej, ter poglej — ta svetla sabljica.

On mi ima, on mi ima lepi svilni menten —
Glej ga, glej, ter poglej — dole do kolenca.

On mi ima, on mi ima kunu kapu s perom —
Glej ga, glej, ter poglej — dole do ramena.

Pjesma je ispjevana sasvim u narodnom tonu, no ipak se razbira, da je glavnu ulogu igrala glazbena pratnja njena, a živahni ritam teksta upućuje na to, da je i ta glazbena pratnja morala biti vrlo živa i raspojasa. Danas je zacijelo tekst pjesme posve zaboravljen, ali je moguće da napjev još živi, pa da još uvijek na nj plešu naši seljaci u krajevima, koji se navode u gornjoj bilješci.

Možda bi koji od čitača „Sv. Cecilije“ mogao o tome dati kakve informacije.

Petrovaradin, dne 12. svibnja 1922.

U gradskoj župi (I. kotaru) su sada oo. Franjevci. Orguljaš je o. Rafael Gršković, koji dosta dobro orgulja (u koliko se to može na onim starim i pokvarenim orguljama). On je odabrao srednji put u crkv. pjevanju. Naime on pjeva sa svojim zborom starije pjesme (iz Novakove pjesmarice) i pomalo uvada po koju novu iz naše pjesmarice. Samo je šteta, što na veće blagdane o. Rafael obično asistira, pa onda se opaža, da ga nema na koru. Tako se dogodilo na svečanoj misi prigodom proslave Zrinskoga i Frankopana.

Jedva smo dočekali da crkv. pjevanje bar u ovoj župi (ako već ne u svim trima) dođe u pravu i zdravu kolotečinu. On je šta više sastavio muški zbor, koji je u Vel. tjednu pjevao Muku Isusovu, na proslavi Zrinskoga i Frankopana »Svete svečanosti« od M. Hallera, a prigodom dolaska presv. g. biskupa A. Akšamovića »Ecce Sacerdos«.

Ovdje živi glazbenik i kompozitor g. Franjo Štefanović. Apsolvirao je zagrebački konzervatorij, a komponovao je dosada ponajviše zborove i solo pjesme uz pratnju glasovira. On je učitelj na ovdašnjoj višoj p. školi. Neko je vrijeme bio i zborovođa pjev. društva »Neven«.

U novije vrijeme komponovao je tri glazbena igrokoza za djecu: »U vilinoj gori«, »Šumska kraljica« i »Na Orlovgradu«.

O Uskrsu o. g. izdao je »Šumsku kraljicu« u vlastitoj nakladi. Sada radi na četvrtom dječjem igrokazu ili bolje: operi »en miniature«, kojoj je sujet uzet iz najranije slavenske prošlosti.

Htio sam da upozorim naš kulturni centar kao i naprednju provinciju, da i u ovom dijelu (glazbeno malo zapuštene) provincije glazbeni rad nije baš posve zaostao.

Stanislav Preprek, učitelj.

Novi Sad, dne 30. svibnja 1922.

U župskoj crkvi orgulja vrlo spretan i vješt orguljaš, pa je i orguljanje i pjevanje na umjetničkoj visini.

Nedjeljom i manjim blagdanima pjevaju pjevači (a donekle i narod) jednoglasno madžarske narodno-crkvene pjesme. Te se pjesme oslanjaju na rimski, a najviše na njemački koral (stare njemačke pjesme, proistekle također iz rimskog korala). Dakle slično kao i naše stare hrv. pjesme.

Na veće blagdane pjeva stalni mješoviti zbor uz pratnju orkestra i orgulja figuralne mise. Na te dane pjevaju se i promjenljivi dijelovi mise (što u obične nedjelje ne biva). Introit se i komunija dakako recituju. Šteta, što se ne goji gregorijanski koral.

Veliki tjedan je bio pomnjivo uvježban i pripravljen, tako, da je izmjenito dječački zbor pjevao koral, a mješoviti moderne zborove.

Orgulje su stare, ali popravljene. Dosta su i velike, no izbor registara je vrlo malen.

Stanislav Preprek, učitelj.

Lipice, dne 11. lipnja 1922.

U našem se kraju vrlo slabo gaji crkvena glazba. Po crkvama nema orgulja, a kad bi ih i bilo, nema orguljaša. Ima kod nas sela i sa 4000 stanovnika, pa nema u crkvi orgulja, ni u školi harmonija. Tambura ili dangubica jedino je poznato glazbalo kod nas, a nepoznata je i obična harmonika, toliko uobičajena kod drugog svijeta, bez koje nema ni veselja, ni plesa.

S pomoću malog ručnog harmonija vježbam školsku djecu u pjevanju — ali uzalud mi trud. U bližnjim selima nijesu djeca tako tvrda, kao baš kod mene, dapače vrlo pristupačna. U Letincu trudom tamošnjeg župnika pjevaju djeca u crkvi, bez pratnje, dosta skladno, a na Cvjetnicu i veliki petak pjevala su — muku — tako precizno, da se svaki divio i to bez nadzora kojeg starijega.

Naš pjevački zbor pjeva svake nedjelje uz pratnju harmonija. Uz mnoge razne pjesme pjevaju se još iz »Sv. Cecilije«: O Isuse izranjeni, Marijo pogledaj nas i četiri božićne međumurske pjesme od Žganca. Zbor je još dosta neizglađen, te ima dosta muke u vježbanju. Prigodom zabave školske djece 24. IV. 1921. pjevale su djevojke u dva glasa 12 jugoslavenskih narodnih pjesama u harmonizaciji Bosiljevca. Ova zbirka pjesama vrlo je laka i za pjevanje i za pratnju. S toga je pristupačna i najslabijem zboru. Uz pomoć kapelana u Brinju pjevala se u Jezeranima i Brinju jednom zgodom lagana koralna misa od O. Joosa, Zdravo Marijo — od Griesbachera, Tantum ergo od Witta i nekoliko marijanskih pjesama od Hladnika. Privatni mali zbor u Stajnici uvježbao je f Hallerovu — Missa IV., Ecce sacerdos — od K. Adamića, Kad je Isus u mom srcu od o. K. Kolba, Gospodi pomiluj od Kukle, a od svjetovnih pjesama: Putnik i Tam gdje stoji — od Lisinskoga te više međumurskih pjesama iz druge Žgančeve zbirke.

Školska mladež priredila je o Božiću lijepu božićnu zabavu. Kod iste pjevale su i djevojke spomenute već međumurske božićne pjesme. Prigodom prikazivanja izvelo se do osam lakših kompozicija iz češke pjevoigre: Narođenie Isusovo od I. Zelinke. Ako i nije bilo sve precizno izvedeno, ipak je u slušateljstvu ostavilo dubok dojam. Osobito je lijepo uspio koralni anđeoski pjev iz iste pjevoigre i pjevanje pastira na početku igre. Narod, koji do sada nije uopće imao pojma o prikazivanju, bio je ovim istupom školske djece i djevojaka ugodno iznenađen.

Da pjevačka grla nisu obična grla ličkih momaka i djevojaka moglo bi se i što više učiniti. S druge strane je opet orguljaš, dotično harmonijaš — početnik, te se kod teže harmoniziranih pjesama »lako pomuti« pa treba odabirati samo onakove pjesme, kod kojih se »teško pomuti«.

Narod je s pjevanjem u crkvi zadovoljan, pa kad je njemu pravo, valja, mora za sada biti i nama.

I. Čukli, upravljatelj župe.

Bistra, dne 29. lipnja 1922.

Naša župska crkva sv. Nikole posjeduje male orgulje sa šest registara, koje je g. 1784. postavio ovdje neki Šolc, graditelj orgulja iz Celja, te kojima je g. 1883. Sebastijan Dobnik dodao pedal.

Ove orgulje približavale se od godine do godine svojoj propasti. Pedal odavna prestao funkcionirati; na orguljama nestalo preko 30 važnih cinastih svirala, dok su ostale svirale bile posve rastrojene. Kad se negdje pred godinu dana i mijeh posve izrabio, te se sviranje moralo posve napustiti, činilo se, da im je došao konac. Silom prilika pozvali smo ipak iz Zagreba stručnjaka g. Franju Westera, da orgulje razgleda i da nam kaže svoje mnijenje. Pošto se izjavio, da su orgulje popravljive, sklopili smo s njime odmah ugovor na 18.000 K. Ovaj je ugovor g. Wester u razdoblju od 7. V. do 30. V. tačno izvršio. Pokožio mijeh, nadomjestio svirale, uredio boju glasova, kojim se jedan registar razlikuje od drugoga te daje karakteristiku pojedinom registru, izjednačio je razliku u jakosti svirala pojedinog registra a cinastim sviralama usavršio je jasnoću na svoj način, koje do sada nisu imale, te na koncu sve ove glasove sveo u lijepi sklad. Jednom riječi: uklonio je sve gore spomenute pogreške i ostale nedostatke. Šta više nije ga slomila neustrpljivost ni onda, kad mu se otkrili novi nedostaci doduše sitnije naravi, no koji su ga u poslu ipak zavukli punih 10 dana preko njegovog računanja. I njih je ispravio te tako u koliko mu dopuštala starina stroja potpuno izvršio svoje obećanje: prirediti nam crkveno glazbalo na kojem se može izvađati prava crkvena glazba.

Njegovim radom i postignutim uspjehom narod je ove župe posve zadovoljan. Veseli se što je njihov obol kojim je gotovo isključivo ovaj popravak izveden, uspješno upotrebljen na slavu Božju. Preostaje još jedno: kako bi se uredilo ili barem poboljšalo crkveno pjevanje, jer kod ovakovog kako je sada, nije moguće ostati.

Petar Kovačić-Vrbančić, kapelan.

Danzig, dne 12. jula 1922.

31. maja je bio koncerat Domkappelle iz Berlina. Sam koncerat održao se u Marienkirche, lepoj gotskoj crkvi, koja bi prema veličini morala da ima mnogo lepše orgulje no

ih ima. Prva i najljepša točka bila je misa Orlanda di Lassa. Lepa, dobra, vrlo dobra muzika. Samo su misu otpjevali bez odmora između pojedinih delova mise! Na programu bili su osim još nekih starih i Bach pa Mendelssohn. Mešoviti je kor, kod kojeg sopran i alt pevaju dečaci, pevao vanredno lepo, pa je šteta, da mi u Zagrebu nemamo takvog kora. Domaći organista izveo je osim toga dve prilično neinteresantne Orlandove kompozicije za orgulje.

Početkom juna bio je opet jedan crkveni koncerat i to u Johanniskirche. »Danziger à cappella Chor«, pod ravnanjem R. Koenenkampa izveo je à cappella Orlandov »Miserere« za mešoviti kor. Iza toga pevao je ženski kor »Jesu salvator noster« od Bartolomea Cordansa (1700—1757.). Vanredno krasna stvar, puna lepih modulacija, koje bi i svakom najmodernijem autoru služile na čast. I dionice su vođene vanredno, a pred jednom ih pauzom odvede na oktavu, bez terce i kvinte, tako kako to radi i Ljadov kod svojih narodnih pesama za ženski kor. U prvom su delu programa bile još ove kompozicije: muški kor Jacoba Arcadelta, te »Brich entzwei, mein armes Herze« Johanna Sebastiana i »Ich weiss dass mein Erlöser lebt« Johanna Michaela Bacha. Drugi je dio koncerta bio posvećen novijim autorima. Pevali su od Brahmsa »Verlorene Jugend« i »Letztes Glück«, od Kauna, »Gebet«, od Koenenkampa, »Erkennen« i od Maksa Brucha »Palmsonntagmorgen«. Interesantno je kako se svima činilo naravnim, da se u crkvi pevaju skladbe s tekstovima, kakvi su recimo oni Brahmsa.

19. je juna pevala ovde berlinska pevačica Sigrid Onégin. Pevala je četiri stare talijanske pesme, četiri Mahlerove i pet proljetnih (Mendelssohn, Schubert, Schumann, Rubinstein i Hugo Wolf). Sve je izvela osobito! Krasan glas, dobra škola, jednom rečju divno! Koje čudo, da je morala dodati još par pijesa.

Pred par dana pevali su u Zoppotu i Zagrepčanima poznati basista Zaporošec i sopranistica Voronecova. On ima silan materijal, pa je i mnogo više »upalio«! Na programu sami Rusi, osobito mi se svidio Mussorgskij sa »Buhom«, pa basova arija iz »Sadka«.

Istog dana po podne bio je i koncert Kurorkestra, pod vodstvom dra Hessa. Svirali su Čajkovskoga šestu, neizbeživu uvertiru »Meistersingera« i »Peštanski karneval« Lizsta. Još su pratili ariju iz »Bajaca« i ariju iz »Marthe«, koje je pevao tenorista Newyorške Metropolitan opere Doriani. Orkestar (oko 40 ljudi) svirao je onako »salonski«, vređajući često uši publike i uspomene kompozitora. Osobito su se posvetili (osvetili) Čajkovskomu! O koncertu pisane su posve ozbiljne kritike, pa su i tu upotrebili priliku, da se o Čajkovskoga očešu. Doriani je jedan od najboljih tenorista, koje sam uopće čuo. Šteta da ga nisam čuo više pevati, da ga malo bolje upoznam.

Još nekoliko reči o operi. Dali su operu Nesslera »Trompeter von Säckingen«, koju lepo karakteriše u jednoj knjižici neki Istel ovako: »Viktor Nessler (1841—1890.) schlachtete das Scheffelsche Epos zu einer Oper (1884) aus, und errang damit — ein Jahr nach dem Tode Wagners! — einem sich in allen Biergärten fortsetzenden Riesenerfolg, der zum Teil auf der geschickt den Publikumsinstinkten schmeichelnden Mache des Tekstbuches (von Rudolf Bunge), teils auf dem »unverwüstlichen« Pistonsolo »Behüt dich Gott« beruht. Die Musik Nesslers gehört im übrigen zum Schmachvollsten, was die deutsche Bühne Jahrzehnte hindurch duldete und in kleinen Provinzstädten ist das Werk leider immer noch nicht ganz ausgerottet. Meinte doch schon Wagner scherzhaft: »Es ist unglaublich, was der Deutsche alles für schön hält, wenn er's im Abonnement hören kann«.

Osim toga čuo sam još »Holändera«, »Tristana« te »Otmicu iz Seraja«. Izvedbe slabe, ali u ova tri meseca što sam ovde, donešeno je više noviteta, nego kod nas u celoj sezoni (ako se broje i oni obećani, kao »Sadko«, »Peleas i t. d.)!

Još nešta! Stanem ja ove dane u Langfuhru pred kinom, da razgledam fotografije. Najednom mi se pričini, da čujem svirati nešto poznatoga. Slušam šta je, a ono salonski kino orkestar svira — Bossijev koncerat za orgulje, da se sve puši. Svirali su treći stavak i to začudo dobro, pa kad su ga svršili, pokupih se kući. Ovo samo onako uz put, kao kuriozitet. Siguran sam, da Vas je začudilo, kao što je i mene! Sada budite mnogo pozdravljeni! **Franjo Dugan, ml.**

Prozor, dne 4. augusta 1922.

Ne mogu Vam ništa nova javiti. Mojoj lanjskoj molbi, da našoj crkvi tko proda, pozajmi ili pokloni harmonij, nije se nitko odazvao, pa je tako i crkv. pjevanje zapelo, jer ne mogu pjevače kod pjevanja pratiti. Imam doduše svoj harmonij, ali je teško svake nedjelje nositi ga u crkvu. Radi toga obraćam se ponovno na Vas i molim Vas, da nam priskrbite kakav stari harmonij, popravit ću ga sam. Moji pjevači i ja rado ćemo harmonij platiti, samo da možemo uspješnije poraditi oko napretka crkv. pjevanja.

Nikola Krističević, učitelj glazbe.

Samobor, dne 18. kolovoza 1922.

Evo opet izvještaj o glazbenom radu u Samoboru.

C r k v e n i z b o r broji sad 14 pjevačica (8 soprana i 6 alta). Pjevamo kojih 20 pjesama, ponajviše iz »Sv. Cecilije«. Osim nekoliko starih hrvatskih pjesama po harmonizaciji Franje Dugana, zastupani su skladatelji: O. Kamilo Kolb, Mirko Novak, Vladimir Stahuljak i Ivan Horvat.

Zbor se lijepo istaknuo prigodom sv. potvrde, koja je bila ovdje 23. i 24. VI. o. g. Prigodom ulaza biskupova u crkvu izveden je »E c c e s a c e r d o s m a g n u s« od V. K o l a n d e r a, a kod blagoslova »T a n t u m e r g o« od G. E t t a. Kod sv. mise pjevao je zbor »O č e v j e č n i« od Mihelčića (Cerkveni Glasbenik), »S v e m o ž n i B o ž e« od

O. K. Kolba i »Majko Božja čudotvorna« od O. K. Kolba.

Hrvatsko pievačko društvo »Jeka« takodjer je sudielovalo kod dočeka biskupa dr. Premuša i nadbiskupa dr. Bauera. Kod serenade u počast nadbiskupu otpjevala je Jeka«: »Bi mirna noć« od V. Novaka (bariton solo J. Komočar) i Hrvatsku himnu, a fanfara »Hrvatskog Sokola« otsvirala je nekoliko rodoljubnih koračnica. Kod pontifikalne sv. mise, koju je služio preuzv. nadbiskup pievao je miešoviti zbor »Jeke«: »Missa in honorem sanctae Caeciliae« od Antuna Foerstera. Na Graduale pievala je gdja Emica Špalj »Ave Maria« od K. Kukle, a na ofertorij ženski zbor »O salutaris hostia« od M. Novaka. Moram istaći da je »Jeka« pievala liepo. Gospodja Špalj, školana pievačica krasnog grla otpjevala je svoj solo precizno.

Na 23. VII. priredila je »Jeka« vrtni koncerat. Miešoviti zbor pievao je: »Hrv. nar. piesme iz Medjimurja« (V. Žganec); »Slovenske narodne« od M. Hubada te umjetne: »Vasovalec« od dr. A. Švaba: »Lipa« od E. Adamića. Muški zbor izveo je: »Hrv. davorija« od V. Novaka; »San« od Gjure Eisenhutha i »Hrvatskoj« od V. Novaka.

U miesecu travnju popravljane su orgulje u samostanskoj crkvi. Popravak je izvela tvrtka Brandl iz Maribora. Umetnut je novi registar »Gamba«, načinjen je novi mijeh, orgulje su očišćene i ugodjene i sve je to stajalo oko 14.000 K, što je namaknuto dobrovoljnim prinosima. Orguljaš br. Kvirin trsi se oko pievanja a ima u pomoć i nekoliko pievačica, djevojaka iz sela, koje pokazuju mnogo ambicije za piesmu.

Dne 3. kolovoza priredila je ovdje koncerat Anka Maurić, kandidatkinja za opernu pievačicu. Pjevala je skladbe od Zajca, Berse, Širole i Ouřednika te napjeve iz opera: Mignon, Carmen i Sniegoručka. Pjevačica ima dobru školu (učitelj operni pjevač Ouřednik), glas joj je lijep, obećaje mnogo uspjeha. Na glasoviru pratio je g. Ouřednik ml.

Tim bi svršio ovaj izvieštaj. I crkveni zbor i »Jeka« imadu sad dvomjesečne praznike, a onda ćemo nastaviti. Prinuždjen sam, da taj rad sam vodim. Kod crkvenog zbora znatno mi je u pomoć organista župne crkve g. Stjepan Kraljević (umir. učitelj), koji i sam nastoji oko toga, da i školska djeca i narod pievaju što bolje piesme u crkvi.

Milan Zjalić, n. dekan i župnik.

Glazbena literatura

Franjo S. Vilhar: Jugoslavenska sonata za klavir. (St. Kugli). Ta je sonata pisana lijepim preglednim stilom, na kakav smo kod Vilhara naučeni. Prem je klasična forma sačuvana, ipak je autor pojedinim stavcima dao naslove, koji bi imali razjasniti i program, što ga ima ilustrirati pojedini stav. Tako prvi stav ima natpis: »Na Kosovu polju«, drugi stav »Ljubav Kosovke djevojke«, treći »Ples robova« a četvrti »Oslobodjenje«.

Sonata počinje sa uvodom »Grave«, iza kojega sliedi prvi stav »Allegro moderato«. Taj stav je pisan u formi sonate, te se u modulaciji ravna točno po klasičnim uzorima. Drugi stav »Andante« lirskog je karaktera: gotovo presladak. Treći stav je zapravo »Scherzo«, koji ima formu trodjelne pjesme, dok je trio dvodielna piesma. Zadnji stav ima opet formu sonate sa istim modulatornim planom, koji je i u prvom stavu.

Poznajući Vilhara kao dobrog pianistu lako razmijemo, da njegov način pisanja odgovora prirodi instrumenta. Misli su mu lako razumljive i svieže; pa kako je obradba pregledna, forma jasna, a kompozicija ne stavlja pretjeranih zahtjeva na svirača, nadamo se, da će naši klaviraši tu lijepu sonatu mnogo izvoditi. **Fr. Dugan.**

Zlatko Špoljar: I. i II. Rukovijet jugoslavenskih narodnih pjesama za mieš. zbor priredio. U ovim dvima rukovijetima podao nam je g. Špoljar, učitelj u Sv. Gjurgju kod Ludbrega, piesme iz Gornje Hrvatske (I.) i iz Srijema (II.). Po nauci glazb. oblikoslovlja spadaju ovakove obradbe u potpourije, koji su kao nekakovo mozaično djelo, gdje dolazi jedna piesma do druge, povezana možda kakovim malim prelazima. U takovim oblicima je vrlo teško biti originalan, jer ako nema umjetničke obradbe pojedinih pjesama, nižu se jedna za drugom bez ikakovog odmora. Pjesme treba da budu zgodno poredane, da ne izadju šablonske ili monotone. Tu treba vrlo mnogo prakse i estetskog promatranja i kombiniranja, jer se lako zadje u jednostavno harmoniziranje. I u takovim rukovijetima može se i samom ritnikom pjesama postići zamjeran učinak, kao što nalazimo kod Mokranjca i dr., ali on već rabi sva moguća sredstva harmonizacije i kontrapunkta. — Zato se veselimo ovakovom pojavu, te se nadamo, da će i g. Špoljar svojom marljivošću proslijediti u izdavanju rukovijeti u umjetničkoj formi. Ne treba se bojati prigovora »biti će za pievače preteško!« — Pravi pievači uživaju, kad svladaju teže skladbe, što sam se osvjedočio kod posvete hrv. doma o. g. u Vukovaru, gdje je nastupilo 9 zborova što muš. što mieš. a izvodile se i teže skladbe.

Preporučam ove rukovijete našim mieš. zborovima. Imati će zahvalan materijal i lagane skladbe. **O. Kamilo Kolb.**

P. Hugolin Sattner: V pepelnični noči. Kantata za soli, zbor in orkester. Divnu pjesmu Simona Gregorčića upotrebio je skladatelj, koji je već često posegnuo za vazda lijepim Gregorčićevim pjesmama (mnogi zborovi, Jeftejeva prisega, Oljka, Soči), da napiše veliku kantatu. Sattnerova muza se ovdje pokazala u svoj krasoti svojoj, jer melodija je nepatvorena, iskrena i teče iz srca. Nadamo se svakako, da će se netko naći i kod nas, da ovu kantatu izvede. Prevelikih poteškoća nema, jer umije skladatelj s vrlo jednostavnim sredstvima polučiti velike učinke. Ono što sam osjećao prigodom izvedbe kantate, na žalost izvedena je samo jednom, može svatko ćutjeti, kad bude igrao taj klavirski izvadak. U nas se pozna Sattner gotovo samo po obljubljenoj pjesmi »Pogled v nedolžno oko«. Ovdje ima toga dosta i za muški kao i miješoviti zbor, da ne govorim o predivnim solima soprana i baritona. Upozorujem zborovodje većih mieš. zborova, neka si naruče ovo djelo, i budu li uložili truda u ovo djelo, postignuti će neminovni uspjeh. Dobiva se kod glazb. Matice u Ljubljani, Vegina ul. 7. **O. Kamilo Kolb.**

Nova izdanja: Umetniške založbe **»Treh labodov«** u Ljubljani.

U nakladi ovog naprednog zavoda izašle su nove kompozicije modernih slovenskih skladatelja M a r i j a K o g o j a i S r e ć k a K o p o r c a. U prvom redu spominjem:

1. M a r i j K o g o j: P i a n o, šest klavirskih kompozicija u dva svezka. Kogoj važi kao jedan od najradikalnijih modernista mlade muzičke Ljubljane. Svaki svezak sadržaje tri kraća klavirska stavka, koja su stilski međusobno povezana u suitsku cjelinu. Iako se Kogoj služi modernim harmonijskim izražajnim sredstvima, iako su mu sve ove skladbe protkane živom polifonijom, ipak mu je tematska radnja uvijek jasna i razumljiva, ritmika izrazita i interesantna. U cjelosti pokazuju nam ove skladbe, da ima autor mnogo smisla za efektne kontraste, gradacije i živahne boje, koje nas gdjekad podsjećaju na orkestar. Nadamo se, da će koji od naših pijanista iznijeti ove kompozicije dojduće sezone, da ih tako upozna i naša šira javnost, jer su one to zavrijedile.

2. M a r i j K o g o j: B a r č i c a. (Riječi O. Zupančića).

3. M a r i j K o g o j: R e q u i e m (Riječi Fr. Albrechta).

Obadvije skladbe, prva za mješoviti, druga za muški zbor imadu mnogo štimunga, a »Barčica« se uz to odlikuje naročitim narodnim tonom. Naši napredniji zborovi lako će svladati tehničke poteškoće kod tih kompozicija.

4. S r e ć k o K o p o r c: T r i j e m e š a n i z b o r i. (V snežni burji, Zimski večer, Gvadalkivir). Koporc istupa s manje pretenzija u tim zborovima. To su ugodne lirske skladbe prijatne melodioznosti. Naročito: »Zimski večer« ističe se svojom dražesnom jednostavnošću.

Kogojeve i Koporčeve zborove preporučamo našim naprednijim pjevačkim društvima. **L. Š. K.**

La Mara: Ludwig van Beethoven. Preveo B. Š. — 8⁰ — str. 82. — To je drugi svezak: »Biblioteke muzike«, što ju izdaje: Edition Slave.

La Mara: Chopin. Preveo B. Š. — 8⁰ — str. 48. — Treći svezak »Biblioteke muzike«.

La Mara, s pravim imenom Marija Lipsius poznata je njemačka glazbena spisateljica, koja se istakla osobito svojim djelom: »Musikalische Studienköpfe« (5 sv.), a izdala je osim drugih djela i korespondenciju Lisztovu (8 sv.). Njezina djela su temeljita, pisana duhovito i zanimljivo, pa je prevodilac dr B. Širola dobro učinio, da nas je upoznao s tim kratkim no jezgrovitim prikazima glazbenih velikana. (Slijede: Joh. Seb. Bach, Josef Haydn i P. J. Čajkovski). Ne samo, da je u tim djelcima opisan život tih glazbenika, već su dosta iscrpivo, u koliko je to u malenoj knjižici moguće, prikazana i ponajglavnija njihova djela. Ti prikazi će zanimati i dobro poslužit ne samo onima, koji se bave glazbom, već bi trebao da ih prouči svaki naobraženi čovjek.

Dr. Hugo Riemann: Pregled povijesti muzike. I. dio. — Preveo B. Š. — 8⁰ str. 66. U istoj biblioteci izaći će to Riemannovo djelo u tri dijela. U kratkim pitanjima i odgovorima ocrtao nam je pisac iza općenitog pregleda kratku povijest instrumenata. Opisao nam je instrumente staroga, srednjeg i novog vijeka i krako prikazao njihov razvitak. I tu knjižicu morao bi da poznaje svaki inteligentan čovjek.

Fritz Volbach: Moderni orkestar. Preveo B. Š. — 8⁰ str. 108. — Prevodilac dobro je učinio, što je u »Biblioteku muzike« uvrstio i ovo djelo. I ako u kratkim potezima, prikazan nam je tu jasno razvitak orkestra u smjeru njegovoga neprestanoga napredovanja. Knjiga dijeli se na dva dijela. U prvom, manjem prikazao nam je pisac dobu pripreme i razvitka. Spomenuvši u kratko zbornu svirku u starom i srednjem vijeku, prešao je na muzičku renesansu u Italiji, kad je zapala orkestru nova, posebna zadaća. Već se zasitili madrigalskog pjevanja a capella, te mjesto njega pjevaju madrigal o voce sola uz pratnju instrumenata. Prvi je bogata sredstva zvukovna iskoristio kolioristički u operi Claudio Monteverde. Sveukupno nastojanje daljnjih desetljeća smjeralo je u prvom redu onamo, da se razvije instrumentalni stil, pa se sa razvitkom tehnike prstiju i gudala razvijale i instrumentalne forme. Već za Händela gubi orkestar pojam pratnje i poprima samostalni udio u obličivanju ideja. Pisac nam opisuje, kako upotrebljava Händel pojedine instrumente, da miješanjem njihovih boja naslika sasvim posebne ugođaje. Na sasvim drugim temeljima gradio je J. S. Bach. Njegov orkestar ustrojen je prema orguljama, koje su bile temelj njegove umjetnosti. Djelovanje njegovoga orkestra je samo u zbornom zajedničkom i postepenom učinku različito

bojadisanih zvučnih masa, kao u orgulja; on nastoji u svojem orkestru, da broj registara poveća posebnim karakterističnim bojama. Kao što Händel napisao je i J. S. Bach osim mnogih simfonija cio niz samostalnih instrumentalnih djela najveće vrijednosti.

U drugom dijelu prelazi pisac na moderni orkestar, koji počinje s Haydnom i Mozartom. Do toga je doba instrumentalna muzika bila u prvom redu sputana uz vokalnu muziku u operi i kantati. Samostalno nastupa više slučajno, spontano. I. Haydn je oslobadja, jer je učinio instrumentalnu muziku samostalnom moći i središtem umjetnosti, pa je zapravo on osnivač modernog orkestra. Kako Haydn u svojim oratorijima, tako razvija Mozart u svojim operama najbogatija sredstva boje. Njihovom nasljedniku Beethovenu uspjelo je, da glavni manjak orkestra, koji je bio u neizjednačenom znamenovanju triju zvukovnih skupina (drvenih i limenih sviralika te gudalika), savlada. Kod njega susrećemo svuda nastojanje za koncentracijom, za jedinstvenošću izgradjivanja kao i forme, pa i boje. On je neiscrpiv u miješanju do tada neznanih zvučnih boja. Zatim govori pisac o orkestru romantičara. U tom novom smjeru dva su najveća predstavnika Fr. Schubert i C. M. Weber. Posebno poglavlje posvećeno je H. Berliozu i G. Meyerbeeru. Prvi je osnivač programne muzike, a napredak Meyerbeerove umjetnosti je u iscrpljivanju zvučne sadržine pojedinog instrumenata i u nastojanju, da se provodi dramatska karakterizacija odredjenom bojom. To je i Wagner učio od njega. No što je u Mayerbeera bila spoljašnost, ugodjajno karakterizovanje pojedinim zvukovnim skupinama, to je u Wagnera već dijelom njegova bića. Za tako tanko razlikovanje i izrazitu karakteristiku nisu Wagneru dostajala više ona sredstva, koja su postojala, pa je morao orkestar popuniti i konstruirati nove instrumente. Preko Liszta, Brahmsa i Brucknera, prelazi pisac onda na Rikarda Straussa, kojega orkestar govori govorom, jasnom izrazitosti, koja premašuje daleko sve, što je do tada bilo. S njime i prestaje, jer ne može sigurno ocijeniti vrednota današnjeg dana, a što će u budućnosti nastati suviše je nejasno. No to je sigurno, da današnje doba znači vrhunac umjetnosti boje. Čežnja za svijetlom, za bojom ovladava je čovječanstvom, pa se sada prelijeva preko nas u preobilju.

To su samo neke izreke, ispisane iz tog lijepog djela, koje sadržaje više nego sam naslov kaže. Pisano je jasno, iscrpivo i s velikim poznavanjem stvari, pa se samo svojim sadržajem najbolje preporučuje.

Giulio Bas: Trattato di forma musicale. Parte III. (Edizioni Ricordi). Prvi i drugi dio toga sveska govori više o vokalnim formama, a treći više o instrumentalnim. Tako se u prvom dijelu obradjuje forma pjesme, u koliko ju opredjeljuje sam tekst na pr. himni, zatim se govori o figuriranom koralu, gdje je cantus firmus melodija uzeta baš iz rimskoga korala, te se navode interesantni dijelom poznati primjeri iz kompozicija Frescobaldija i Palestrine. Poslije toga pak je govor o istoj formi neovisno o rimskom koralu.

Vrlo dobro i široko se raspravlja o motetu, te će učenik naći o tom predmetu potpunu orijantaciju u tom djelu. I kod toga autor prikazuje motete komponirane na koralne melodije kao i na motete, kod kojih su same teme slobodne, invencije kompozitora.

Baš tako temeljito i opširno prikazuje nam pisac formu madrigala, što bi moglo vrlo dobro doći našim komponistima i dirigentima.

Napokon se spominju karakteristike sekvence i responzorija. Drugi dio knjižice govori o liturgijskim kompozicijama većega opsega na pr. Te Deum i o komponiranju mise. Kod forme mise prikazuje nam način kompozicije Palestrine i komponista 15. i 16. stoljeća, koji su imali običaj cijelu misu komponirati na teme, što su uzete iz koje koralne kompozicije na pr. Missa »Iste confessor«.

Veliku korist mogu crpsti današnji komponisti misa iz uputa što ih pisac toga djela daje o razdiobi teksta na pr., kako se ima rezdijeliti tekst kod »Gloria«, kako kod »Credo«. Tu je vrlo dobro prikazana razdioba u velikim crtama i opet potanka razdioba, te komponist može odabrati prema svojoj dispoziciju ili jednu ili drugu razdiobu teksta.

Treći dio knjige raspravlja o dvodjelnoj i trodjelnoj formi. Na prvi pogled svaki će pomisliti, da se radi u prvom redu o dvodjelnoj i trodjelnoj formi pjesme. I jest tako. Neprilika je u tom što se autor nije zaista ograničio na to, da prikaže ponajprije shemu dvodjelne (male i velike) i trodjelne (male i velike) pjesme; nego je posve općenito govorio o dvodjelnosti i trodjelnosti premalo razlikujući male dimenzije od velikih. Time se novajliji na tom polju slabo ide na ruku. Isto je tako nezgodno, što pisac kod trodjelne pjesme 1. dio (prvu periodu, prvih 8 mjera) zove: »1. t e m a«, drugi dio (drugih 8 mjera); »2. t e m a«, jer se time unaša pomutnja. Kod velikih forma (sonata ili rondo) običajemo naime cijelu formu pjesme (baš kod ronda) zvati »Tema« bilo 1. bilo 2.

I ako u prikazivanju toga posljednjeg gradiva pisac nije bio sretne ruke, može se ipak ovo djelo najtoplije preporučiti onima, koji se bave vokalnom kompozicijom, jer su vokalne forme rijetko gdje tako jasno, tako kratko i pomno rastumačene kao u ovoj knjižici.

F. Dugan.

Signale für die musikalische Welt. Uz: »N e u e Z e i t s c h r i f t f ü r M u s i k«, koji je list utemeljio još g. 1834. Robert Schumann, »Signali« su najstariji njemački glazbeni list. »Signale« utemeljio je g. 1842. Bartol S e n f f (r. 1815. u. 1900.), pa su ove godine proslavili 80. godišnjicu svog opstanka. Prvi broj tog časopisa tiskan je u novembru 1842. kod Fridrika Andräa u Leipzigu. Svrha časopisu bila je, da šire općinstvo informira o glazbi i glazbenim produkcijama i podupire poslovni

promet s muzikalijama. Taj se časopis tekom vremena proširio u svim zemljama i stekao je lijep glas u glazbenim krugovima. Priopćuje manje glazbene članke, vrlo iscrpive izvještaje o koncertnom životu u Njemačkoj, kritike o glazbenim produkcijama pojedinih umjetnika, množinu oglasa i posreduje kod glazbenih produkcija pojedinih umjetnika.

Razne vijesti

Hrvatska.

Ladislav Škatula, prvi guslač proslavio je 21. V. dvadeset i petu godišnjicu svog besprekidnog rada u zagrebačkom kazalištu, na kojem je djelovao kao koncertni meštar, dirigent kod dramskih predstava i član orkestra. On se rodio 25. VI. 1870. u Lochovicama kod Praga. Prvu obuku u glazbi dobio je od svoga oca, pa je već u pučkoj školi sudjelovao u crkvi kod instrumentalnih misa. U 15. godini otišao je u Prag na daljne nauke, gdje mu je bio učiteljem ravnatelj praškog konservatorija, Benevitz. Poslije dovršenih nauka bio je namješten u Smichovu na Švandinom kazalištu, a u vrijeme jubilarne izložbe 1891. igrao je violu u koncertnom kvartetu. G. 1892. bio je pozvan u vojništvo, pa je svoju dužnost odslužio kao glazbenik kod glazbe 53. pješ. pukovnije. Zagreb mu je omilio, pa je g. 1896. za intendanta Miletića stupio u operni orkestar, u kojemu i danas djeluje. Prigodom svoje proslave u kazalištu dirigirao je Škatula Nedbalovu operetu: »Poljačka krv«. Njegov sin Ladislav Jan (r. 14. IX. 1900.) virtuoz je na violini i profesor u zagreb. konservatoriju.

Krsto Odak, rodom iz Siverića u Dalmaciji, apsolvirao je ove godine majstorsku školu kompozicije kod Vitězslava Nováka u Pragu s vrlo dobrim uspjehom. Od četvorice natjecatelja dobila su samo dvojica nagrade; prvu (koja je novčana, a može ju dobiti samo rodjeni Čeh) dobio je Fr. Vodička, a drugu K. Odak.

Glavna skupština pjev. udruženja »Lisinski« bila je 16. VI. Nakon pozdrava predsjednika dr. Novaka izvijestio je o društvenom djelovanju tajnik dr. Rosandić. Nakon izvještaja blagajnika i revizionalnog odbora, podijeljen je starom odboru apsolutorij, te izabran novi odbor Izabrani su: dr. Viktor Novak, predsjednik; dr. Levin Polc i Rudolf Kaučić, podpredsjednici: dr. Milan Rosandić, tajnik; Fran Šušnic, blagajnik; Giuro Novak, arhivar; Vladimir Strmac, poslovodja: Cammarota Ernesto, Hohnjec Josip, Rendi Felix, With Marijan, dr. Makanec Zdenka, Pejnović Miloš, dr. Rossi Ivana i Richter Vera, odbornici, a Miroslav Albrecht dr. Vitauš Fran i Mušić Zvonimir, revizori.

Hrvatsko tipografsko pjevačko društvo »Sloga« u Zagrebu izabralo je na svojoj 47. glavnoj skupštini ovaj odbor: predsjednik: Ivan Šebalj; podpredsjednik: Miroslav Židan; odbornici: Bedeniković Šandor, Domitrović Šandor, Hohenberg Dragutin, Jakšić Stjepan, Reberniak Dragutin, Ribarić Milan, Šek Franjo, Štefanović Daroslav, Vranić Ante, Winterhalter Milan. Revizori: Cvetko Dragutin, Kramer Tošo i Šoštar Viktor.

Na kr. konzervatoriju u Zagrebu bilo je u škol. god. 1921./22. 626 učenika i to u početničkom tečaju 131, u nižoj glazb. školi 218, u srednjoj glazb. školi 231 i u muzičkoj akademiji 46. Solo pjevanje učilo je 51 učenika, glasovir 223, gusle 66, čelo 17, orgulje 2, opći nauk o glazbi 9, kompoziciju 15 a razne duvajuće instrumente 12 učenika. Učeničke produkcije bile su 4. — Na konzervatoriju djelovalo je 38 nastavnika. Predavanja na muzičkoj akademiji povjerena su ovim nastavnicima: Svetislav Stančić i Ćiril Ličar (klavir), Vaclav Huml (gusle), Juro Tkalčić (čelo), Fran Lhotka (harmonija i nauka o instrumentima) Franjo Dugan (fuga, kontrapunkt, analiza, sviranje partitura i orgulje), Blagoje Bersa (instrumentacija), Antun Dobronić (kompozicija) i dr Božidar Širola (muzikologija).

Glazbene prilike nadb. dječ. sjemeništa u Travniku: šk. god. 1921—22. (Svršetak). Proslijedimo ukratko opis glazbenih naših prilika u prošloj šk. god. ondje, gdje prestadosmo u prediducem broju (str. 124. sl.).

Tristogodišnjicu kanonizacije sv. Ignacija i sv. Franje Žaverija proslavismo svečanim blagoslovom u predvečerje, 22. IV.; a svečanom sv. misom na dan sam. Stehleova misa »Salve Regina« uz pratnju orgulja i potpunog orkestra.

Na Markovo kreće procesija (kod koje se moli krunica i pjevaju pučke crk. pj.) od župne crkve na Bojnu (travničko groblje). Ondje se u kapelici odsluži sv. misa, kod koje pjevaju višeglasno, pobudno i skladno gojenice čč. sestara. Procesiju sačinjava skoro isključivo školska mladež. Ove je godine ophod izostao zbog slabog i mokrog vremena.

Svibanj. Proslavi »Svibanjske Kraljice« posvetilo se ove godine po prviputa nešto više pažnje i mara no obično. I inače, uz samo pučko pjevanje bijaše svakome voljko kod svib. pobožnosti. Nastojnik muzike (praefectus odei) odluči, da se svaki dan pjevaju četverospjevi za mješ. zbor: po mogućnosti i uz pratnju užeg ili šireg orkestra, I uspjelo je, izuzev n. pr. dan majalisa i dan velike šetnje. — Na početku blagoslova pjesma adorationis (poklonstvena), zatim pjevane lit. bl. Gospe, »Memorare«, »Tantum ergo«, a iza blagoslova cum SSo: Gospina pjesma. — Na repertoiru bijahu:

1) litanije pučke a) jednoglasne iz Pjevnika, od P. Stejskala, od P. Lončara (t.

zv. travničke br. 1. 2.): b) višeglasne od Auera, od VI. L. (op. 29., 30.) za bariton-solo, bas-solo, mieš. zbor i orgulje.

2) tantum ergo koralno. od Manojlovića (s ork.), više brojeva s ork. iz Gollerovog op. 67. i Griesbacherovog op. 161.

3) Gospine piesme: a) za 4-gl. mieš. zbor i orkestar: »Marijo svibnja Kraljice«, »Djevice nevina« (Hribar). »Nebeska Kraljice« (Haller), »Tota pulchra«, »Regina coeli« s vel. ork. (jedan od P. Lengsteinera, drugi od Vi. L. op. 52. a.). »Kraljice neba raduj se« (iz Vijenca): b) za 4-gl. mieš. zbor (i sole) bez ork.: »Danak svaki« (Vi. L. iz op. 22.). »O Djevo sveta, rajski blist« (Gvoh), »Ah, kol' si slatka, Djevice« (Vi. L. iz op. 22.): c) dvoglasne: »U milu piesmu« i »O pruži mile ruke« (Haller). »Pod obrambu« (Hennig). Za dojduću godinu valjalo bi neke komade preudesiti a neke nove pripremiti za četvero ili peterogude, ako bi se želilo ukloniti možebitnoj jednoličnosti.

Iza svibanjskih pobožnosti zaokupila je nadstojnika glazbe nova briga, slatka dužnost. Na 11. VI. imala bi da bude svečanost ustoličenja jednog od prvih odličnih seminaraca ovog sjemeništa na stolicu nadbiskupsku i metropolitansku. preuzv. gop. Dr Ivana Šarića. Sasma prirodno, da je i od sebe niknula sretna misao, kako bi naime kod ove rijetke slave sudjelovao i travnički zbor i orkestar. No ne bi suđeno. Još ne otpočesmo viežbama, kadno li se proču: 1) da je ustoličenje pomaknuto na 18. VI., 2) da se istoga dana, 18. lipnja, po vladinoj naredbi svršava šk. god. u srednjim školama. 3) a na slijedeći dan ukazana usmena matura za travničku gimnaziju.

U petak pred Duhovima bijaše generalna viežba. — Kod orkestralnih viežbanja i izvađanja rado sudjeluju te se ističu svojom požrtvovnošću: za 1. violinu — g. Kvasnička (učitelj glazbala), za violu — g. Sirište, za čelo — g. Andres.

Duhovi. Kod sveč. službe Božje u 9 s. pievasmo cijelu Stehleovu misu »Salve Regina«, 4-gl. mieš. zbor uz pratnju orgulja i svekolikog orkestra. — Kao uvijek, tako i sada: zborovođa P. Stejskal, na orguljama moja malenkost. — Introitus koralno; sekvencija od Viadane (jednogl. zbor uz pratnju org.): graduale i komuniju recitovasmo; »Confirma hoc« (offert.) od Gollera za 4-gl. mieš. zbor, org., ork. — U 2½ s. svеč. blagoslov. Tantum ergo od Gollera.

Kod blagodarenja prigodom vjenčanja Nj. Vis. Aleksandra I. pievasmo uz pratnju vel. ork. »Tebe Boga« u našoj (8 s.) i u župnoj (10½ s.) crkvi.

Tijelovo. Za vrijeme đačke mise (8 s.): »Hvali Sion« iz piesmarice naše (jednogl. s ork.); zatim 4 hvalospjeva uz pratnju ork. pieva 4-gl. zbor. — U 9½ s. polazi sva mladež u župnu crkvu, iz koje kreće teoforična procesija. Putem pievaju svi jednoglasno uz koncenat glazbala piesme presv. Srcu Isusovu i Euharistiji, a kod oltara: gornje hvalospieve.

Na 18. VI. slavila se zadnja nedjelja alojzijanska, intronizacija preuzv. g. Dr Iv. Šarića te zaključak šk. god. — Filkeovu misu G-dur (op. 80.) izvadasmo uz pratnju org. i ork. samo troglasno (tenor ad lib. dobro došao!). »Credo« koralno. Kao motet kod prikazbe: »Sacris solemniis«.

Pridometnem li kritiku o pjevanju i sviranju zadnjih 8 dana, to moram pripomenuti, da smo slabije prošli no obično. Dva važna razloga služe kao dostatna isprika: 1) što su neki »stupovi« orkestra i neki »vodići« dječačkih glasova nepredviđeno morali izostati, 2) što su neka glazbala detonovala uslijed nesnosne vrućine i zapare.

Za vrijeme praznika izveo je dvoglasni muški zbor nastavnika na blagdan presv. Srca Isusovog (u petak i nedjelju) lijepu Kreitmaierovu S. I. »Missa quarta« (op. 8.) Kod sveč. blagoslova: »Litaniae de ss. Corde« od Piela (op. 90.) i »O Srce Sina Božjega« (Špoljar). »Tantum ergo« iz Griesbacherovog op. 129. za 2-gl. muški zbor br. 2. i 12.

II. Svjetska glazba.

Nakana mi je, da podam malen, ali zbijen i točan prikaz našeg djelovanja na glazb. području u ovoj škol. god. Ogriješio bih se o točnost ovog prikaza, ako bih prešutio drugi dio t. j. svjetsku glazbu, koja se krај svih (čednih) prilika i marnim nastojanjem P. Stejskala goji više nego samo, štono vele, »maćuhinski«. Kao dokazi služe dolje navedeni prigrami. Nažalost nam manjkaju glazbala za prekopotrebna viežbanja. Tko bi pribavio našem đačkom orkestru još kojih 8 violina, 1 violu, po 1 čelo i bas, 3 klarinete (B, A i basovnu), 2 fagota i 1 kontrafagot, 2 trube (C, F), 2 F-roga, 1 C-krilni rog (Flügelhorn) i 1 helikon, taj bi se u velike odužio ovoj blagotvornoj instituciji!

Kod izvancrkvenih zgoda nastupa sjemenišni orkestar (i to kod predstava i svečanih akademija), rjeđe pjev. zbor seminaraca. Sjemenišni ork. pod vodstvom P. Stejskala uvježbao i izvađao kod predstava:

1. »Mlinovi pod zemljom« (27. XI.), prigodom 300 god. sv. Ivana Berchmansa D. I.: Břiza: »Oj Banovci«; Havlas: »Davorije na Kosovu«: Mendelssohn: »Koračnica svećenika«: Boccherini: »Menuett (sekstet); Wagner: Svadbeni zbor iz Lohengrina«.

2. »Petar Svačić« (5—8. I.): Rybka D. I.: »Karišik hrv. bož. pjesama«: Muhvić: »Božićna idila«; Havlas: »Davorije na Kosovu«: Mascagni: »Intermezzo«; »Ja sam Hrvat«, koračnica; Smetana: Sekstet iz »Prodane nevieste«.

3. »Snahelski princ« (4 puta u travnju), prigodom proslave 300 god. sv. Ignacija i sv. Franje Žaverija: Urich: »Koračnica«: Zajc: Duetto i finale iz »Zrinjskog«: »Graničari«.

4. Kod raznih akademija i proslava (n. pr. Zrinjskog i Frankopana itd.): a) Seosko kolo, b) Turska straža, c) Rossini: Uvertira iz »Tancréde«, d) »Orlovska himna« (Vodopivec-Matějovski).

U veliači se ove god. predstavljao par puta Molièreov »Škrtac«, prigodom 300-god. niegove. Glazbeni su dielovi bili za klavir, a izvadao ih je:

1. 26. i 27.: bivši đak ove gimn., g. Oton Pravdić, stud. med.: Wagner: »Masterful sword« (Siegfried I. 3.); Brinley: »Rêverie voyagense« (op. 47.); Voss: »Alumette d' amour«; Vj. Lončar: »Romanca paža« (op. 53.), sopran solo i glasovir.

2 24. i 28.: A. Kraus, uč. IV. razr.: Liszt: »Rapsodija 2.«; Tourbié-ov op. 111.; Friedmann: »Meet me to — Night in Dreamland«; Vj. Lončar: Romanca paža.

Tamburaški zbor organizacije vanjskih đaka odigrao je nastojanjem M. Markovića gdjekojom prigodom: Brož: »Danica«, Majer: »Hrv. kolo«, Đačko kolo, Ruska polka, Divan je kićeni Srijem, Preko mora, Macino kolo, Kimedo, Sremica, Radikalno, Hercegovci i Bosanci, Oj Dilbere, Natalino, Lijepa naša, Karišik hrv. nar. pjesama 1. i 2. dio, Noćni stražari, Odlomak iz »Prodane neveste«, Junak iz Like, Đavolko. — Od nekog vremena počelo se svirati iz predložaka; prije većinom napamet.

Članovi su izvađali jošte: Meyerbeerov »Sicilienne« i Gnadenarie« (za violinu i klavir), Gounod »Serenada« (za flautu i klav.), Meyerbeer: Duettto iz opere »Hugenotten i »Coro della Vagnati« (za viol i klav.), Ländler »Bakica« i Emeršić »Murski zvukovi« (četvero-gude). — A pjevalo se višeglasno: »Bože živi blagoslovi«, Kô dan se zaznava«, »Oj Hrvati«, »U boj«, »Bog i Hrvati«, Božićne pjesme prigodom proslave badnje večeri, »Kje so moje rožice?«

Ovime sam kušao, da bar donekle iscrpivo prikažem rad i djelovanje đaka i seminaraca te uspjeh njihovih dvaju nastavnika glazbe na području crkvene i svjetske muzike u minuloj šk. god. Sve bi se dalo još potencirati i dotjerati da imade više sila t. j. nastavnika za glazbu, i da nas ne spriječavaju teške materijalne prilike, koje nam ne pružaju: potrebna glazbala, nove edicije korala, nužne partiture i glasove raznih kompozicija za orkestar i tamb. zbor.

Opaska. Pošto nije prošle školske god. 1920-21. ništa javljeno, nadomjestit ćemo ovdje onaj manjak uplevši samo par najznatnijih točaka. Navesti nam je osobito lijepu »Missa brevis« od Palestrine i Wittovu misu »Sv. Lucije« s ork.

Kod izvancrkvenih zgoda:

1. Proslava 250-god. Zrinjskog i Frankopana: »Bože živi blagoslovi« s ork. (Zajc—Honsa): »Pojmo pjesmu« s muš. zb. (Harambašić—Zajc); Hrv. davorija, mieš. zbor s ork. (Vilhar).

2. Prigodom igranja pokladne komedije u 5 č. »Purgar plemić« (Molièr—M. Božić D. I.) izvađalo se s ork.: Između činova: Majer: »Junak iz Like« (koračnica); Michaelis-Necke: »Turska straža«: Rossini: Uvertira operi »Tancrède«: Smetana: Koračn. iz »Prod. nevj.«: Leibold: »Hrvatski dom« (karišik). U okviru igrokaza: Meyerbeer: a) Finale du II. acte iz »Robert le Diable: »Redowa«, »Pastorale« iz »Prophète«: Walse de l' ombre iz »Dinorah«.

3. Kod sveč. akademije 2. II. pjevao je 4-gl. zbor: »Ja sam Hrvat« (Muhvić), »Quae est ista?« 5-gl. (Kreitmaier D. I.), »Ave Maria« s ork. (Zajc), »Dostojno jest« (Bortjanski), »Mariji Bistričkoj« (Zajc).

4. Za biblijsko-hist. dramu u 5 č. »Egipatski Josip« glasio je program za glazbeni dio, orkestar: Medelssohn: Koračnica iz opere »Ljetni san«; Eilenberg: »Večernji mir«: Wagner: Svadbeni zbor iz Lohengrina«; Händel: »Largo«; Mascagni: Iz »Cavalleria rusticana«.

5. Prigodom visokog posjeta preuzv. g. Dr A. Bauera, Dr I. Šarića i Dr. A. Akšamovića davala se osim gornje drame i svečana akademija kod koje je otpjevao mieš. zbor: »Pozdrav« (Zajc); »O Djevo sveta« (Gvoh-Rabadjija D. I.); »Regina coeli« s ork. (Lengsteiner D. I. — Rubka D. I.); »Ave Maria« solo s ork., (Zajc).

U prvom dijelu programa velike dobrotvorne zabave, koju je priredio u Grand-hotelu »Vlašić« 5. V. odbor građana u svrhu nabave crkv. zvona, sudjelovao je i sjem. ork. sa ove dvije točke: »Oj Hrvati« (Břiza) i »Hrv. dom« (Leibold).

7. Ferijalni Savez« vanjskih đaka davao je pod kraj šk. god. dramu »Mefisto«; a ork. je odigrao osim »Smetanove koračnice: »Tursku stražu« (Michaelis) i »Domovinu« (Ipavec).

Vj. Lončar, praef. odej.

Dva koncerta u Varaždinu. Dne 13. V. priredilo je pjev. društvo »Tomislav« koncerat u dvorani gradskoga kazališta. Ovaj puta nas je dirigent dr E. Krajanski programom poveo u srednji vijek — klasični vijek vokalne polifonije. Na programu su bili istina sami klasici, ali ne njihova djela polifona u strogom smislu riječi. Izvedene su tri crkvene skladbe:

Ludovico da Vittoria: Improperia.
Jacobus Gallus: Sepulto Domino.
Giov. P. Palestrina: Ave Maria.

Zatim šest svjetovnih komada, sredovječnih madrigala, u zanimivoj harmonizaciji:

Adr. Wilaert: Uvijek mi se smije.
Giov. Giac. Gastoldi: Za svjetlih dana.
Orlando di Lasso: Podoknica.
Heinrich Isaac: Oproštaj.
Hans Leo Hasler: Gagliarda.
J. Bapt. de Lully: Gavotta.

Uz raspored je otisnut za bolje razumijevanje i tekst pojedinih skladba i sasvim kratki životopis svakoga skladatelja. Što se samoga rasporeda tiče, čini mi se nezgodno, da se stavljaju zajedno crkvene i svjetovne skladbe, jer je utisak obiju grana glazbe diametralno oprečan, i jedan potiskuje drugi. Taki sam barem utisak imao poslije koncerta. Bolje je da se sasvim odijeljeno nastupa sa crkvenim skladbama, kako je to učinio g. prof. Miškulin sa »Svačićem«.

Zbor je nastupio prvi puta sa miešovitim glasovima, pa je to valida razlog, što glasovi nijesu još dovoljno izjednačeni. Alti su na nekim miestima bili preslabi, osobito gdje altova dionica ide ispod tenorove. Nadam se, da će se ustrajnošću g. dirigenta i marljivošću mladih akademičara ovaj miešoviti zbor lijepo podignuti. Glasovni materijal je veoma dobar.

Dn 20. V. priredio nam je opet »S v a č i ć« vrlo uspjeli koncerat u istoj dvorani gradskoga kazališta. Sudjelovao je muški i mješoviti zbor, klavir 4-ručno, zatim gusle i klavir te miešoviti zbor uz pratnju tamb. zbora. U pohvalu g. prof. M i š k u l i n a moramo priznati, da su zborovi uzorno disciplinovani, a glasovi izvrsno izjednačeni. Vidi se, koliko se može postići mladim silama, kad je dobre volje. Treba uvažiti i to, da je taj koncerat slijedio jedva miesec dana iza crkvenoga.

Raspored bio je ovaj:

1. B a j i ć J.: Sokoli; Š p o l j a r Z.: a) Dekle na vrtec gre, b) Zginula je pikača. Miešoviti zbor.

2. S c h u b e r t F.: Plesovi. Na klaviru 4-ručno izvode E. Blis i M. Vomačka.

3. B a j u k M a r k o: a) Bleda luna, b) Snoč sem slišou, c) Vinček, oj vinček moj. Muški zbor.

4. D a n c l a Ch.: Koncert br. 1. S i n g e l é e: Il Trovatore. (Fantazija po Verdiu). Izvode G. Juhn (gusle) i M. Blis (klavir).

5. Š p o l j a r Z.: a) Moj čardače, b) Višnjica. Ž g a n e c V.: Švel šivala. Mješ. zbor.

6. V i k t o r i n N o v o t n y: Slovácké pisne. Mješ. zbor. uz pratnju tamb. zbora.

Kako se vidi, na rasporedu prevladuju narodne piesme, ukrašene uzornom harmonizacijom. Kako različito, a ipak ugodno djeluju na naše osjećaje one krasne iskristalizovane melodije sad veselo i prpošno, sad opet ozbiljno, sjetno i turobno. Dobra je misao, da se upravo mladež oduševljava za naše narodno glazbeno blago, da se opet u narodu proširi, što je kroz mnogo vremena u narodu nicalo. Kako sam gore spomenuo i muški i miešoviti zbor bili su na svom mjestu, a nije zaostajao ni tamb. zbor. Na guslama i klaviru pokazala je mladež, da nastoji oko zdrave umjetnosti, u kojoj će se s vremenom još više usavršiti. Oba koncerta bila su veoma dobro posjećena.

O. Anselmo Canjuga.

Koncerti u Požegi. Ovogodišnje svibanjske pobožnosti u župnoj crkvi sv. Terezije trudom su grad. kapelnika R. Krestina, a revnošću poznatih vrsnih pjevačkih sila bile o nedjeljama i blagdanima gotovi crkveni koncerti. Sola su pjevale gde. Predragović i Marković, gdice Mihanović, Černohlávek i Puklavec, gg. Cimerman, Konjević, Papeš i Vidmar, dok su na guslama svirala gg. Matrljan i Löbl. Stalni je zbor pjevačica pjevao svečane litanije Hausmannove i Schattenhammelove, a miešoviti je zbor hrv. pjev. društva »Vijenca« sudjelovao tri puta pjevajući litanije, dok su učenice VII. i VIII. razreda više djev. škole dvaput nedjeljno pjevale. Izvedbe potpuno skladne, crkva vazda puna.

Nastojanjem požeškoga »Hrv. gospojinskoga dobrotvornog društva«, koje je dalo dosad već niz koncerata, u kojima su sudjelovala i djeca od 5—10 godina, (jedna gotovo kao mala umjetnica), priređen je v e l i k i c r k v e n i k o n c e r t dne 18. i 25. VI. o. g. Izvedeni su ovi komadi: 1. Horak: Exaudi Domine, arija sa bariton solo (Aleks. Cimerman); 2. O. Kolb: Ave Maria, solo (alt. gdica. Branka Jančiković) uz pratnju gusala (g. Matrljan); 3. Mozart: Requiem, Tuba mirum, četveropjev (gdice. Mihanović i Černohlavek, gg. Papeš i Vidmar): 4. Dvořak: Iz novoga svijeta, simfonija, largo (izveo na orguljama g. Krestin): 5. Schumann, Večernja piesma, solo na guslama (g. Matrljan): 6. Beethoven, II. simfonija, larghetho za gusle, čelo i orgulje (gg. dr. F. Ivanuš, S. Kühn i R. Krestin): 7. Dvořak: Sv. Ludmila, Oratorij, pjesma Bořivoja, tenor solo (g. Vidmar): 8. Haydn: Stvaranje, tropjev (gda. Predragović, gg. Cimerman i Vidmar): 9. a) Dvořak: Gospodin je moj pastir, b) Beethoven: O mi Deus, arije, bas solo (g. Papeš); 10. K. Kukla: Divici Mariji. — Program upravo izabran.

Gda. Predragović već niz godina sudjeluje kod javnih priredbi svojim izvrsnim, školovanim glasom i razumijevanjem glazbe na opće priznanje, a mlade sile, gospodice koje su sudjelovale na tom koncertu češće su već stupile pred općinstvo: na crkvenom koncertu izvele su svoje zadaće glatko. G. Cimerman, poznati baritonist, odličan je bio i ovaj put svojim umiljatim i zvonkim glasom: g. Papeš izveo je opsežnim basom s dobrom školom teške kompozicije s potpunom lakoćom kao i u mnogim prigodama, dašto svečanim, u kojima je sudjelovao piesmom za kratkoga svoga dosadašnjega boravka u Požegi. Lijepu je vieštinu pokazao kao nježan i siguran tenorist g. Vidmar. Finom i punom toplog osjećanja izvedbom na guslama osvojio je slušače g. Matrljan. Iz Brčkoga su se amo potrudili gg. dr. F. Ivanuš i S. Kühn, da izvedu pomenutu već točku programa: odlični majstori pružili su i glazbenim laicima rijedak glazbeni užitak, pa se nadamo, da ćemo ih opet uskoro čuti. G. R. Krestin, poznat kao dirigent i učitelj pjevanja, uviežbao je s najvećom točnošću cio ovaj koncert, sâm je u svim točkama preuzeo na orguljama pratnju, a kao savr. orguljaš izveo je i jednu tešku točku, koja je saslušana vrlo pozorno. Koncert je završen Kuklinom »Divici Mariji«, koju je kompoziciju otpjevao »Vijenac« preciznošću, kakve davno nijesmo čuli. Crkva je bila unatoč oluji dosta puna: izostali su oni, koji baš nemaju smisla za takve duševne užitke, kakve je u obilnoj mjeri pružio taj crkveni koncert. Drugi koncert 25. VI. bio je slabo posjećen: ni tada nije bilo onih, koji bi svojim pohodom, ako ništa drugo, a ono barem pred svijetom prikrili nedostatak ukusa ili drugi neosnovani razlog izbivanju.

Dne 17. VII o. g. priredili su k o n c e r t

gdica Herma Csillagh Vlad. (rodena Požežanka) i g. E. Borovski, članovi opere u Hagenu. Vriiedna ie umietnica svojim krasnim glasom i razumijevaniem otpievanih teških komada izazvala živo odobravanie općinstva, koie nažalost nije napunilo dvorane. Kod toga se koncerta istaknuo mali guslač A. Steiner, učenik I. gimn. razreda, svojom vieštom i sigurnom igrom obećavajući lijepu budućnost. Pratniu na klaviru preuzeo ie g. R. Krestin, kojemu ie gdica Herma Csillagh bila prva učenica, a mali Steiner najmladi mu ie učenik.

I 1. VIII. o. g. pošao ie u mir grad. kapelnik o. R. Krestin. Kako ie u naponu snage, iamačno će i dalie raditi izvan dosadašnjega dielokruga. Pošao ie u mir nakon neko 17 godina službe, stvorivši u to vriieme iednu važnu epohu u razvoju gajenja glazbe u Požegi. Vriiedno bi bilo truda pokazati bar u glavnim crtama rad toga glazbenoga pregaocca u pomenutom razdobliu. Niegov će nasljednik naći utrt put. —t—

Koncerat piev. društva »Naša Lipa« u Klanicu. Nakon uspielih koncerata po okolici, priredilo je piev. društvo »Naša Lipa« iz Tuhlja u Klanjcu koncerat dne 17. VI. 1922. Program je bio sliiedeći: Hajdrih: »Jadransko more«;. 2. Zajc: »Curičica mala«; 3. Vilhar: »Slovenac i Hrvat«; 4. Narodna slovačka: »Teče voda, teče« (tenor solo uz pratniu muškog zbora) i 5. Zajc: »U boj u boj«. Zborovoda učitelj g. G r a f, uložio je mnogo truda, a i pievači pokazali su veliku volju za piesmu. Ako se sjetimo, da su pjevači večinom domaći liudi, ratari i obrtnici, to moramo niihov pothvat pozdraviti i pohvaliti, tim više što nastoje, da lijepom piesmom podržavaju nacionalnu sviiest u Zagoriu.

Nadamo se, da ćemo imati uskoro prilike, pozdraviti u svojoj sredini »Našu Lipu«, koja nam je ovom prilikom ostala u ugodnoj uspomeni. Stj. Bartolović, učitelj.

Crkveni koncerat u Novoj Gradiški. Dne 16. VII. priredili su ljubitelii glazbe crkveni koncerat, kojega čisti prihod je bio namijenjen za nabavu novih zvona. Program bio je vrlo pomno sastavljen. Ravnatelj Fr. D u g a n izveo je na orguljama, koje je nedavno solidno popravio graditelj orgulja iz Zagreba Petar O v č a r i ć, ove skladbe: Fr. Dugan: Toccata G-mol; A. Guilmant: Adante i K. Dubois: Toccata. Miešoviti zbor otpjevao je ove zborove: I. Rheinberger: Salve Regina: S. L. Kozinović: Zemlja vastrepeta, Fr. pl. Lučić, Tolkoj ubo i tri stare hrv. crkv. piesme iz Cith. octochorde u obradbi Fr. Dugana (Uskrsnu Isus doista, Marijo, majko ljubliena i Pojte usne). Gounodov: Ave Maria izvela je uz pratnju orgulja gdja S. Berec, a alt solo: Inflammatus et accensus iz Dvořakova: Stabat mater gdja T. Prpić. Lijepi koncerat završio je A. Brosigov miešoviti zbor uz pratnju orgulja: Ascendit Deus. Da je koncerat tako uspio, zasluga je našeg skladatelja dr Andre B r l i ć a, koji je skladbe uvježbao i ravnao zborovima. Bilo bi poželino, da bi se takovi koncerti češće priredjivali, jer se njima mnogo unapredjuje crkv. glazba.

Filharmoničko društvo u Šibeniku priredilo je 25. VII. svoj prvi vokalno-instrumentalni koncerat s ovim rasporedom: A. Dvořak: Svečana koračnica (orkestar); N. Sokolov: Proljeće (muški zbor); V. Lisinski: Zbor Hrvatica iz II. č. opere Porin te G. Bizet: Zbor ulićniaka iz opere Carmen (žen. zbor i orkestar); R. Schumann: Cigani (mj. zbor i orkestar; M. Musorgski: Gopak (orkestar); E. Adamić: Franica (muški zbor); M. Milojević: Noć. P. Krstić: Klipa, klapa! (mj. zborovi). R. Wagner: Zbor mornara iz opere: Ukleti Holandez (muški zbor i orkestar) te C. Franck: Psalam 150 (mj. zbor, orkestar i orgulje). Koncertom je ravnao mladi i vrlo agilni naš skladatelj Mo Jakov G o t o v a c.

Pjevačka matineja i koncerat u Vukovaru. Dne 9. . VII. bila je uz svečanu proslavu blagdana sv. Ćirila i Metoda posveta i otvorenje novosagradjenog H r v. D o m a. Na tu lijepu svečanost pohrlila su i mnogobrojna piev. društva, a došli su i članovi hrv. opere Marta Pospišil-Ivanova i Drago Hržić s ravnateljem N. Fallerom.

Na svečanoj matineji u 11 sati prije podne izveli se ovi zborovi: E i s e n h u t h: Bura (piev. društvo: »Preradović« iz Djakova; M o k r a n j a c: Primorski napjevi (»Nada« iz Mitrovice): V i l h a r: Naša zvezda (»Lipa« iz Osijeka); J u v a n e c: Pastir (»Kuhač« iz Osijeka); N o v a k: Hrvatskoj (»Neven« iz Petrovaradina); F o e r s t e r: Venec Vodnikovih pesmij (»Relković« iz Vinkovaca) i R u ž i ć: San (»Javor« iz Broda). Tamburaški pako zbor djačkog kluba »Zora« iz Vukovara odsvirao je Čanićevu: »Iz naroda za narod.

Na večer u 9 sati bio je u Hrv. Domu svečani koncerat, na kojem je gdja M. Pospišil-Ivanova izvela ove točke: M a y e r b e e r: Sine moj — iz opere »Prorok«; B a r a n o v i ć: Tri sestre; K o n j o v i ć: Aman djevojko; Z a j c: arija prosjakinje iz opere Pan Tvardovski; R u ž i ć: Letiš golube bijeli. G. D. Hržić sudjelovao je s ovim skladbama: H a t z e: Uvelo lišće; S a c h s: Čaša vina; F a l l e r: Na rastanku; Z a j c: Barkarola i B e r s a: Pjesma postolara iz opere Postolar od Delfta. Jednog i drugog pievača majstorski je sprovadjao na klaviru ravnatelj Faller. Ako su se prije podne na matineji u pievačkim vrlinama natjecala bratska pievačka društva, nastupilo je na koncertu vrlo vukovarsko piev. i glazb. družtvo »Dunav« te je uz pratnju orkestra divizijske glazbe iz Osijeka izvelo veliku Zajčevu kantatu: »Dolazak Hrvata«. Tom izvedbom je »Dunav« dokazao, da se može ubrojiti medju naša najbolja piev. društva u Slavoniji i Srijemu. Uz vrle pievače zasluga je to i marnog dirigenta g. Celine.

Bilo bi poželino, da pojedina naša pjevačka društva nastupaju višeput na skupnom koncertu ne samo da se medju upoznaju, već

da se plemenito natječu u pjevačkim vrlinama. Vukovarska matincja i koncerat ostat će svakom slušatelju u najljepšoj uspomeni.

Stjepan Bartolović, učitelj.

Hrv. pjev. društvo »Majevica« u Tuzli proslavilo je ovih dana 25. godišnjicu svog opstanka.

Srbija.

Muzička škola u Beogradu. U škol. god. 1921/22. bilo je upisanih 884 učenika. Od toga broja završilo je škol. godinu 590 učenika. Ostali ili se nisu javili ili su istupili. Za prelazni ispit iz nižeg u viši odsek prijavilo se 18 učenika. U ovoj škol. godini završili su školovanje tri kandidata. U školi je radilo 20 redovnih i 3 honorarna nastavnika. U toku škol. godine priređeno je 8 javnih časova za učenike i njihove roditelje u škol. sali i jedan javan koncerat u sali »Stanković«. 21. VI. je škol. godina završena.

»Muzički Glasnik«.

Muzička škola »Stanković« u Beogradu. Instrumentalna muzika i solo pevanje imali su tri tečaja:

1) početni, u kome je obrazovano 393 učenika (iz klavira 233, a iz violine 60).

2) niži, koji je imao 97 učenika (klavir 76, solo pevanje 9, čelo 6, kontrabas 1, harfa 1).

3 viši u kome je bilo iz klavira 8 učenica, kojih su dve učenice apsolvirale studije na klaviru.

Predavalo je: klavir 7 nastavnika; solo pevanje 1 nastavnica; violina 2 nast.; čelo, kontrabas, flauta 1 nast.; osnovna teorija, solfeđio i istorija muzike 1 nastavnik; nauka o harmoniji u sva tri tečaja 1 nastavnik. Direktor škole je H. Maržinec.

»Muzički Glasnik«.

Simfonijski koncerat beogradske filharmonije prigodom vjenčanja Nj. Veličanstva kralja Aleksandra 6. VI. imao je ovaj program: Dr Božidar Širola: Svečana uvertira u A-duru; Emil Adamič: Tatarska suita; Miloje Milojević: Smrt majke Jugovića; Benito Bersa: Sunčana polja iz ciklusa: »Moja domovina«: dr Anton Lajovic: Adagio i Stevan Hristić: Uvodna muzika za oratorijum »Vaskresenje«. Orkestar je bio sastavljen od članova Udruženih orkestralnih muzičara Kraljevine SHS., profesora muzičkih škola u Beogradu i ljubitelja muzičke umetnosti. »Muzički Glasnik«.

Slovenija.

Pevska zveza imala je 23. VII. u Celju svoju glavnu skupštinu. U 10 sati bila je sv. misa, pod kojom je pjevalo pjev. društvo »Ljubljana« slov. pjesme. Sadržaj prigodnog govora bio je o utjecaju glazbe na čovječju dušu. U 11 sati otvorio je u Unionovoj dvorani predsjednik dr Fr. Kimovec glavnu skupštinu. Tom zgodom predavao je P. Hugolin Sattner o hipermodernoj struji u glazbi. Poslije podne u 2 sata bile su pjevane litanije, a u ½4 koncerat. Kod koncerta sudjelovalo je osam zborova i to iz:. Rimskih Toplica, Dobrne, Celja, Teharja, Trbovlja, Vojnika, Radovljice (Sloga) i Ljubljane (Ljubljana). Svaki zbor izvodio je po dvije kompozicije, a svi zajedno četiri. To medjusobno natjecanje pokazalo je pjevačke sposobnosti pojedinih zborova, medju kojima se na prvom mjestu istakla »Ljubljana«. U kratko vrijeme svoga postojanja pokazala je »Pevska zveza« svestranu djelatnost te je znatno utjecala na razvoj slovenske pjesme i na usavršivanje pojedinih zborova.

Češka.

† Dr Metod Sychra. Dne 27. VI. o. g. umro je Dr Metod Sychra, urednik knjižnice zemaljskog muzeja. Dr Sychra je bio tip poštenoga češkog glazbenika, oduševljen za svaki dobar umjetnički pothvat, spreman da vazda pripomogne napretku češke glazbene kulture. Umro je mlad, bilo mu tek 38 godina.

† Dr Vilim Zemànek. Nakon duljeg bolovanja umro je dne 8. VI. Dr Vilim Zemànek, nekadanji mnogogodišnji dirigent češke filharmonije. Zemànek si je stekao mnogo zasluga kao dobar i marljiv ako i ne baš genijalan glazbenik. Kao interpret starih skladatelja bio je na visini, ali kao dirigent modernih skladbi i ako artistički vođa orkestra nije bio bez nekih pogriešaka. Česi mu spotiču, što se priklanjao Njemcima, zato je i morao pustiti službu dirigenta u Češkoj Filharmoniji.

† Franjo Spindler. Dne 16. I. 1921. umro je u Usti nad Orlicom glazbeni skladatelj i klavirski virtuoz Franjo Spindler. Rodio se 14. II 1881. od učiteljske obitelji, u kojoj su se died i otac mnogo bavili glazbom. Već kao mladić bio je Spindler umjetnik na klaviru, te je pratio na prvim koncertnim putovima po Engleskoj i Americi svoga prijatelja Jaroslava Kocijana. Spinder se istaknuo kao vrstan dirigent i skladatelj. Radi materijalnih neprilika nije mogao sam za života izdati tiskom svoja djela, no sada će mu se sva djela štampati od jednog inostranog društva.

Otakar Ševčik. Dne 22. III. doživio je u potpunom zdravlju i punoj snazi sedamdeseti svoj rođendan slavni glazbenik, i možemo reći, najslavniji svjetski guslački pedagog prof. Otakar Ševčik.

Rodio se 22. III. 1852. u Horaždovicama. Već kao dijete istakao se kao »altista« i vrstan guslač. Otac njegov, učitelj i izvrstan glazbenik, nije si želio, da mu se sin posveti posve glazbi, pa ga je poslao u Prag, da uči u akademskoj gimnaziji No mladi Otakar želio je ipak, da se posveti glazbi. G. 1866. morade otac udovoljiti molbi sina, te mu dopusti, da pođe na praški konzervatorij. Nu tu je imao neprilike. Nakon prijamnog ispita bude tri puta odbijen, dok ga napokon na zagovor plemenitog dačkog mecene Flamingera u grofa Kostitza ne primiše i bez ispita.

Na konzervatoriju je Ševčik bio najmarljivijim đakom profesora Bennevitza, a na koncertima se isticao velikom tehnikom i kra-

snim tonom. Od g. 1870—1873. bio je Ševčik koncertnim meštrom u Mozarteumu u Salzburgu. Odande je na poziv B. Smetane došao u Prag u »privremeno kazalište« ali je već iste god. 1873. primio miesto koncertnog meštra kod komične opere u Beču, odakle je činio koncertna putovanja po Českoj. Kad je komična opera bila pretvorena u operetu, zahvalio se Ševčik na svojoj službi, pa se zaputio u Rusiju. G. 1874. bio je koncertnim meštrom u Harkovu, ali radi loših financijalnih prilika otišao je u Moskvu. Iz Moskve se opet vrati u Harkov, gdje je sada većma bio dirigent nego li guslač. G. 1875. postao je profesorom guslanja na konzervatoriju u Kijevu, gdje je reorganizirao zavod, uredio dački orkestar i osnovao društvo za komornu glazbu.

G. 1892. vrati se u Češku, gdje primi miesto profesora guslanja u praškom konzervatoriju. Ovdje je razvio toliku djelatnost, da mu se ime doskora proneslo cijelim svietom. Prvi njegov učenik Jan Kubelik, proslavio je svoga meštra u inozemstvu i za oceanom. Izmedu prvih njegovih daka bio je i znameniti pedagog Stjepan Suchý.

Iz Ševčikove škole izidoše ovi glasoviti glazbenici: Bohuslav Lhotský, Jaroslav Kocián, Emanuel Ondřiček, E. Ambalist, Z. Feuerman, Šilhavý, Hajek, Talich, Ad. Wilhelmj, Geiza Kress, te gospode M. Heritosova, A. M. Hellerova, J. Wieniawska, Mary Hall, pa i naš zagrebački »Ševčik« prof. Vaclav Huml.

Njegov sistem poltonova, kojim se može polučiti osobita sigurnost i čistoća intonacije, detailni študij teških pasaža, vježbe u dvogubim i trogubim glasovima, te posebna tehnika gudala stvoriše novu eru u povijesti guslanja. Ševčik je za svoju školu napisao brojne knjige, koje mu takoder pribaviše veliki glas i slavu. To su: »Guslačka škola za početnike« op. 6., »Priprava za ćurlik« op. 7., »Priprava k izmjeni položina« op. 8., »Priprava za dvogube glasove« op. 9., »Škola guslačke tehnike« op. 1., »Škola tehnike gudala« op. 2., »40 varijacija u lakom slogu« op. 3 itd.

Kad je g. 1909. kod bečke glazbene akademije bila uredena majstorska guslačka škola, bude Ševčiku povjereno, da ju vodi. Ovdje je opet Ševčik odgojio cijeli niz čuvenih guslača: M. Javorovića, Eriku Morini, Kischa-Trojana. I naš Zlatko Baloković usavršio se u Ševčikovoj majstorskoj školi.

Iza prevrata g. 1918. vratio se Ševčik opet u Prag, gdje je nakon novih pedagoških iskustva dalje profesorovao. Medu posljednim njegovim odličnim učenicima jesu: Norbert Kubat, koji koncertira s Em. Mikelkom, glasovirskim virtuozom i češkim Chopinom, po Italiji, Tuhovska-Křižova, Fr. Cinek, Richterova, Březinova, Ervira Brokešova i dr.

Ove godine u veljači dobio je profesor Ševčik dopust, da pode u Ameriku. U Ithaci osnovao je kao nekoć u Pisku koloniju guslača. Tu je takoder radio na dovršenju svoga djela op. 11., što sastoji od 17 svezaka. U djelu je modernizirao guslačku tehniku prema novim svojim iskustvima, te je obogatio guslačku literaturu najboljim djelom. New-yorška tvrtka Harms izdat će djelo u bogatoj opremi jesenas u nekoliko jezika.

Nakon boravka u Americi vratio se Ševčik u Češku, gdje i dalje djeluje okružen svojim brojnim učenicima.

Dr. K. D., po »Češkoj Hudbi«.

Rusija.

Sergij Prokofiev. Izvedbe baleta »Chout« i raznih drugih djela, medu kojima su najzanimivija »Skitska suita« za orkestar i treći klavirski koncerat s orkestrom, pobudile su zanimanje za tog muzičara, koji je jedva navršio 31. godinu svog života. Kao dječak od 12 godina napisao je već tri djela, medu tim skladbu za orkestar i simfoniju, a godinu dana kasnije uglazbio je operu u 4 čina. Učio je kod Glière i Tanejeva u Moskvi. Došavši na petrogradski konservatorij, imao je ondje medu ostalim za učitelje i Ljadova i Rimski-Korsakova. U svojim dačkim godinama napisao je mnoga djela različitih vrsti, od kojih nije gotovo nijedno tiskom izdao. Poslije g. 1910. napisao je više kompozicija za orkestar, tri koncerta za klavir (1911., 1913., 1921.), jedan violinski koncerat (1917.) i tri opere, četiri sonate i mnogo raznih klavirskih skladbi.

Prokofiev voli u glavnom veselje u muzici, njegov humor vrlo ga karakterizuje. Način njegova skladanja je u glavnom dosta jednostavan, iako pružaju njegovi »Sarkazmi« za klavir dobar primjer za »bitonalitetu«. On ima mnogo smisla za neobične boje u orkestru. Iako je on smion fantasta, ipak je po formi i stilu klasicista. Nedavno se njegova uvertira »Jüdische Melodien« u Berlinu prvi put izvodila.

Po »Musikblätter des Anbruch«, IV. br. 11-12.

Lipanjski dvobroj bečkih »Musikblätter des Anbruch« posvećen je isključivo novoj ruskoj muzici. Vrlo je zanimljiv prvi članak: **»Struje modernog glazbenog života u Rusiji«**, što ga je napisao dr Oskar Riesemann. Već u zadnjoj četvrti XIX. vijeka opažaju se dva različita smjera u ruskoj muzici: petrogradski i moskovski. Čudnovato, dok je na svim drugim poljima bila Moskva žarište specifično ruske kulture, a Petrograd se okretao prema evropskom zapadu, to je bilo glede glazbe baš obratno. Upravo u Petrogradu procvala je najljepše izrazita ruska muzička kultura, dok se za Moskvu to ne može kazati. Nacijonalne tendence, koje podavaju umjetničkom stvaranju petrogradskih skladatelja (medu kojima se ističu osobito poznata petorica: Musorgski, Rimski-Korsakov, Borodin, Balakirev i Kuj) karakteristično obilježje, manjkaju znatnijim moskovskim kompozitorima gotovo posvema. I ako je i Čajkovski u mnogim svojim djelima upotrebljavao ruske teme, ostale su te ruske melodije vazda samo teme bez odlučujućeg utjecaja na njegov muzikalni stil. Ako se u opreci s novoruskom petrogradskom školom može uopće govoriti o moskovskoj školi, je to samo vanjska oznaka bez dubljeg temelja. I ako su svi znatniji moskovski kompozitori učenici odlična kontrapunktičara S.

Taneieva, ipak nema među njima nutarnje veze i zajedničkih umjetničko reformatorskih nastojanja. Svaki od njih išao je svojim putom. Među njima su se osobito zadnjih deset godina prije rata istakli: S. Rahmaninov, A. Škriabin i N. Medtner. Kod te trojice umjetnika nije nacijonalni elemenat, koji podaje njihovim djelima bitnu vrijednost i pravi stil, već su to njihove općenite umjetničke vrijednote.

Rahmaninov, liričar par excellence, je »širokaja natura«, koji ono, što ima, daje s obim rukama, onako kako se to rodilo u njegovoj bogatoj muzikalnoj duši. Skriabin je kozmopolita, kojemu je i velika Rusija premalena, živi i sklada u ekstazi ne samo za Ruse, već za čitavi široki svijet. Medtner je u srijedini među njima. Liričar po osjećaju, oslanja se direktno na Beethovena i Brahmsa, više nego na svoje ruske predšasnike.

O najnovijim ruskim kompozitorima, u prilikama, koje danas ondje vladaju, znamo malo. Petrogradskoj školi pripadaju Stravinskij i Prokofiev. Muzikalni elementi što ih upotrebljavaju (Petruška, Le bouffon) izrasli su na ruskom tlu, no duh, koji u njim vlada, nije više ruski, već bismo ga mogli nazvati pariškim Međutim se pojavio u Moskvi mladi muzičar I. Dobroven, za kojega kaže pisac, da je »der einzige reinrassige Semit« među ruskim kompozitorima. Muzika Dobrovena, koji je do sada napisao više klavirskih skladbi, dve klavirske i jednu violinsku sonatu, nije vesela, šaljiva i duhovita, kao njegovih napomenutih petrogradskih kolega, ali i dublja i iskreno proćućena i čisto subjektivna. Sada u vrijeme komunističke vlade on je kapelnik na bivšem carskom kazalištu u Moskvi, pa si svojim djelovanjem stekao ondje neku popularnost. Ne može se danas kazati, koji od tih dviju smjerova će doći u budućim danima do znamenovanja: da li petrogradski, odnosno pariški, koji djeluje ponajviše svojim dekorativnim i koloritskim elementima ili moskovski sa svojom čistom lirikom. Napredak ruske glazbene umjetnosti ovisi o sudbini velike te zemlje, koja je i bila i još je više danas jedna velika neriješena zagonetka.

Vl. L.

Austrija.

Max Springer napisao je prije nekoliko godina prigodom jubileja pjesnika Franza Eicherta veće glazbeno djelo na njegove riječi pod naslovom: »A u f e r s t e h u n g« (op. 29.) za miešoviti zbor, orgulje i klavir. Djelo, koje glazbeno uzveličava uskrsnuće našeg Spasitelja, a podjedno i pobjedu proljeća nad zimom i završava s vrlo umno izradjenom dvostrukom fugom, izašlo je sada u nakladi »Universal - Edition«.

»Caecilia«. Institut für Orgelbau u. kirchliche Kunst. Holz u. Metallwarenfabrikation A. G. — Na poticaj V i n z e n c a G o l l e r a, profesora na glazb. akademiji u Beču osnovan je nedavno gornji zavod kao dioničko društvo sa glavnicom od 100.000.000 a. K. Poznate tvrtke za gradnju orgulja u Salzburgu Franjo Mauracher, Mertel i Dreher stupile su takodjer u to udruženje, a u Klosterneuburgu podignuta je nova tvornica. Stručnjački nadzor kod gradnje orgulja vrše profesor V. Goller i Franjo Gruber, kapelnik prvostolne crkve u Salzburgu. Sagradjeno je već nekoliko orgulja na potpuno zadovoljstvo naručitelja.

Internacijonalne izvedbe komorne muzike bile su od 7.—10. VIII. u dvorani Mozarteuma u S a l z b u r g u. Odbor u kojem su bili H. Damisch, dr. R. Réti, dr. H. Kralik, dr. P. Stefan, I. Reitler i dr. E. Wellesz priredio je četiri večernja koncerta i tri matineje. Izvodila se djela Rikarda Straussa, Darija Milhauda, Artura Blissa, Josipa Marxa, Karla Nielsona, Ture Rangstroema, Percya Graingera, Guida Bagiera, Zoltána Kodálya, Alberika Magnare, Ildebranda Pizzettia, Castelnuova Tedesca, Fr. Malipiera, Kl. Debussya, Karla Koechlina, Manuela de Falla, Artura Honeggera, E. Korugolda, M. Ravela, F. Busonia, K. Szymanowskoga, Egona Wellesza, Ant. Weberna, I. Strawinskoga, Feliksa Petyreka, Arnolda Baxa, Waltera Kleina, Jos. Hauera, Egona Lustgartena, Karla Alwina, Wilima Grosza, Albana Berga, Karla Horwitza, Ernesta Kanitza, Huge Kaudera, Karla Weigla, B. Bartóka, Ernesta Blocha, Oskara Sonnecka, Precessa Treharnea, Egona Kornautha, Vaclava Stěpana, Fidelia Finkea, dolfa Salazara, Ebbe Hamerika, Paula Schierbecka, Kurta Atterberga, Leona Sowerbya, Paula Hindemitha, Rudolfa Rétia, Paula Piska, Wilima Pijpera i Arnolda Schönberga. Tako se u gradu Mozartovom prviput poslije rata našli muzičari raznih evropskih naroda. Na te zanimiljive izvedbe, koje su dale dosta jasnu sliku savremene evropske muzike, ćemo se još osvrnuti.

Njemačka.

Walckerova tvornica orgulja u Ludwigsburgu (Württemberg), koja je sagradila divne orgulje zagrebačke prvostolne crkve, proslavila je u augustu 1920. svoj 100 godišnji jubilej. Sadanji vlasnik te tvornice, O s k a r W a l c k e r, koji je g. 1912., kad je dao blagopok. kanonik dr. F e l i k s S u k na svoj trošak naše orgulje popraviti i modernizirati, osobno nadgledao u Zagrebu sav taj posao, je nedavno imenovan počasnim doktorom sveučilišta u Freiburgu. Sagradio je naime, kako smo to u »Sv. C.« već priopćili, za to sveučilište orgulje prema osnovi čuvenog muzičara M i h a e l a P r ä t o r i u s a (1571.—1621. gl. njegovo djelo: Syntagma musicum 1615.—20.). U drugoj svesci tog djela: »De organographia« (1619.) govori on o orguljama pa je Walcker sagradio orgulje, koje po boji, uredjaju i menzurama posve odgovaraju njegovim zasadama.

Početak te svjetske tvrtke bio je vrlo skroman. Već g. 1786. sagradio je prvi graditelj orgulja tog prezimena u Cannstattu prve orgulje. Njegov sin Eberhard Friedrich do-

selio se g. 1820. u Ludwigsburg te je ondje otvorio svoj posao. Posjedovao je samo 200 for., od kojih je morao 100 uplatiti, da dobije gradjanstvo, a osim toga morao je podmiriti i troškove svoje svadbe. Bila je borba za opstanak, no njegova marljivost, znanje i umijeće brzo ga diglo. Kad je Walcker g. 1833. sagradio orgulje za crkvu sv. Pavla u Frankfurtu, bio je već uvažen graditelj orgulja te se glas o vrsnoći njegovih orgulja pronesao već izvan granica njegove uže domovine. G. 1840. gradi on orgulje za konzervatorij u Petrogradu, a g. 1852. zove ga već umni biskup Haulik u Zagreb, da sagradi orgulje za našu stolnu crkvu. Te su orgulje dokaz njegove vanredne vještine i najdivniji glazbeni instrumenat ne samo u našoj domovini, već i izvan nje.

Do god. 1872., kad je umro utemeljitelj tvrtke Eberhard, sagradila je ona 278 orgulja. Do danas sagradila je tvrtka, koja zaposluje do 160—200 radnika, oko 1950 orgulja, te si svojim solidnim, umjetničkim radom stekla priznanje u širokom svijetu. Medju tvornicama orgulja tvrtka je Walcker na prvom mjestu, pa se možemo punim pravom ponositi, što imamo u Zagrebu, ako ne najveće, a to sigurno jedne od najboljih orgulja, što izašle iz te čuvene tvornice.

Eugen d' Albert dovršio je svoju najnoviju operu »M a r e i k e v o n N y m w e g e n«, koja će izaći u nakladi D. Rahtera (Hamburg, Leipzig). Libreto mu je, legendu iz Nizozemske, napisao je H. Alberti. U svoju muziku upleo je kompozitor više nizozemskih pučkih i crkvenih popijevki.

Lijepu je ideju zasnovalo »Melos« društvo u Berlinu, koje propagira t. zv. »Kammermusikabende«. Izvadjaju se »komorna djela« živih skladatelja bez obzira na njihov smjer ili narodnost. Svako se djelo izvada barem dvaputa; prema želji i višeputa, ako je ikako moguće. Svrha je poduzeću, da istisne veleprodaju i bezvrijednu hiperprodukciju nazovi glazbenih djela. S toga predpostavlja p r a v o i t e m e l j i t o znanje, e se uzmogne boriti protiv p o v r š n o s t i duha našeg razvratnog doba. **Vj. L.**

Italija.

Rimsko polifono društvo, koje je osnovao Mons. Casimiri, a sastoji od najboljih pjevača rimskih bazilika i sikstinske kapele, davalo je u svim većim gradovima koncerte. Zanimanje je bilo veliko za te koncerte, a i uspjeh je bio izvanredan. To društvo postavilo si je zadaću, da goji klasičnu vokalnu glazbu 16. stoljeća u svojim raznim školama kao rimskoj, španjolskoj, franc.-flamskoj i t. d.

U zadnjem broju **»Bollettino Ceciliano«**, oficijelnom organu saveza cecilijanskih društava u Italiji, javlja uredništvo, da se savez nalazi u krizi i to uslijed toga, jer nemaju predsjednika, koji bi krepkom rukom vodio društvo. Poslije smrti de Santija preuzela je privremeno vodstvo saveza dijecezanska sekcija u Turinu. Imao se sazvati kongres društava u Firenci, no uslijed raznolikih poteškoća nije se držao. Sada se radi o tomu, da se taj kongres sazove u Mlecima no i tu ima poteškoća, tako da je pitanje, dali se kongres bude uopće održavao. Društveni glasnik izlazi u 5000 primjeraka, no pretplatnika nema više od 1000.

Sadašnji sv. Otac Pijo XI. iako je zauzet za koral. Već kao bogoslov preveo je neku Wittovu knjigu na talij. jezik. Kao prefekt ambrozij. i vatikan. knjižnice bio je u stalnoj vezi s ravnateljem i suradnicima od »Paléographie musicale di Solesmes« i živo se zanimao za rad na tom polju. Osobito je visoko štovao pok. de Santija.

Prigodom e u h a r i s t i j s k o g k o n g r e s a u R i m u služio i sv. Otac na Spasovo svečanu sv. misu u crkvi sv. Petra. Za pjevanje se pobrinula »Pontificia Scuola Superiore«, a pjevao se samo koral. Pjevača bilo je oko 1000 iz raznih rimskih kolegija. Dirigirao je opat Pavao Ferretti, benediktinac, sadašnji predsjednik od »Pontificia scuola Superiore«, a pomagaše mu Beatus Reiser, benediktinac iz Einsiedelna, ravnatelj »Schola cantorum« u benediktinskom kolegiju na Aventinu u Rimu te o. Petar Timmermans, ravnatelj »Schola cantorum« u francuskom kolegiju.

Osobito treba istaknuti, da se dozvolom sv Oca »Introitus«, »Offertorium« te »Communio« pjevali po starom načinu t. j. pjevao se psalam, danas se samo aludira kao u »Introitus« i »Communio« i umetnuli se dijelovi antifone, a na koncu sva se antifona ponovila.

Osobito lijepi su bili Ambrozijanski »Transitorium« i »Venite populi«, iz stare galikanske liturgije, koje je dirigent dodao.

Francuska.

Hrvatski korali u Francuskoj. Dr Aleksander Gahs preveo je svom kolegi sa sveučilišta u Lijonu svećeniku B e r n a r d u S e c r e t u u Cogninu na njegovu molbu nekoje, pjesme iz »Hrv. crkvene pjesmarice«. Te je pjesme napomenuti svećenik s lijepim uspjehom izvodio u Cogninu i u glavnom gradu Savoie Chamberyu. Gosp. Secret poslao nam je svoju zahvalu i želi nam mnogo uspjeha u našem radu.

Kongres za crkv. glazbu u Metzu obdržavan je 5., 6. i 7. VI. Svrha je kongresu, da potakne na intenzivan rad u duhu franc. udruženja sv. Cecilije t. j. da pjevanje i liturgija moraju stajati u najužoj svezi. Poznati govornici raspravljali su o toj temi kao što su Gastoné iz Pariza, Vandewalle iz Roubaixa, Lejosne iz Nancya i drugi.

Novi franc. časopis »La musique d' eglise« za crkv. glazbu uredjuje H. Potison, a izdaje ga poznata knjižara Hérelle, koja je osobito marna na izdanjima na polju crkv. glazbe. Svaki broj ima 16 stranica kompozicija što vokalnih, što instrumentalnih, a 8 stranica teksta. Medju člancima izlazi kao priručnik »Poduka u pjevanju za djecu pjevačkih škola«. List stoji za inozemstvo 18 franaka.

Nova »Association francaise de St. Cecile«. Valja da srdačno pozdravimo novu »Association francaise de St. Cecile«, koja je pred godinu dana nastala poslije vrlo uspjelog kongresa u Strassburgu. U srpnju 1921. sastalo se oko hiljadu kongresista iz svih krajeva Francuske na vijećanje, a plod tih vijećanja je »Association«, koja se time pridružuje starim cecilijanskim udruženjima: onomu iz Italije, kao i Associacion Ceciliana Espanola, Society of St. Gregory of America, čehoslovačkom udruženju Cyril, jugoslaven. Cecilijinim društvima, Nederlandsche St. Gregorius-Vereenigung u Holandiji i starom njemačkom Cecilienvereinu, prvom i najbujnijem cecilijanskom udruženju. Gibanje za reformu crkvene glazbe ne samo da se nije zaustavilo, nego se kod nekojih naroda razvija neobično. U drugim krajevima kao u Švicarskoj, i ako nema tamo nacijonalnoga udruženja, ipak Chorwächter kao organ lokalnih cecilijinih društava nadzire i dirigira čitav rad na polju crkv. glazbe u Švicarskoj.

Francija, koja imade vrlo mnogo revija o muzici i liturgiji (spominjem samo nekoje: La Tribune musicale, La Tribune de St. Gervais, La Revue des Maîtrises, La Revue de Chant Grégorien, La Revue Grégorienne, La musique sacrée, Les Tablettes de la Schola d' Arles en Provence: ne nabrajam druge revije, koje se često bave crkvenom muzikom, kao La Semaine Religieuse, Les Etudes, La Revue des Jeunes, La vie et les arts liturgiques) nije imala centralnog organa, oko kojega bi se okupile sve francuske cecilijanske sile i koji bi čitavo gibanje disciplinirao. U Strassburgu sastale su se sve francuske muzikalne ličnosti: jedan sjajan kongres! No sada je francusko udruženje dalo nov dokaz svoga života. U Metzu se ove godine o Duhovima (17.—19. V.) sastao pokrajinski kongres za 12 sjevernih biskupija. Na kongresu raspravljalo se o najglavnijim pitanjima za unapredjenja crkv. glazbe. Osim toga se održavalo više drugih sastanaka tako n. pr. diecezanski kongres u Auchu pod predsjedanjem Dom Davida; interkantonalni na Uskrsni ponedjeljak u Lembegu (Bayonne), liturgični dani koncem lipnja u Lurdu itd. To je znak života, koje će uroditi sigurno dobrim uspjehom u francuskom cecilijanskom nastojanju.

G. 1914. moglo se svrstati **sve znatnije skladatelje** u tri vrste. P r v a vrsta bijahu oni, koji su kušali, da na području absolutne muzike izgrade sve velebnije Beethovenov oblik sonata: Vincent d' Indy, Magnard, Chausson tec. D r u g a vrsta su impresionisti, Debussy i Satie kao najglavniji zastupnici, koji su ostavili preživjelu formu sonata, a traže sliedbu novih ili nerazriešnih akorda, te teže za novim načinom, kako će se izražavati melodije. T r e ć a vrsta ide za tim, da što više zamršuje oblik sonata n. pr. Fauré, Ravel, Roussel, Dukas.

Glazbena djela iza g. 1914. pa do danas nose ova obilježja:

a) J e d n o s t a v n i j i o b l i c i. Borba protiv raznovrsne ornamentike, koja zameće organsku vrednotu diela!

b) N e k a j e i z r a z i t i j a m e l o d i j s k a l i n i j a, koju su predšasnici zavili u »valovitu maglu«.

c) P o g o d u j e s e k o n t r a p u n k t u u politonalnom (ako slušalac čuje 2 ili 3 razna prijemeta najednoć!) i atonalnom (izbjegava se točniji izraz kojeg prijemeta, a kontakt podržaje samo jedna dvije note!) smjeru.

d) P r e t j e r a n e z a h t j e v e g l e d e o r k e s t r a v a l j a p o š t e n o r e d u c i r a t i! To vrijedi i gledom na broj svih glasova kompozicije i gledom na broj, zastupan kod pojedinih glazbala.

c) B a l e t je postao obljubljeniji, jer njegova dramatska radnja podaje na glazb. području širi djelokrug negoli to dopušta n. pr. deklamovana ili lirska drama.

Svuda susrećemo skroz novu estetiku. (Izvadak iz »Melos-a«, Juni-Heft 1922., str. 119 sl.). **Vj. L.**

Engleska.

Eugène Goossens, čija se djela sada baš štampaju u nakladi tvrtke I. W. Chester, rodio se 26. V. 1893. u Londonu. Učio je na konservatoriju u Brugu i u Liverpolu. God. 1906. vratio se u London, gdje je učio još kompoziciju Ch. Stanforda u kr. glazbenom kolegiju. Tamo je doskora stekao naziv »člana« i dobio srebrnu medalju Worshipulskery glazbenog društva. Od g. 1911.—1915. stekao je Goosens orkestralnu praksu kao član »Orkestra du Queens' Hall. U to je doba skladao prvu svoju orkestralnu skladbu »Kineske varijacije« i dvije simfoničke pjesme »Perseus« i »Ossian«. Pri koncu g. 1915. bio je zamoljen od Tome Beechama, da izvede Stanfordovu operu »The Chritic«. Goossens je izveo operu s takim uspjehom, da ga je Beecham trajno pripojio svome opernome društvu, gdje je imao prilike proučiti i prirediti mnogo znamenitih djela. Kad je brzo iza toga ravnao jednim koncertom u Hall à Manshester, povjerilo mu je ovo društvo ravnanje orkestra. Tako se Goossens dovinuo slave jednog od najboljih dirigenata u Engleskoj. Što više, kad je na poziv Herry Wooda god. 1920. prvi puta dirigirao »Rythme Eternel«, a g. 1921. dva koncerta moderne glazbe u Queen Hallu u Londonu, postavila ga je kritika u red prvih evropskih dirigenata.

Španija.

Ove je godine opet počela izlaziti **Musica Sacra - Hispana.** Ova muzikalno - liturgična revija, koja je glasilo španjolskih kongresa o crkvenoj glazbi, imade u broju od travnja članak ravnatelja P. Ottana o preminulom P. De Santiu, u kojem toplim riječima nabraja zasluge De Santijeve za crkvenu muziku. U istom broju piše isti pisac historične crtice o obnovi crkvene glazbe u Španjolskoj te spominje, da je u zemlji, koja je dala polifoniji tako velike ljude kao Vittoria, Moralesa, Guerrera ta obnova mlada. Povod je dalo gibanje, koje je nastalo u Njemačkoj pod

Wittom i Proskeom, u Italiji pod T. P. Amelliem i De Santiem, u Francuskoj od škole u Solesmes i kasnije od »Schola Cantorum« u Parizu. Španjolski preporod crkvene glazbe nastao je uslijed povratka klasičnoj polifoniji, a taj povratak proveo velikom energijom učitelj Filip Pedrell.

Savremeni španjolski kompozitori. Manuel de Falla, rodjen 1876. u Cadizu, jedan je od glavnih reprezentanata španjolske muzike i podjedno odličan pianista. Od njegovih djela ističu se nokturni za klavir i orkestar, opera: »El amor brujo«, te jedan balet. Svoje zadnje djelo: »El retablo maese pedro« za komorni orkestar, napisao je za teatar marioneta. U Salzburgu izvodile se »Quatre pieces Espagnoles«, napisane g. 1908., koje iako označene kao op. 1. (prijašnja je svoja djela uništio), ipak potpuno označuju njegov slog i njegove ideje.

Ioan Manén, rodjen 1883. u Barceloni, virtouz je svjetskoga glasa na violini i znamenit kompozitor. Napisao je simfoničke skladbe: »Nova Catalonia« i »Juventus«, te opere »Acté (4 čina) i »Put k suncu« (3 čina), koje se izvodile i u Njemačkoj s velikim uspjehom. Ističu se i njegove varijacije na jednu Tartinijevu temu, violinski koncerat u E-molu, razne pjesme i obradba jednog Gluckova baleta. Sva ta djela iziskuju mnogo virtuoziteta, no obiluju lijepim melodijama te su vrlo zahvalna.

Adolfo di Salazar, iako još vrlo mlad (rodio se 1896. u Madridu), istaknuo se već lijepo na muzičkom polju. Do sada su tiskane samo nekoje njegove manje skladbe: »Trois Poèmes à Verlaine« i »Trois Préludes« (1916.), koje se izvodile sada u Salzburgu. U rukopisu nalaze se njegove Variations concertantes za orkestar i razne solo instrumente, Trois Esquisses za orkestar, Trio za dvije klarinete i klavir na japanski tema, skladbe za klavir (Jardinellos i Rivières) te opera u jednom činu: »Medea«.

Po »Musikblätter des Anbuch«.

Amerika.

Natjecajnu nagradu od 1000 dolara, što ju je raspisala Amerićanka Mrs. F. S. Coolidge za gudalački kvartet dobio je ove godine Leo Weiner iz Budimpešte. U jurvi bili su ovi muzičari: Pablo Casals, Henry Eichheim i Martin Loeffler (Boston), Lawrence Gilman i Hans Letz (New-York). Prispjelo je 70 rukopisa iz 11 različitih zemalja. Nagradjeni kvartet izvoditi će se 28, 29 i 30. IX. kod dojdućeg »Berkshire Chamber Musik Festival« u Pittsfieldu, Mass.

Pripreme za iduću sezonu Metropolitan opere u New-Yorku. Gatti-Casazza, direktor te opere, najveće u Americi, pošao je u Evropu, pa će proputovati Italiju, Francusku, Austriju i Njemačku, radi raznih priprema za iduću sezonu. Od noviteta obećaje iznijeti iduće sezone »Animu Allegru« i »Monnu Lisu«. Na novo kani uvježbati »Romea i Juliju« (Gounod), »Thais« (Massenet), »Afričanku« (Meyerbeer), »Vilima Tella« (Rossini), »Rosenkavalijer-a« (Straussa i »Tanhäuser-a«. Od »Ringa« iznijeti će prve godine »Walküru«, koju bi onda imali slijediti ostali dijelovi. Eventualno će se davati i »Meistersingeri«. Od pjevača, koji bi na godinu imali nastupiti spominju se naročito: Šaljapin, koji bi imao u svojim starim ulogama nastupiti, Ina Burskaja, mezzo-sopranistica, koja je ove godine pjevala u »Velikoj ruskoj opernoj družbi« u New-Yorku, Giacomo Lauri-Volpi, talijanski tenor, koji je stekao glas svojim nastupima u Južnoj Americi, Italo Picchi, basista koji je bio članom Gallove i Scottijeve (dvije od najvećih američkih) operne družbe. Nadalje se spominju sopranistica Galli-Curci (koloraturna pjevačica, većinom pjeva u Canadi), Marija Jeritza (s bečke drž. opere, koja je ljetos prigodom gostovanja u New-Yorku imala silan uspjeh, naročito kao Tosca), altistica Sigrid Onegin, tenor Giovanni Martinelli (navodno nasljednik Carusov), dresdenski tenor Kurt Taucher, madžarski bariton Ljudevit Rozsa, slavni bariton Titta Ruffo, od basova Pavao Bender (München), Mihajlo Bohnen, i još jedno pedeset do šesdeset najboljih imena. Veliki dio od tih pjevača nastupat će naravno tek kratki dio godine, ne napuštajući svoje angažmane u Evropi.

Bečka se filharmonija sprema na koncertnu turneju u Južnu Ameriku. Za dirigente angažovani su Felix Weingartner (ravnatelj »Pučke opere« u Beču i poznati komponista) i Pietro Mascagni, koji su sklopili ugovor kao dirigenti i za opere u Buenos Aires-u i Rio de Janeiro. Prvi bi imao da dirigira njemačke opere, u kojima će gostovati medu ostalima Emil Schipper, Walter Kirchoff (Berlin), Lotta Lehman (Beč) i drugi. Za talijanski i francuski repertoar, koji će dirigirati Mascagni, dolaze u obzir daroviti španjolski tenor Miguel Fleta (nastupao lani i u Beču), talijanski tenori Lauri-Volpi, Hippolito Lazaro i drugi.

Orkestar bečke filharmonije obasizat će oko 100 glazbenika.

Filharmonija u New-Yorku proslavila je svoju 50. godišnjicu dvim svečanim priredbama, na kojima se izvodila IX. Beethovenova simfonija pod ravnanjem Vilima Mengelberga.

SV. CECILIJA« izlazi svaka dva mjeseca, a stoji na godinu 13 din., za škole i djake 10 din. Članci, dopisi i pretplata šalju se na Janka Barlè-a, ravnatelja nadbiskupske pisarne u Zagrebu, a glazbeni prilozi na ravnatelja Franju Dugana u Zagrebu (Kaptol br. 19.).

IZDAJE: »CECILIJINO DRUŠTVO« U ZAGREBU. — UREDNIK LISTA: JANKO BARLÈ. — UREDNIK GLAZBENOG PRILOGA: FRANJO DUGAN. — TISAK »NADBISKUPSKE TISKARE« U ZAGREBU.

Društvo sv. Grgura u Americi za Scuola Superiore di Musica Sacra. Jedan topli apel izdalo je američko cecilijansko društvo sv. Grgura, da se pomogne novčanim sredstvima »Scuola Superiore di Musica Sacra« u Rimu. Već su prije dvije za crkvenu glazbu vrlo zaslužne američke dame poklonile toj školi krasne orgulje.

... Nek je svašta ...

1. Učiti se nočejo, peti pa hočejo. (»Pevec« II. 15.).

2. Onomu, koji istinu gudi, gudalom će po prstima.

3. Skladatelj Massenet pozvan bi jednom k gozbi. Dakako, da je kćerka gostoprimca morala svirati glasovir, a naš Massenet izreći svoju kritiku. Na koncu će kritičar ozbiljno, da je gospojica savršena kršćanka. »Zašto? Kako to spada amo?« — »Jer ona savjesno obdržava onu nauku sv. Evanđelja, koja kaže, neka nezna desnica, što radi ljevica. (»Neue Musik-Zeitung«, XV. 143.).

4. Na pitanje, kako mu se sviđa jedan određeni pianista, o kome bijaše govor, otpovrnu čuveni Hans von Bülow: »Taj čovjek posjeduje tehniku, kojom svaki i laki komad svladava uz najveće poteškoće«. (N. M. Z., XV. 70.).

5. R. Wagner rukovodio je jednom vježbe za neku operu, kad su se eto trubljači (trombonisti) nešto previše istakli. Glasoviti se Wagner mirno okrene prema krivcima i reče: »Gospodo moja, pomislite, da ne prolazimo pokraj zidina Jeriha!« (N. M. Z., XV. 80.).

Vj. L.

O zvonima. Da li treba nova zvona samo čistiti ili i izbrusiti? Kad zvono dođe iz jame, u kojoj je lijevano, zamazano je i crno, jer se ilovača, u koju se ulije rastopljena zvonovina, kod lijevanja spali te zamaže površinu zvona. Zato je u običaju, da se zvono prije, nego dođe iz ljevaonice izbrusi, što dosta stoji (4 K po kilogramu) a to zvuku zvona više škodi, nego koristi. Stari zvonolijevci nisu zvona brusili, već su ih samo očistili željeznim keficama. To je i danas najbolje, pogotovu kad ima priprava, da se mogu zvona očistiti pijeskom.

Natpisi i ukrasi na zvonima. Nova zvona za ljubljansku stolnu crkvu ne će imati osim kronograma nikakovih ukrasa, tako je zaključila komisija stručnjaka za zvona. Zvono ima tim ljepši glas, čim ima više ravnu i glatku površinu. Ima zvona, koja vrlo lijepo zvone, ma da imaju mnogo ukrasa, nu bez tih imala bi još ljepši glas. Povjesničaru je doduše milo, kad nađe lijepo ukrašeno i raznim natpisima providjeno zvono, nu povjesni podaci neka se ubilježe u župsku knjigu spomenicu, a svrha je zvonu, da ima što ljepši i bolji glas.

Glasovi zvona. Velika je neprilika, osobito u udaljenim župama, kad treba ustanoviti glas postojećeg zvona, da se mogu nabaviti druga zvona, koja će se s tim zvonom harmonički ili melodički slagati. Vrlo je, zato zgodan predlog, neka bi zvonolijevac na svako novo zvono, prije nego otiđe iz njegove tvornice, udario njegov glas. U ljubljanskoj se ljevaonici to već prakticira, pa bi bilo zgodno, da se uvede i u drugim tvornicama.

Zvona, koja se ne mogu razbiti. Zvonolijevac Torkar u Jesenicama (Kranjska) izumio je novu neku smjesu za zvona. Njegova zvona, za koja kažu, da imaju još ljepši i mekši glas od brončanih, imaju ove vrline: 1) Zvono iz te smjese ne može se razbiti.. 2) Ta je smjesa lakša od bronce i jeftinija, tako da su zvona iz te smjese za 25—30% jeftinija od brončanih.

»Pevec«. 1922. br. 3—6.

U Budapešti polučio je silan uspjeh **Erno Dohnanyi** (kao glasovirač i u Zagrebu poznat) sa svojom operom »Tvrđa vojvode«, izvedenom u kraljevskoj operi u Budapešti. Kritika je smatra jednom od najboljih romantičnih opera zadnjih godina. Glazba joj nije ni naturalistička ni realistička, već je najbliža romantičnoj školi kasnoga devetnaestoga vijeka. Orkestar je dobrano proširen, ali opet ne prebučan.

Ruski modernist P r o k o f i e v izveo je s velikim uspjehom u Londonu svoj novi glasovirski koncerat.

Rektorom petrogradskog konzervatorija postao je glasoviti ruski skladatelj G l a z u n o v. On je među rijetkim glazbenicima, koji su ostali u Rusiji. U posljednje doba učinio je kratko putovanje u Njemačku, gdje je priredio nekoliko koncerata u korist gladnima u Rusiji.

Kod engleske tvrtke I. W. Chester izaći će partitura opere »Boris Godunov« od M u s s o r g s k o g a u prvobitnom obliku prema originalnom izdanju, koje je nadzirao sam autor, a koje je već posve raspačano. Uz ruski tekst imat će to izdanje engleski i francuski prijevod od Roberta Godeta. Ista tvrtka izdat će i zbirku svih Mussorgskijevih pjesama u prvobitnom obliku s prijevodom engleskim i francuskim.

B e l a B á r t o k pobudio je pozornost glazbenog Londona kao pianista i skladatelj svojom guslačkom sonatom, klavirskom suitom i pjesmama.

F r i d r i k D e l i u s skladao je veliku kantatu, koja je posvećena svim palima u svjetskom ratu. Umjetnički je tom djelu natkrilio svoju »Misu života«.

A l f r e d o C a s e l l a, izvrstan talijanski

pianist i skladatelj-modernist sudjelovat će ove jeseni u koncertu »Modernog društva« u Pragu.

Roza Newmarckova, poznata engleska prijateljica češke glazbe boravila je u svibnju ove godine u Pragu, gdje je sabirala gradu za svoju knjigu o češkoj glazbi, koju će izdati u Londonu. Iz Praga je učinila izlet u Moravsku i u Slovačku. U Brnu je imala priliku čuti Janačkovu operu »Katá Kabanova«. Roza Newmarckova je saradnica kod tvrtke I. W. Cherster u Londonu.

Iz Cecilijnog društva

Kolika će biti pretplata za god. 1923.? Prije nego izadje zadnji broj »Sv. Cecilije«, valja da i to pitanje pretresemo. U nadi, da će nastati povoljnije i sredjenije prilike, povisili smo ove godine pretplatu samo za pol dinara, iako su se sve cijene od prošle godine podvostručile. Da smo do sada nekako izašli, imamo zahvaliti samo našim cijenjenim pretplatnicima, koji su se sjećali našeg lista češće novčanim darovima (američki su dolari ove godine izostali!) i susretljivosti uprave tiskare, koja je da nas u našem kulturnom radu pomogne, ostala kod cijene na početku godine, iako se plaće u tiskari nekoliko puta povisile. Uza sve to, moramo cijenjenim pretplatnicima ipak saopćiti neugodnu tajnu, da troškovi 5. broja još nisu podmireni, a 6. broj još je u Božjim rukama. Molimo zato one pretplatnika, koji su do sada zaboravili poslati pretplatu (ima ih još lijep broj!), da to što prije učine, a one koji mogu, da se sjete našeg glasila još kojim dobrovoljnim prinosom, jer ne bismo rado, da novu godinu dočekamo s dugom.

Dosadnja preplata, moramo iskreno priznati, doista je premalena. Svi, i manji listovi povisili su pretplatu. Nedavno dao sam uvezati prošlogodišnju »Sv. Ceciliju«. Znajući, da su cijene i u knjigovežnici velike, zamolio sam, da se list posve jednostavno uveže. Prošlogodišnja pretplata iznosila je 12 din. 50 p., a uvez ravnih 37 din. 50 p. — dakle trostruko više. Metnimo ruku na srce i priznajmo, da je ono, što se uvezalo ipak mnogo vrednije, nego korice i posao čestitoga knjigoveže.

Valja zato ustanoviti pretplatu barem za godinu dana. Vremena, kad je iznosila godišnja pretplata 5 K, a kad se za jedan broj plaćalo u tiskari 160—180 K, neće se više nikada vratiti. Držim, da bi se mogla pretplata za buduću godinu udariti na 25 dinara, a za škole i djake 20 dinara. Ne bih rada, da visina te pretplate koga odbije od našeg lista, jer je u prvom redu svrha, da list prodre što više medju narod i da se naš pokret što više proširi, no s manjom pretplatom teško bi se mogao list uzdržati. Prije ipak, nego se pretplata konačno ustanovi, molimo cijenjene pretplatnike i prijatelje, da nam iskreno saopće glede toga svoje mnijenje. Pripominjemo, da svaki broj stoji sada u tiskari oko 10.000 K, a buduće godine stojati će mnogo više. Možda će se naći koji matematičar, koji će naći u tom novčanom pitanju izlaz, no ako hoćemo, da »Sv. Cecilija« i nadalje izlazi, moramo pretplatu svakako primjereno povisiti. Jako se prihvati moj predlog, biti će list ipak znatno jeftiniji, nego li je ove godine stojao njegov uvez.

Darovi za naše glasilo. Znajući u kako teškim prilikama se nalazi naše glasilo, sjetili su se i opet nekoji plemeniti dobročinci »Sv. Cecilije«. Tako je darovao v. g. **Vladoje Lončarek**, zač. prisj. i župnik u Topuskom na uspomenu svog blagopok. brata **dr. Milana Lončareka** kr. kot. liječnika 100 din. Isto tolika svota sakupljena je dne 13. VIII. u Vel. Trojstvu na svatovima g. **Vladimira Petra** i gdjice **Štefice Gussi**; v. g. **Franjo Piuković**, kapelan u Baču poklonio je 87 din., a v. g. **Ivan Novoselec**, upr. župe u Crncu 40 din. Bl. gdja **A. pl. K. Ž.** darovala je 37 din.; v. g. **Stjepan Šiletić**, ž. u Rozgi 32 din.; bl. g. **Rikardo Krestin**, grad. kapelnik u Požegi 30 din.; v. g. **Mihovil Paus**, ž. u Buku 27 din.; bl. g. **Luka Lukić**, ravn. učitelj u Slav. Klakaru 25 din.; v. g. o. **Jordan Viculin**, dominikanac u Dubrovniku 20 din.; v. g. **Ante Špoljar**, ž. u Vel. Trojstvu 17 din. Po 15 din. doprinesli su: bl. g. **Dragutin Jazbec**, posjednik i gostioničar u Sesvetama, v. g. **Nikola Matica**, dekan i ž. u Sesvetama i v. g. **Dragutin Kordaš**, ž. u Miholjcu. V. g. **Mihalj Živko**, ž. u Topolju u Baranji, poslao nam je 12 din. Nadalje su darovali po 10 din.: v. g. **Mijo pl. Šiprak**, dekan i ž. u Sv. Klari; v. g. **Stjepan pl Boričević**, izsl. dekan i ž. u Resniku; v. g., **Ivan Kušević**, ž. u Žažini; v. g. **Matija Kralj**, kap. u Kutjevu i bl. g. **Milan Bajšanski** djak muzičke škole u Beogradu; po 7 din.: v. g. **Lavoslav Kozmar**, kateheta u Rumi; v. gg. župnici **Gašpar Habek** u Mariji Gorici i **Pavao Košak** u Belici i v. g. **Vjekoslav Klobouček**, kap. u Jalžabetu; po 5 din.: v. g. **Ignjat Vukmanić**, dekan i ž. u Kostajnici; po 4 din.: bl. g. **Petar Glušćević**, trgovac u Metkoviću; po 3 din.: **Luka Ćošić**, ravn. učitelj u Gunji; po 2 din.: v. gg. župnici **Ante Švarić** u Odri, **Mijo pl. Stepanić** u Vel. Gorici, **Janko Grgurić** u Viduševcu; bl. g. **Ivan Vajdić**, r. učitelj u Rasinji i ugledno **Crkovinarstvo župne crkve u Dugopolju**. Neka prime svi našu usrdnu zahvalu!